

RYSZARD JAN KOŁODZIEJCZAK

DOPIERAŁOWIE Z LIPIA

OD PIOTRA DO PIOTRUSIA
1765-2015

Ryszard Jan Kołodziejczak

DOPIERAŁOWIE Z LIPIA

1765 – 2015

czyli krótka, genealogiczna historia ich rodzin, krewnych i powinowatych
z parafii Strzelce Wielkie, onegdaj wielkiej, koło Gostynia,
opodal Świętej Góry położonej

Wydawca: Ryszard Kołodziejczak, e-mail: kolard@wp.pl

Skład i korekta: Magdalena i Marcin Kubasiak

WROCŁAW 2015

WSZYSCY JESTEŚMY WIELKĄ RODZINĄ

PAMIĘCI TYCH, CO ODESZLI,
POŚWIĘCAM,
UWADZE TYCH, CO SĄ I NADEJDĄ,
POLECAM

Ryszard Kołodziejczak
po kądzieli Dopierała

Spis treści

1. Wstęp.....	9
2. Źródła	11
3. Dopierałowie w parafii Strzelce Wielkie.....	14
3.1. Nazwisko i rodziny	14
3.2. Piotr Dopierała i Agnieszka Ratajczak – protoplaści rodu	15
3.3. Ratajczakowie z Lipia	17
4. Potomstwo Piotra Dopierały i Agnieszki Ratajczak.....	20
4.1. Marianna (1803-1842).....	20
4.2. Kazimierz (1806-1875).....	21
4.3. Marcin (1808-1808).....	27
4.4. Maciej (1810-1886).....	27
4.5. Małgorzata (1813-1894).....	31
4.6. Agata (1816-1873).....	32
4.7. Wiktoria (1818-1821)	33
4.8. Jakub (1821-1914).....	34
4.9. Barbara (1825-1825).....	37
5. Kazimierz Dopierała (1806-1875) i jego rodzina.....	38
5.1. Andrzej (1831-1831)	38
5.2. Wojciech I (1834-1869).....	39
5.2.1. Michał (1858-1931).....	45
5.2.2. Walenty (1860-1860).....	59
5.3. Kasper (1837 - br. d.).....	59
5.4. Jakub (1841 - br. d.).....	60
5.5. Franciszka (1844-1918).....	61
5.6. Marianna (1848-1885).....	65
5.7. Filip (1849-1907).....	70
5.8. Ewa (1850 - br. d.).....	81
5.9. Rozalia (1853 - br. d.).....	86
5.10. Ignacy (1859-1865)	87
5.11. Marcianna (1861 - br. d.)	87
5.12. Wojciech II (1863-1946).....	91
6. Teściowie Kazimierza Dopierały i ich rodziny	96
6.1. Czapulakowie	96
6.2. Wyrwińscy	97
7. Polegli w I w. św.....	100
8. Statystyka	102
9. Zakończenie.....	104

10. Wykaz tabel.....	105
11. Wykaz nazwisk objętych badaniem genealogicznym	106
12. Ważniejsze skróty i znaki użyte w opracowaniu.....	108
13. Bibliografia	109
14. Netografia:	109

1. Wstęp

Nigdy wcześniej nie myślałem, że dzieje własnej rodziny mogą być tak pasjonujące, jak najlepiej opisana historia powszechna. Zainteresowanie historią polega, moim zdaniem, na próbie „oddalenia się w czasie i przestrzeni” tak daleko, jak tylko jest to możliwe i udokumentowaniu stwierdzonych zdarzeń, w tym przypadku genealogicznych. Zawsze można zadać sobie pytanie: „A co było wcześniej?”. Taka motywacja towarzyszyła i towarzyszy mi dalej w badaniu przeszłości przodków.

Z różnych powodów nie udało się do końca odkryć dziejów wielu przodków i osób z nimi spokrewnionych. Ustalanie czyichś losów nie może być prowadzone wybiórczo. Należy uwzględnić powiązania z bliższą i dalszą rodziną, chrzestnymi, świadkami na ślubie. Trzeba brać pod uwagę zwykły przypadek, ale też, wydawałoby się nieistotne, marginalne uwagi na dokumentach metrykalnych lub innych źródłach. Dopiero kompleksowe potraktowanie tematu może dać efekty. Przeglądałem tysiące dokumentów (głównie mikrofilmów), dokonałem ich analizy i selekcji, zrobiłem szereg notatek. Dopuszczam popełnienie wielu błędów, na powstaniu których „przylapałem się również sam”. Ale co też ważne, miałem okazję „rozmawiać z przodkami”, komentując: „Aleś Kazimierzu narozrabiał!”. Po pewnym czasie wydawało mi się, że rzeczywiście mam z nimi kontakt. Teraz wiem, że stali mi się bardzo bliscy.

Z prowadzonych badań wyłonił się obraz rodziny, jakiej nie znałem, a jaką w znacznej części znali moi najbliżsi przodkowie. Ich opowiadania, które słyszałem w dzieciństwie i młodości, prawdopodobnie zapisały się w mojej pamięci, ale nie miałem do nich dostępu. Postanowiłem więc „pomóc sobie utorować do nich drogę”.

Całość wywodu genealogicznego o rodzie Dopierałów składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza to historia dzieci protoplasty Piotra Dopierały z uwzględnieniem losów dalszych potomków. Druga zaś to opis drzewa Kazimierza Dopierały, jedynego z synów Piotra posiadającego do chwili obecnej potomków płci męskiej. W danej gałęzi, mniej lub bardziej rozwiniętej, zostały opisane również rodziny spokrewnione i łączące się w powinowactwie. Chodziło mi o wykazanie na przykładzie naszej rodziny, że w danym okresie, w konkretnej parafii, pokrewieństwo osób pochodzących z poszczególnych rodzin było bardzo bliskie. Nie od rzeczy mówiło się jeszcze w czasach mojej młodości, że „pół wsi to krewni”. Być może mój opis nie będzie nowością dla wielu osób. Próbowałem jednak w miarę kompleksowo, a jednocześnie syntetycznie, przedstawić naszą genealogiczną historię, zostawiając za sobą wiele nieodkrytych jej kart na okres późniejszy, również dla innych badaczy. Niniejsze opracowanie jest zapewne obarczone jeszcze i tą wadą, że pomija imiona i nazwiska kilku ostatnich aktualnie żyjących pokoleń w niektórych gałęziach. Takie dane, które mogą być w każdej chwili uaktualnione, posiadają „dysponenci” tych gałęzi. Chodzi również o tzw. ochronę danych osobowych. Całości obrazu dopełniają opracowania graficzne poszczególnych gałęzi drzewa genealogicznego wraz ze zdjęciami konkretnych osób. Wydruk całego drzewa genealogicznego miałby długość szacunkowo ok. 25 m.b. To już raczej zagajnik, a nie drzewo, a może całe „Lipie”. Ze względów technicznych pozostaje druk poszczególnych „gałęzi lub podgałęzi” na życzenie zainteresowanych.

Nie znalazły się w opracowaniu również takie osoby, do których nie dotarłem, szczególnie z linii żeńskich, gdyż ustalanie niektórych bocznych linii drzewa genealogicznego zacząłem od przodków, co niezmiernie utrudnia poszukiwania. Mam nadzieję, że moja próba

opisu posłuży innym do bardziej precyzyjnych i dokładniejszych ustaleń.

Ponadto w tekście opracowania pomijałem informację o tym, że ślub danej pary odbył się w parafii w Strzelcach W., bowiem zdecydowana większość ślubów branych przez osoby tu przedstawione w XIX i w pierwszej połowie XX w. miała miejsce w kościele strzeleckim. W przypadku gdy ślub odbył się w innej miejscowości, nazwa danej parafii została podana.

Dziękuję tym wszystkim, którzy okazali mi dużo pomocy i zawsze byli gotowi do współpracy. Uzyskane informacje, wskazówki i wyjaśnienia w istotny sposób pomogły w napisaniu niniejszego opracowania.

Jednocześnie zdaję sobie sprawę, że upływający czas, rozrastanie się drzewa genealogicznego, zmieniające się warunki życia na świecie działają na niekorzyść bliskich relacji, pomimo ciągle rosnących możliwości komunikowania się. Za chwilę rozplyniemy się po całym świecie i zostaną po nas... metryki dla następnych pokoleń.

2. Źródła

Zwyczaj spisywania imion osób ochrzczonych i zmarłych oraz dat zawartych małżeństw istniał w chrześcijaństwie już od II w. n.e.¹ Obradujący w latach 1545-1563 Sobór Trydencki² w jednym ze swoich postanowień ustalił obowiązek prowadzenia przez parafie ksiąg metrykalnych³. Księgi par. Strzelce W. datuje się od 1721 r. Niestety zaginęły księgi z okresu pomiędzy I a III rozbiorem Polski. Przypadek?⁴. Jest to okres jednego pokolenia. Wziąwszy pod uwagę fakt, że w XVIII i na początku XIX w. często występowały w księgach braki i różnego rodzaju pomyłki, zmiany w nazwiskach albo dopiero ich kształtowanie się, poczynienie prawidłowych ustaleń wiąże się z wieloma trudnościami. Metryki z tego okresu są dostępne w wersji mikrofilmów. Coraz więcej skanów różnych dokumentów można znaleźć w internecie dzięki zaangażowaniu pasjonatów zajmujących się genealogią⁵. Inne źródła to akta polskich, pruskich (od 1874 r.) i niemieckich USC (II w. św.). Można też wymienić akta ZUS, PZU, różnych zakładów pracy, opracowania, kroniki rodzinne i miejscowości⁶, dokumenty z archiwów domowych, rozmowy i wspomnienia osób, nagrobki na cmentarzach, fotografie i inne. Ogrom.

Obszar objęty badaniami to parafie: Strzelce W.⁷, Borek, Gostyń, Gostyń Stary, Dolsk, Domachowo, Krobia i inne w mniejszym zakresie, jak np. Wyganów, położony trochę dalej niż zaraz za Pogorzela, Grodzisko Pleszew i Kuczków w powiecie pleszewskim. W grę wchodzi USC zawierające dane o osobach mieszkających na terenie tych parafii, ale również dane z miejsc wykraczających daleko poza ten obszar, np. z Krakowa czy Standesamt Herne w Niemczech. Godziny, dni, miesiące, lata w archiwach i... ciągły niedosyt badacza.

Inspiracją do badań genealogicznych były także dzienniki i korespondencja prowadzona przez bł. Edmunda Bojanowskiego. Prowadził je przez dłuższy okres swojego życia, mieszkając m.in. w Grabonogu⁸. Niezależnie od treści religijnej, osobistej jego dzienników, poczynił Bojanowski szereg spostrzeżeń obyczajowych i społecznych. Zapisy umieszczone w tym dziele pochodzą głównie z połowy XIX w., jednak ich treść i czas, którego dotyczą, można rozciągnąć na lata 1794-1918. Pisał m.in. Bojanowski o najważniejszych wydarzeniach stanowiących kluczowe momenty genealogiczne i życiowe, czyli urodzenie i chrzest dziecka, ślub, wesele, zgon oraz pogrzeb. Oto niektóre z nich:

„Sobota, 20 stycznia [1855]. [...] Po Mszy trzymałem z panią Kuleszową syna Dobka,

---

¹ Z. A. Stasiewski, *Historia metryk w Wielkopolsce*, GENS-Rocznik Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego, Poznań 2011-2012, s. 111-118.

² Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwanie przodków*, PIW, Warszawa 2005, s. 302 i in.

³ Podstawowe księgi kościelne to: Liber Baptisatorum – księga ochrzczonych, Liber Copulatorum – księga zaślubionych, Liber Mortuorum – księga zmarłych.

⁴ W 1793 r. władze pruskie zarządziły spis ludności i dobytku, tzw. kataster. Zob.: Grzegorz Skorupski, *Spotkania z przeszłością. Gostyń i okolice*, Wydawca: Drukarnia Real w Gostyniu i Muzeum w Gostyniu, Gostyń 2009, s. 31.

⁵ Np. <http://poznan-project.psn.pl/>

⁶ Istnieje szereg niepublikowanych opracowań Stefani Olejniczak z Michałowa dotyczących mieszkańców i historii tej wsi. W jednym z nich powołuje się na „stare sołeckie książki meldunkowe”, z których prawdopodobnie czerpała wiedzę w latach 90. XX w.

⁷ W I poł. XVIII w. w księgach metrykalnych parafii Strzelce W. wymienia się następujące miejscowości: Bodzewo, Dąbrówka, Drogoszewo, Godurowo, Grabonóg, Grodnica, Koszkowo, Podrzecze, Smogorzewo, Strzelce Małe, Strzelce Wielkie, Szelejewo i Zalesie. Inne, obecnie istniejące miejscowości w gminie Piaski, jeszcze nie istniały lub nie były wymieniane jako jednostka administracyjna. Nie oznacza to, że poza ścisłym terenem danej miejscowości nie istniały pewne zabudowania gospodarcze lub pojedyncze domy mieszkalne.

⁸ Edmund Bojanowski, *Dziennik*, Wydawca: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP, Wrocław 2009, t.1, s. 20.

któremu dane zostało imię Wincentego, męcz[ennika]. Zaprosił nas potem pocziwy Dobek do swego mieszkania i musieliśmy przyjąć po filiżance czekolady. Akuszerce dałem 1 tal.⁹, kościelnemu 2 złp. Dobkowi obiecałem dziecko jego wpisać do Bractwa Świętej Młodości¹⁰.

Rzecz działa się w Gostyniu, ale nie zawsze i wszędzie ta uroczystość tak wyglądała. Chrztu w par. Strzelce W. często odbywały się w domach, w dniu urodzin lub w krótkim czasie po narodzinach. Z uwagi na warunki atmosferyczne nie było innego wyjścia¹¹.

Były i takie na pewno odosobnione przypadki: „Poniedziałek, 28 lipca [1856]. [...] Okropny przypadek był dziś w Gostyniu. Żona Andrzeja Wilka, byłego gospodarza z Grabonoga (który straciwszy majątek został ogłoszony marnotrawcą i teraz służy za parobka we dworze), opuściwszy męża, żyła samotnie u matki w Ossowie od kilku lat. Teraz na nieszczęście zaszedłszy w ciążę z parobkiem swojej matki, tała się z tem i wczoraj przybywszy do akuszerki w Gostyniu, powiła dziecko u niej. Przenocowawszy, rano znikła z dziećciem. Widziano ją najprzód nad strumieniem Kani chodzącą, ale się tłumaczyła, że mając dziecię słabe, chce je ochrzcić. Spłoszona stamtąd poszła za nowe wrota i w zaspie świeżo wyrzuconej ziemi zagrzebała dziecię, kamieniem przycisnęła i uciekła do matki. Akuszerka wyprawiła pogoń, która ją dopiero w Ossowie doszła. Przywieźli ją do Gostynia, przyznała się wskazując miejsce, gdzie dziecko zagrzebała. I znaleziono je po 8 godzinach żywe! Matka wtrącona do więzienia, dziecko u mamki oddane. Oto pijaństwo męża do czego doprowadziło rodzinę!”¹².

„Wtorek, 21 listopada [1854]. Pochmurno, ale dosyć łagodnie przy śniegach zalegających pola. Byłem w kościele. Idąc od kościoła, spotkałem kilkoro sanek z odgłosem muzyki jadących ku Grabonogu. Było to wesele Przewoźnej, tędy do Strzelcza jadące. Pierwsze sanki wstrzymały się i pocziwa Przewoźna wraz z weselnikami prosiła mię usilnie, by z nimi do kościoła się zabrać. Serdeczna ta naiwność wielce mię ujęła, lecz będąc już na drodze do klasztoru, wymówiłem się, choć rzeczywiście odmówienie to pochodziło z niepotrzebnej może oględności na względy ludzkie i przewidywane gadania, gdybym z wiejskim weselem do kościoła pojechał. Słuchając serca, byłbym pewno i nawet z przyjemnością to uczynił. W takich okolicznościach dopiero poczuje się pęta względów światowych, które nieraz trzymają człowieka jakby na uwięzi”¹³. Był to przykład na często odbywające się śluby w listopadzie, niekiedy w sobotę czy w niedzielę, co potwierdzają liczne dokumenty metrykalne.

Ale i taki przykład: „Poniedziałek, 14 maja [1855]. [...] Magdosia Koszarek przymuszona przez rodziców, wzięła ślub z wdowcem, który ma pięcioro dorosłych już dzieci i nawet wnuki. Co za szkoda tej dziewczeczki!”¹⁴. Czy takie przypadki były i w naszej rodzinie?

Czas i na pogrzeb: „Niedziela, 4 października [1857]. [...] Po południu poszedłem na nieszpory i byłem potem na pogrzebie jakiegoś wieśniaka, Jakuba z Drzeńczewa. Dziwnie rzewny i budujący jest dla mnie widok każdego takiego ubożuchnego pogrzebu. Wyprowadziliśmy ciało już o zmierzchu na cmentarz. Zamiast zwykłych świateł i pochodni pogrzebowych wschodził księżyc na niebie, a ciszę wieczorną przerywały łkania żalosz rodziny. Wróciłem o 7- mej, zupełnie już ciemno, do domu”¹⁵. W przypadku pogrzebów, w

---

⁹Podstawowa jednostka płatnicza w Wielkim Księstwie Poznańskim. Zob. <http://www.poznanczyk.com/wxp5.html> (dostęp: 25.02.2015).

¹⁰Edmund Bojanowski, op. cit., t. 1, s. 555.

¹¹Komentarz autora.

¹²Edmund Bojanowski, op. cit., t. 2 s. 88.

¹³Tamże, t. 1, s. 514-515.

¹⁴Tamże, t. 1, s. 641.

¹⁵Tamże, t. 2, s. 298.

uwagach aktu zgonu, znajdujemy często wpis uczyniony przez księdza: „pogrzeb gratis”. Czy takie wpisy znajdują się obok nazwisk osób z rodziny Dopierałów? Niekiedy tak.

3. Dopierałowic w parafii Strzelce Wielkie

3.1. Nazwisko i rodziny

Na przełomie XVIII i XIX w. w par. Strzelce W.¹⁶ w zapisach kościelnych znajdowało się co najmniej 15 rodzin, w których rodziły się dzieci o nazwisku Dopierała¹⁷ lub w brzmieniu zbliżonym (m.in. Dopieralak, Dopierałka). Kobiety to Dopieralina, Dopierałaka i inne odmiany nazwiska. Pierwsza to z reguły żona Dopierały, druga – córka. Chronologicznie, zgodnie z datą urodzenia się pierwszego dziecka, były to następujące pary małżeńskie:

Para małżeńska	Miejscowość
Stanisław i Justyna	Szelejewo
Walenty i Anna	Godurowo
Tomasz i Małgorzata	Strzelce W.
Ignacy i Teresa	Zalesie
Jan i Elżbieta	Zabornia, Godurowo
Szymon i Elżbieta	Strzelce W.
Kacper i Apolonia	Strzelce W.
PIOTR I AGNIESZKA	Lipie
Wojciech i Klara	Szelejewo
Mikołaj i Konstancja	Podrzecze
Bartłomiej i Elżbieta	Godurowo
Łukasz i Helena	Godurowo
Szymon i Marianna	Strzelce W.
Antoni i Agnieszka	Podrzecze
Wojciech i Elżbieta	Godurowo

Na pytanie, czy i w jaki sposób spokrewnione były poszczególne rodziny, nie ma dobrej odpowiedzi. Wynika to z braku zapisów, o czym była już mowa. ”Zagłębiem” Dopierałów były Strzelce W. Na drugim miejscu plasowało się Godurowo¹⁸ z Zabornią, zwaną też wcześniej Łagowcem¹⁹. Oczywiście wraz z upływem czasu następowały migracje również do pozostałych miejscowości parafii. W późniejszym okresie, tzn. w czwartej ćwierci XIX w., zmiany miejsca zamieszkania ulegały znacznemu przyśpieszeniu i terytorialnemu rozszerzeniu. Na pewien wzrost populacji Dopierałów mają też wpływ zmiany nazwiska z poprzedniego na Dopierała. Po prostu dzieci przejmowały często nazwisko ojczyma, po

---

¹⁶Dawniej Wielkie Strzelce, niem. Gross Strzelce, Schutzen. W tym okresie Strzelce W. były w posiadaniu rodziny Koszuckich. Od 1820 r. jako właściciel wymieniany jest Hiacynt Zakrzewski. Następnie od 1869 r. Franciszek Żółtowski z Niechanowa i kolejne osoby z tej rodziny do 1939 r. Por.: *Majątki wielkopolskie*, t.1 powiat gostyński, wyd. 2, 1997, s. 153.

¹⁷Nazwisko Dopierała wywodzi się od słowa dopierać, co oznaczało „dociskać” lub „dokuczać”. Zob. www.Stankiewicz.com

¹⁸Godurowo, niem. Godau.

¹⁹„Badania wykopaliskowe wykazały istnienie grodu na wzgórzu nad rzeczką Dąbrówka [...] już w czasach przedpiastowskich. Za Piastów istniał tu gród będący własnością królewską, później u podnóża grodu powstała osada kmiecia, która w 1417 przeszła w ręce rycerskie”. Cyt. z: Izabela Broszkowska, *Żółtowski z Godurowa*, Biblioteka „Więzi”, Warszawa 2010, s. 11 i dalsze. Chodzi oczywiście o Godurowo, Zabornia to folwark powstały znacznie później.

śmierci ojca i ponownym ślubie matki²⁰. Zdarzały się też przypadki urodzeń z tzw. nieprawego łoża, kiedy to dziecko dostawało nazwisko matki. W kolumnie dotyczącej danych ojca brak jakiegokolwiek zapisu. Czy ojca nie było? Nie były to przypadki zupełnie marginalne. W księgach kościelnych istniały próby statystycznego ujęcia tego problemu, poprzez odpowiednie zapisy, czyli sumowanie prawych i nieprawych urodzeń.

Inni Dopierałowicze, czyli wymienieni jak i niewymienieni w tym rozdziale, którzy w późniejszych latach „pojawił się” w par. Strzelce W., tylko trochę zagrozili dobremu miejscu w statystyce Dopierałom z Lipia. Na terenie par. Strzelce W. w XIX w. i w I poł. XX w. „armia” rodziny Piotra i Agnieszki była najliczniejsza²¹. Inne populacje rodzin o nazwisku Dopierała wykazywały tendencję zanikową, o czym świadczy mała liczba ślubów zawieranych w tym okresie z męskim potomkiem jako Dopierała.

W badanych okresach w XVIII i XIX w. wszystkie śluby udzielone Dopierałom miały charakter katolicki. Czy wszyscy współmałżonkowie byli wyłącznie narodowości polskiej? Tu odpowiedź jest o wiele trudniejsza i niejednoznaczna. Częściowo wykazały to dalej następujące historie poszczególnych rodzin.

3.2. Piotr Dopierała i Agnieszka Ratajczak – protoplaści rodu

Właściwą „małą ojczyzną” dla rodu Dopierałów jest miejscowość Lipie²². Nie udało się bezdyskusyjnie ustalić, gdzie się urodził i gdzie mieszkał protoplasta Piotr²³. Żoną Piotra Dopierały była Agnieszka z d. Ratajczak z Lipia. Można domniemywać, że Piotr pojawił się w Lipiu w związku ze ślubem, który mógł mieć miejsce ok. 1802 r. Dość powszechnym zwyczajem było wtedy „świadczanie sobie usług”, czyli bycie rodzicami chrzestnymi dla blisko spokrewnionych osób, np. rodzeństwa. Analiza nazwisk rodziców chrzestnych dziewięciorga dzieci Piotra i Agnieszki daje podstawę do wysnucia hipotetycznego wniosku, że Piotr mógł pochodzić spoza par. Strzelce W. Chrzestnymi były głównie osoby z rodziny Ratajczaków i miejscowi z Lipia, np. rodzina Gląpków²⁴. Jedynie w przypadku pierwszego

---

²⁰Podczas badań genealogicznych rodziny Dopierałów z Michałowa stwierdzono np., że Tomasz Pawlak ur. w 1845 r. w Michałowie, w akcie ślubu z Franciszką Łukowczyk w 1873 r. posiadał zmienione nazwisko na Dopierała, po ojczymie *nota bene* ze Strzelce W. Historia sama w sobie. Tomasz Pawlak vel Dopierała był ojcem zmarłej w 1993 r., w wieku 104 lat, Antoniny Dyzert z Michałowa.

²¹Praktycznie najmniej potomków Piotra i Agnieszki Dopierałów „przewinęło” się przez takie wsie jak: Dąbrówka, Grabonóg, Grodnica, Koszkowo, Łódź, Podrzecze i Wygoda. Można dzięki temu określić pewną rejonizację osiedlania się tej rodziny w XVIII i XIX w.

²²„Miejscowość wzmiankowana w źródłach od 1617 r. Folwark Lipie, podniesiony później do rangi dóbr, należał do dóbr rycerskich Godurowo i był własnością jego kolejnych właścicieli. Administracyjnie związany był z majątkiem Strzelce Wielkie. W końcu XVIII w. dzierżawcą L. był Teodor Jaraczewski [zaś wg katastru pruskiego, o czym będzie mowa niżej, również inni „mniejsi dzierżawcy”, sądzony przez władze pruskie za udział w insurekcji kościuszkowskiej. [...] Folwark w Lipiu istniał już w 1774 r.[...] Zespół folwarczny usytuowany został w pd. części wsi, po pd. stronie drogi z Piasków do Koźmina.” Zob.: „Majątki wielkopolskie” t.1, op. cit. s. 101. Natomiast w księgach kościelnych zapisy dotyczące Lipia pojawiają się od 1753 r. (chrzty) i 1756 r. (zgon). Można wnioskować, że przed 1753 r. istniały już jakieś zabudowania mieszkalne, zdarzenia metrykalne notowane były zaś pod nazwą Strzelce W. Niemiecka nazwa Lipia: Lippfelde.

²³Jest to zadanie dla przyszłych badaczy.

²⁴Wg spisu pruskiego z 1793 r. w Lipiu było 15 dymów (domów) – odrębnych zabudowań. Wymienione zostały tam następujące osoby w kolejności numeracji domów: nr 1 Ignacy Świerkowski, nr 2 Andrzej Kasprowiak, nr 3 Wojciech Czekański, nr 4 Maciej Chałupnik, nr 5 Daniel Kowalczyk, nr 6 Wojciech Chałupnik, nr 7 Filip Cyszewicz, nr 8 nazwisko nieczytelne, nr 9 Jakub Gląpka, nr 10 Michał Walczak, nr 11 Kazimierz Jaraczewski, nr 12 Marianna Rozmysławska, nr 13 Jan Chałupnik, nr 14 Jan Ratajczak, nr 15 Walenty Jakubek.

dziecka Piotra i Agnieszki, czyli Marianny ur. 29.08.1803 r. w Lipiu, chrzestnymi zostali Maciej Jankowiak ze Smogorzewa²⁵ oraz Marianna Dopieralina z Dusiny²⁶. Kim była Marianna z Dusiny? Może to żona któregoś z braci Piotra o nieznanym imieniu?

A kim był Maciej Jankowiak ze Smogorzewa? Osoba o tym imieniu i nazwisku, czyli Maciej Ratajczak vel Jankowiak, zmarła nagle w Piaskach dnia 12.01.1843 r. Maciej Ratajczak mieszkał w Smogorzewie, posiadał status chałupnika, czyli właściciela domu i działki ziemi. Zmarły miał wówczas 70 lat. Czy to mógł być Maciej Ratajczak vel Jankowiak ze wspomnianych powyżej chrzcín? Wiele faktów to potwierdza. A kim był w stosunku do Agnieszki Ratajczak? Bratem?

Gdyby Piotr Dopierała był rodem ze Strzelec W., to hipotetycznie ktoś z jego rodziny mógłby być chrzestnym. Brakuje jednak takich zapisów²⁷. Warto tu jeszcze raz zwrócić uwagę, że dzieci często były chrzczone w dniu narodzin lub maksymalnie kilka dni po porodzie. Taka sytuacja uniemożliwiała, szczególnie zimą, przybycie kogoś z rodziny z dalszej odległości w odpowiednim czasie do domu noworodka, jeśli dzień urodzenia był jednocześnie dniem chrztu. Ksiądz pewnie korzystał z zaprzęgu konnego, o czym mogą świadczyć chrzty odbyte w jednym dniu w kilku różnych miejscowościach parafii.

Wszystkie dzieci Piotra i Agnieszki urodziły się w Lipiu. Było to w latach 1803-1825²⁸.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Marianna	1803	1825	Jan Mikołajski	1842 Lipie
2	Kazimierz	1806	1829 1846	Małgorzata Czapulak Michalina Wyrwińska	1875 Strzelce W.
3	Marcin	1808	-	-	1808 Lipie
4	Maciej	1810	1836	Marianna Jakuszkowiak	1886 Lipie
5	Małgorzata	1813	1836	Marcyan Jakuszkowiak	1894 Szelejewo
6	Agata	1816	1833 1862	Wojciech Danielczyk Andrzej Tomaszewski	1873 Godurowo
7	Wiktoria	1818	-	-	1821 Lipie
8	Jakub	1821	1840	Marianna Werwińska	1914 Strzelce W.
9	Barbara	1825	-	-	1825 Lipie

Tabela 1: Dzieci Piotra Dopierały i Agnieszki z d. Ratajczak

Z dziewięciorga dzieci zmarło troje – dwoje niemowląt oraz trzyletnia dziewczynka. Jest to

²⁵Smogorzewo, dawn. Smogorzew, niem. Berfried. „Okolo 1793 r. dobra należały do Fab. Parczewskiego, a w 1820 r. do Zakrzewskiego, właściciela Strzelec Wielkich”. w: *Majątki wielkopolskie*, op. cit., t. 1, s.149.

²⁶Dusina koło Gostynia par. Gostyń Stary.

²⁷Jeśli odrzucić hipotezę pochodzenia Piotra spoza parafii Strzelce W., wówczas to innym kandydatem może być pewien Piotr ze Strzelec W., którego chrzest został zapisany z datą 15.10.1767 r. Pasuje on do wieku „naszego” Piotra podanego przy zgonie. Piotr ten urodził się 10.10.1767 r. w Strzelcach W. z ojca Łukasza Chałupnika i matki Marianny. Matka Marianna była wdową, co potwierdzone jest w dokumencie ślubu z Łukaszem z dnia 22.07.1766 r. Brak dalszych narodzin dzieci tej pary po 1767 r.

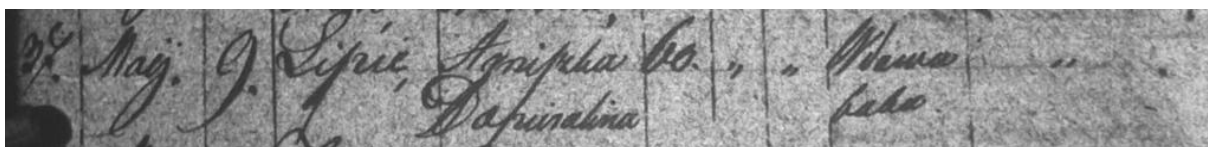
²⁸Był to okres wielkich zmian geopolitycznych, ustrojowych, społeczno-gospodarczych w Europie, także na terenach polskich. Zob. *Korespondencja Edmunda Bojanowskiego z lat 1829-1871*, Wrocław 2001, t.1, s. 18 i dalsze.

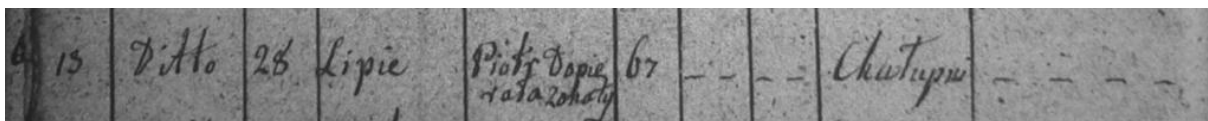
średni odsetek, jak na owe czasy, kiedy śmierć małych dzieci zbierała pokaźne żniwo. Pozostali założyli własne rodziny. Wyłączny wpływ na kontynuację nazwiska Dopierała w linii męskiej aż do dnia dzisiejszego miał Kazimierz (1806-1875). U pozostałych męskich potomków Piotra i Agnieszki, którzy ślubowali, tj. Macieja i Jakuba, próżno było szukać przedłużenia rodu męskiego.

Z aktów zgonu Piotra i Agnieszki wynika, że żona była młodsza od męża o ok. 15 lat. Jako pierwszy zmarł Piotr w dniu 28.01.1833 r. w Lipiu w wieku ok. 67 lat. Przyczyna zgonu – starość. Piotr posiadał status chałupnika. Wcześniej, bo już w 1831 r., w Lipiu nastąpiło uwłaszczenie chłopów. Piotr Dopierała został ćwierćrolnikiem, otrzymując 36 mórg i 45 prętów gruntu²⁹.

Pod jakim numerem domu mieszkali w Lipiu? Pierwszy, jaki pojawił się w zapisach, to dom nr 15, zanotowany przy urodzinach Kazimierza w 1806 r. Wszystkie następne do 1818 r., do kiedy wpisywane były numery domów, to numer 4, za wyjątkiem narodzin Agaty w 1816 r., gdzie przy chrzcie widnieje nr 5. Agnieszka z d. Ratajczak, żona Piotra zmarła 9 maja 1840 r. w wieku 60 lat. Jako przyczynę zgonu podano duszność.

Ilustracja 1: Cz. 1 aktu zgonu nr 37 z 1840 r., par. Strzelce W., Agnieszka Dopieralina

Ilustracja 2: Cz. 1 aktu zgonu nr 13 z 1833 r., par. Strzelce W., Piotr Dopierała

W dalszych częściach opracowania przedstawiono zarys historii życia poszczególnych dzieci Agnieszki i Piotra oraz ich rodzin. Wcześniej jednak kilka uwag o rodzinie Ratajczaków.

3.3. Ratajczakowie z Lipia

Nazwisko Ratajczak powstało prawdopodobnie na podstawie nazwy zajęcia lub zawodu (rataj), jaki występował we wszystkich ówczesnych majątkach.

To, że rodzina Ratajczaków przed ożenkiem Piotra Dopierały z Agnieszką mieszkała w Lipiu, jest dobrze udokumentowane³⁰. Przeprowadzenie całego wywodu genealogicznego, wyjaśnienie wątpliwości i zagadek nie było możliwe podczas tej kwerendy. Jest to zadanie dla rodzin Ratajczaków, jakich było i jest wiele na terenie par. Strzelce W. Rodzina o nazwisku Ratajczak zamieszkiwała też w Smogorzewie. Osoby pochodzące stamtąd wykazywały powiązania z Ratajczakami z Lipia (por. rozdz. 3.2.).

Bratem Agnieszki Ratajczak, żony Piotra Dopierały, był Jan Ratajczak. Równolegle do narodzin dzieci Piotra Dopierały i Agnieszki w Lipiu rodziły się i umierały dzieci Jana Ratajczaka i Marianny Kowalewskiej. Miało to miejsce w latach 1812-1824, kiedy to urodziło

²⁹Władysław Stachowski, *Dzieje wsi powiatu gostyńskiego*, mps niepublikowany.

³⁰W 1793 r. Ratajczakowie mieszkali pod numerem 14.

się siedmioro dzieci. Jan Ratajczak zmarł w Lipiu 21.11.1825 r. jako chałupnik, mając 36 lat. Jako przyczynę podano ból głowy. Urodził się ok. 1789 r. prawdopodobnie również w Lipiu jako syn Jana (nazwanego przez autora seniorem) i młodszy brat Agnieszki. Brak z tego okresu ksiąg kościelnych. Są jednak inne pośrednie dowody, jak chociażby kataster pruski z października 1793 r., gdzie figuruje Jan Ratajczyk, zapewne ojciec Jana, oraz fakty, że siostra Agnieszka była aż czterokrotnie chrzestną dzieci swojego brata. Inni chrzestni pochodzili z rodziny Kowalewskich, prawdopodobnie z Koszkowa. Najczęściej, bo aż czterokrotnie, chrzestnym był Bartłomiej Kowalewski, jeden raz Antoni Kowalewski. Chrzestnymi pierwszych dwojga dzieci Jana Ratajczaka i Marianny Kowalewskiej byli Paweł Sobkowiak z Lipia i Agnieszka Ratajczanka, jak określił ksiądz. Musi to być inna osoba niż Agnieszka, żona Dopierały, ponieważ ksiądz określiłby w tym przypadku Agnieszkę mianem Dopieralina i nie byłoby użyte nazwisko panieńskie. Skąd dwie Agnieszki Ratajczak? Może to być kuzynka Jana i „naszej” pierwszej Agnieszki.

Ratajczakowie związani byli z Lipiem już we wcześniejszym okresie, być może od czasu powstania folwarku lub byli już wolnymi chłopami. Świadczy o tym m.in. ślub Walentego Ratajczaka i Elżbiety Ratajczak z Drogoszewa zawarty w 1759 r. Świadkiem na nim był Wojciech Dopierała ze Strzelec W., półkmięć³¹. Świadek ów był praktycznie jedyną osobą, obok swojej żony Elżbiety, wymienianą z imienia i nazwiska w księgach kościelnych od lat 40. XVIII w., zapewne ze względu na swój status majątkowy. Dopierałowicze zmarli kolejno w 1802 i 1804 r. w wieku ok. 80 lat. Nie byli to Wojciech i Elżbieta wymienieni na końcu wykazu Dopierałów w rozdziale 3.1. Tam wymienieni byli parą o wiele młodszą i mieszkali w Godurowie.

W jakim stopniu spokrewnieni byli „nasi” Ratajczakowie (Agnieszka i jej brat Jan) z wymienionymi wyżej Walentym i Elżbietą Ratajczak z Drogoszewa? Takie małe Drogoszewo, a tyle się działo.

W 1793 r. Jan Ratajczak senior z rodziną został wpisany do przeprowadzonego przez zaborcę pruskiego spisu pod nr 14, co oznaczało prawdopodobnie numer domu, a można przyjąć, że taka liczba domów istniała³². Jan Ratajczak senior gospodarował na 25 morgach magdeburskich i 150 prętach. Stwierdzono, że ziemia obsiewana była głównie żytem – 8 szefli³³, jęczmień – 2,5 szefla, groch w wielkości 1 szefla. Sad szacowany był na 1 szefla. Inwentarz żywy składał się z 2 wołów, 2 krów i 1 młodego zwierzęcia, bez dokładnego określenia.

Wg spisu w tym czasie mieszkało tam 5 osób. Gospodarz i gospodyni poniżej sześćdziesiątego roku życia, troje dzieci, w tym dwóch synów i córka. Z całą pewnością można stwierdzić, że dziećmi tymi była Agnieszka (ok. 1780-1840), mająca wówczas ok. 13 lat oraz Jan w wieku ok. 4 lat. Kim był drugi chłopiec, nie ustalono. W dniu 2.01.1809 r. w Lipiu zmarł Jan Ratajczak, mógł to być Jan senior, ojciec Agnieszki. Dlaczego jednak zgon odnotowano w domu nr 1? W dniu 7.03.1810 r. zmarła w wieku 60 lat Elżbieta Ratajczak, jako wdowa, komornica, w domu nr 18. Był to numer domu należącej wówczas do Jana

---

³¹Półkmięć (łac. *semi-cmetho*) – to gospodarujący na połowie łana.

³²Największym dzierżawcą w Lipiu był Teodor Jaraczewski. Inni dzierżawcy wymienieni w katastrze to Stanisław Sczaniewski, Kazimierz Jaraczewski, Bogdańska i Michał Stawowski. Spis wykazał łączną powierzchnię 13 łanów, 26 mórg i 120 prętów, co stanowi ok. 220 ha. Wielkość ta pokrywa się z podanym arealem w 1881 r. Por. *Majątki wielkopolskie*, op. cit., s. 101. W katastrze z 1793 r. w Lipiu wymienia się 13 gospodarzy i gospodyń, 38 dzieci, w tym 16 płci męskiej i 22 płci żeńskiej oraz służbę: 4 mężczyzn i 8 kobiet.

³³Szefel jako jednostka miary objętości to ok. 64 litry, jako powierzchni ok. 2770 m² ziemi, którą można było obsiać, posiadając szefel zboża. w: www.wikipedia.pl

Ratajczaka i Marianny z d. Kowalewskiej³⁴. W tym momencie powstaje hipoteza wielce prawdopodobna, że Jan Ratajczak senior (ok. 1740 -1809) miał dwie żony. Agnieszka, czyli żona Piotra Dopierały, była dzieckiem Jana seniora i nieznannej żony, natomiast Jan Ratajczak, brat Agnieszki, był synem Jana seniora i zmarłej w 1810 matki Elżbiety. Agnieszka i Jan Ratajczak mogli zatem być rodzeństwem przyrodnim. Nie można tego w pełni potwierdzić z uwagi na brak dostatecznej dokumentacji. Bez wątpienia jednak byli spokrewnieni.

Jan Ratajczak płacił na rzecz właściciela Lipia 16 talarów (w latach 1750-1806 talar, po niemiecku Reichsthaler, równał się 30 srebrnym groszom)³⁵ i 16 groszy. Zobowiązania wobec kościoła wynosiły 6 groszy i 10 fenigów. Obowiązywały także podatki: dymowy (od domu) – 1 talar i 4 grosze; skórowy – od zabitych zwierząt; gruntowy – w tym przypadku 2 talary i 12 groszy³⁶.

---

³⁴W 1831 r. w wyniku uwłaszczenia chłopów Marianna Ratajczak (mąż Jan nie żył już od 1825 r.) otrzymała 39 mórg i 107 prętów gruntu.

³⁵<https://pl.wikipedia.org/wiki/Talar> (dostęp: 31.07.2015).

³⁶Dane dotyczące podatków wynikają z katastru pruskiego z 1793 r.

4. Potomstwo Piotra Dopierały i Agnieszki Ratajczak

4.1. Marianna (1803-1842)

Marianna Dopierała ur. 29.08.1803 r. w Lipiu. Ślub z Janem Mikołajskim z Lipia odbył się w kościele par. Strzelce W. dnia 06.11.1825 r. Marianna zm. 15.07.1842 r., w czwartym dniu po porodzie ostatniego, ósmego dziecka, Jakuba, który też wkrótce zmarł. Jan Mikołajski dopiero po pięciu latach ożenił się powtórnie z Marianną Kubiak, dnia 18.11.1847 r. Mieli pięcioro dzieci. Jan zm. 11.04.1863 r. Nazwisko Jana przy ur. to Mikołajczak, a zmarł jako Mikołajski. Dzieciom przypadało m.in. nazwisko Mikołajczyk. Jest to jeden z wielu przykładów zmian i błędów popełnianych w pisowni nazwisk w tym okresie³⁷. Status Jana to kolejno parobek, chałupnik i od 1852 r. – gospodarz. Przez cały czas mieszkał w Lipiu.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Data i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Franciszka	1826	-	-	1830 Lipie
2	Marcin	1829	1859	Józefa Bartkowiak	1864 Zalesie
3	Michał	1831	1863	Katarzyna Kordus	1873 Lipie
4	Katarzyna	1833	1853	Franciszek Kordus	br. d.
5	Marianna	1835	-	-	1835 Lipie
6	Szymon	1836	-	-	1858 Lipie
7	Marianna	1839	1863	Jan Dratwiak	1914 Michałowo
8	Jakub	1842	-	-	1842 Lipie

Tabela 2: Dzieci Marianny Dopierały c. Piotra i Agnieszki i Jana Mikołajskiego

Poprzez córkę Jana i Marianny z d. Dopierała, Katarzynę, ur. 03.11.1833, więzi genealogiczne prowadzą do Bodzewa³⁸, do rodziny Jeniec oraz do Michałowa³⁹, do rodziny Kordusów, obecnie Baranków jak i Dolatowskich.

³⁷Na ten temat w swoim dzienniku pisze Edmund Bojanowski w dniu 11.04.1855 r. : „Dziś pierwsze dowiedziałem się od Magdaleny o jej nazwisku. Z ojca nazywa się Stachowianka, z ojczyma Waśtak i tak wszędzie przez omyłkę została zapisana.” Zob. Edmund Bojanowski, *Dziennik*, op. cit., t. 1, s. 618.

³⁸Niem. nazwa Bodzewa – Bodenstatt. „Pierwsze informacje o wsi pochodzą z 1337 r., kiedy to stanowiła własność komesa Mikołaja z Gostynia, z rodu Awdańców. [...] W poł. XVIII w. właścicielami byli Kurnatowscy z Dusiny” w: *Majątki wielkopolskie*, op. cit., t. 1, s. 30.

³⁹„Wieś powstała na nowiznie w latach 1837-1841 w czasie uwłaszczenia chłopów majątku godurowskiego, których ówczesny dziedzic Michał Zbijewski osadził przy drodze do Zalesia – przed Drogoszewem Godurowskim. W Michałowie powstało wówczas 17 gospodarstw chłopskich, 6 półśledniczych i 9 ćwierćrolniczych. Uwłaszczeni chłopci dostali na własność nadziały ziemi wielkości od 26 do 62 mórg magdeburkich. Dla sołtysa wydzielono osobno 16 mórg, a na uposażenie dla mającej powstać szkoły elementarnej 9 mórg. W 1843r. Michałowo liczyło 17 domów mieszkalnych i 131 mieszkańców, w tym 108 katolików. Około roku 1880 było we wsi 25 domów i 224 mieszkańców, w tym 214 katolików. Przed rokiem 1850 powstała szkoła. W czasie okupacji hitlerowskiej Michałowo nosiło nazwę Michelsdorf” w: <http://strona.piaski-wlkp.pl/918,michalowo.html> (dostęp: 14.02.2015). Różnie datuje się powstanie Michałowa, np. na stronie (<https://michalowo.wordpress.com/historia-wsi/>) (dostęp: 14.02.2015) od 1836 r. Pierwsze zapisy (urodzenia i zgonu) w księgach kościelnych istniały już od 1836 r. Do 1840 r. w Michałowie urodziło się 22 dzieci, jako pierwsza ur. się Katarzyna Urbaniak dnia 03.04.1836 r., a nie, jak wynika z w/w strony, Antoni Kajczyk, który ur. się jako trzecie dziecko. Do 1840 r. zmarło w Michałowie 10 osób, w tym półtoraroczne dziecko, które utopiło się przypadkowo. Podane dane dotyczą osób wyznania katolickiego.

Siódmym dzieckiem Marianny Dopierały i Jana Mikołajskiego była Marianna ur. 23.11.1839 r. w Lipiu. Była drugim dzieckiem tej pary o tym samym imieniu (pierwsza Marianna zmarła w Lipiu w 1835 r.). Warto wspomnieć o tej postaci m.in. z uwagi na to, że w wieku 17 lat była kandydatką do ochronek Służebniczek, które zakładał bł. Edmund Bojanowski z Grabonoga. Do wstąpienia jednak nie doszło. Głos oddajemy Edmundowi Bojanowskiemu: „Był tu dziś ks. Idzikowski. Powiada, że kandydatki ochronkowe z Lipia, Szelejewa zniechęcone przez księży, obawiają się już wstąpić do Służebniczek”⁴⁰. Był to rok 1856. Marianna wyszła jednak za mąż za Jana Dratwiaka w 1863 r. Zmarła w Michałowie 18.03.1914 r. Jej córka Józefa, ur. 05.03.1870 r., (zm. ok.1910 r.) w 1892 roku wychodzi za mąż. Z Józefem Juskowiakiem z Michałowa mieli m.in. córkę Mariannę, ur. 05.12.1901 r. w Michałowie, która później wstąpiła do Zakonu Urszulanek⁴¹ w Krakowie⁴². To, co nie spełniło się córce „naszej” Marianny, zrealizowała prawnuczka Marianna Juskowiak.

Dalsze szczegóły dużego drzewa genealogicznego Mikołajczaków – Mikołajskich zostały opracowane przez autora graficznie, należy jednak zastrzec, że nie jest to opracowanie całościowe, gdyż system budowy drzewa, poczynając od przodków, jest z gruntu wadliwy. Jeden szczegół wart jest wspomnienia. Chodzi o Teklę z d. Mikołajczak, *primo voto* Placydziak, trzecią żonę Wincentego Komorniczaka z Grodnicy, zmarłego w Drogoszewie w 1937 r. Tekla była wnuczką Marcina Mikołajczaka, a tenże bratem ojca przedstawionego już w tym rozdziale Jana Mikołajskiego, męża Marianny Dopierały. Zaś syn Wincentego Komorniczaka, Marcin, „wszedł do rodziny” Dopierałów, do gałęzi Filipa Dopierały, s. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej (więcej na temat tej rodziny w rozdz. 5.7.).

Po zgonie Jana Mikołajskiego w 1863 r. jego druga żona Maryanna Mikołajska z d. Kubiak po czterech latach, tj. w 1867 r., „jako wdowa z Lipia”, w wieku 43 lat wyszła za wdowca Ignacego Woźnicę (1818-1906), s. Tomasza i Franciszki z d. Kol. Poprzez brata Ignacego Woźnicy, Wawrzyńca, nastąpiły powiązania, np. z rodziną Lekowskich (por. informacje w rozdz. 5.6. i 5.11.). Temat ten, luźniej powiązany z „podstawowymi” Dopierałami, pozostawiono na inną okazję.

4.2. Kazimierz (1806-1875)

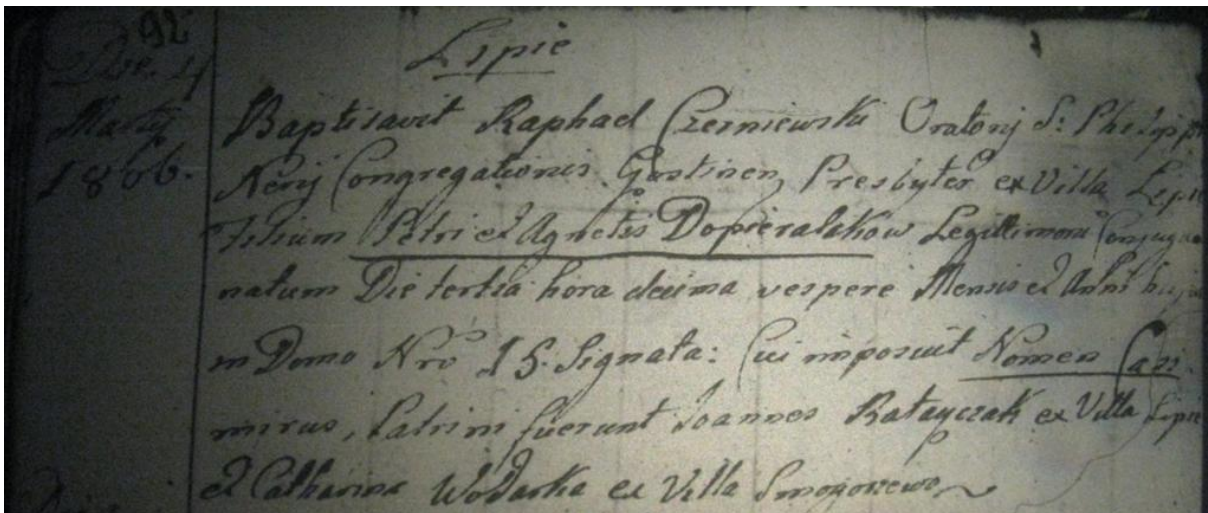
Drugim dzieckiem Piotra i Agnieszki był Kazimierz, który „stworzył wielkie imperium Dopierałów”. W niniejszym opracowaniu najwięcej miejsca z naturalnych względów poświęcono właśnie tej osobie i jego rodzinie. Kazimierz urodził się 03.03.1806 r. w Lipiu. Dorosłe życie związane było ze Strzelcami W., gdzie zm. 15.06.1875 r. wg aktu zgonu nr 51/1875 r. z USC Piaski lub 21.06.1875 r. wg wpisu kościelnego. Bardziej prawdopodobna jest pierwsza data, zapis kościelny może być bowiem datą pogrzebu, chociaż uroczystości te odbywały się raczej w ciągu 3 dni od zgonu. Te dwa momenty przedstawiają poniższe zapisy metrykalne:

---

⁴⁰Edmund Bojanowski, *Dziennik*, op. cit., t. 2, s. 197.

⁴¹Siostry Urszulanki Unii Rzymskiej zob. www.osu.pl

⁴²Stefania Olejniczak, *Kronika wsi Michałowo*, 1993 r.

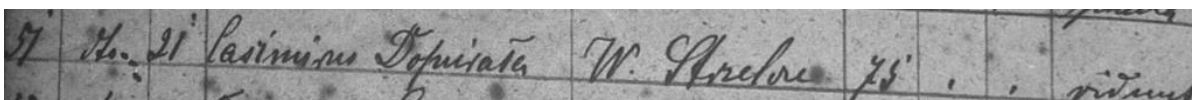
Ilustracja 3: Zapis chrztu św. z 04.03.1806, par. Strzelce W., nr 17/1806. Chrztu udzielił ks. Raphael Czerniewski z Kongregacji Oratorium Świętego Filipa Neri w Gostyniu.

Krw Bapt	Puer		Puella		Statur Ornitaris	Annodatus 93
	Legitimi	illegiti	Legitimi	illegiti		
17						

Ilustracja 4: Cz. 2 zapisu chrztu nr 17/1806. Wyraźnie widoczny nr 17 zapisu, płeć męska, urodzony z prawego łóża.

Z powyższego aktu chrztu wynika, że chrzestną Kazimierza była Katarzyna Wodarka ze Smogorzewa. To dowód na powiązania Ratajczaków z Lipia z Ratajczakami ze Smogorzewa.

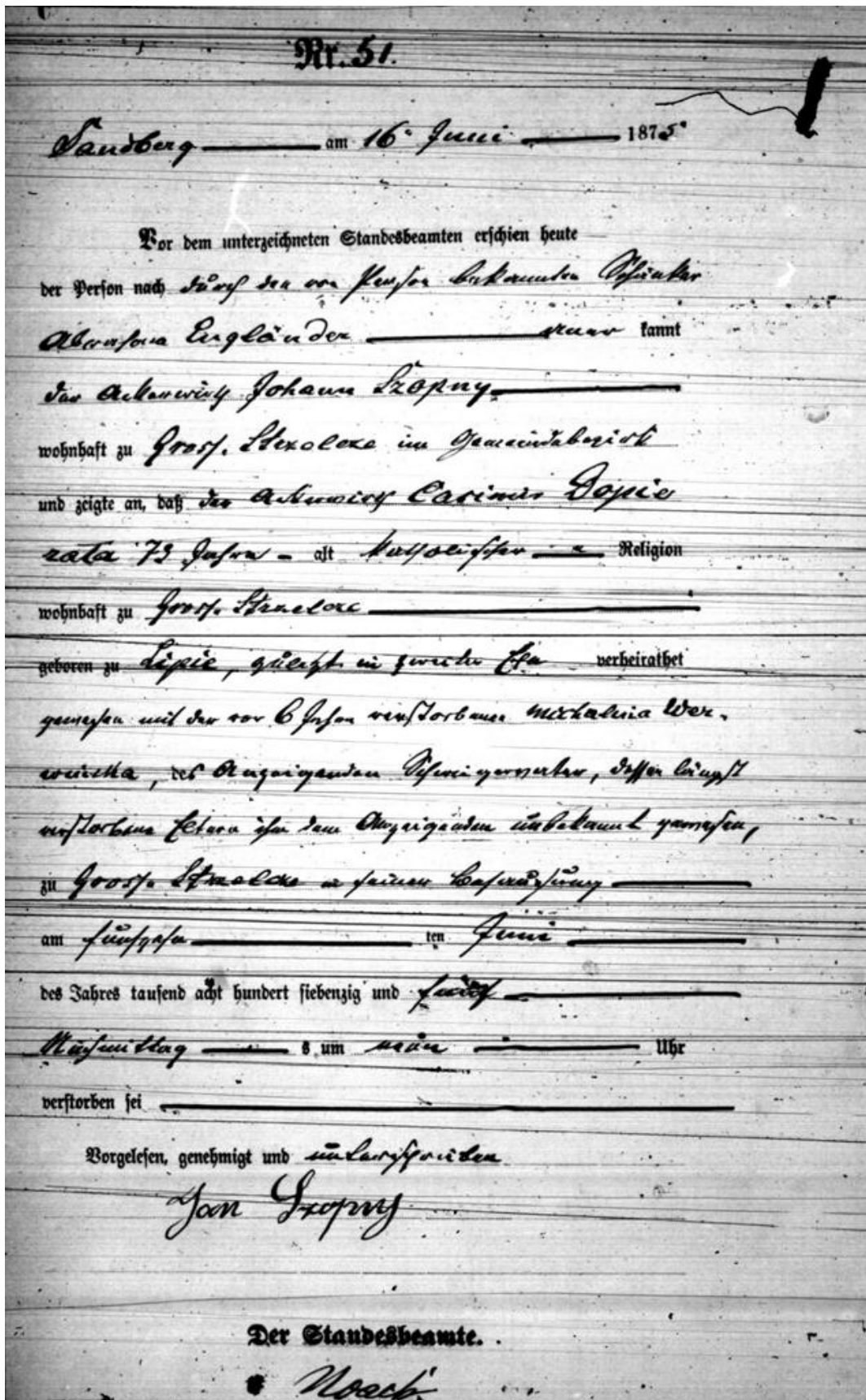
Poniżej zapis aktu zgonu Kazimierza Dopierały z 1875 r.:

Ilustracja 5: Wpis zgonu nr 51/1875, par. Strzelce W.

Nizej akt zgonu nr 51/1875 z USC Piaski⁴³:

Ilustracja 6: Akt zgonu nr 51/1875 r. z USC Piaski

⁴³Zbieżność numerów aktów zgonu kościelnego i cywilnego przypadkowa.

Tłumaczenie aktu zgonu nr 51/1875 z USC Piaski:

Piaski, dnia 16 czerwca 1875 roku.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem Stanu Cywilnego stawił się dzisiaj, co do osoby znany i rozpoznany przez szewca Abrahama Englendera, gospodarz (rolnik) Jan Szopny, zamieszkały w obrębie (nie w majątku) wsi Strzelce Wielkie. Zgłosił, że Kazimierz Dopierała, lat 73, wyznania katolickiego, zamieszkały w Strzelcach Wielkich, urodzony w Lipiu, ostatnio żonaty z drugą żoną, zmarłą 6 lat temu Michaliną Werwińską, teściową osoby zgłaszającej zgon, którego dawno już nieżyjący rodzice są nieznani osobie zgłaszającej, zmarł w Strzelcach Wielkich w swoim mieszkaniu dnia 15 czerwca 1875 r., wieczorem o godzinie dziewiątej.

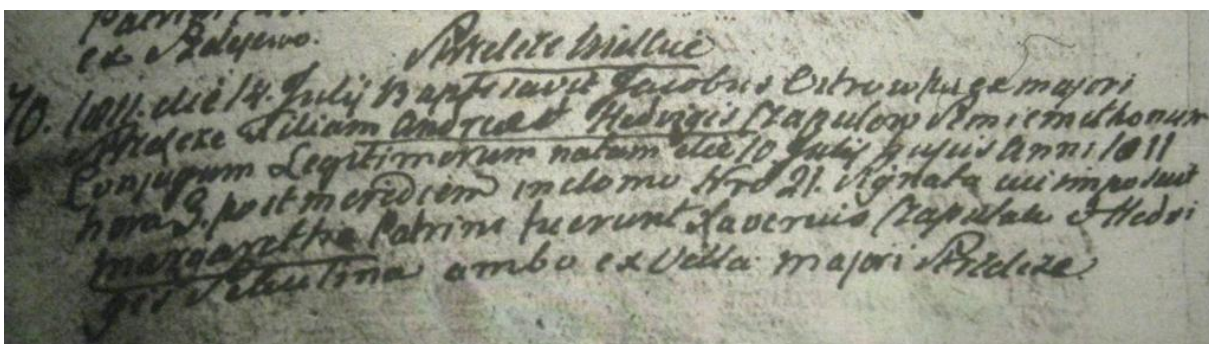
Przeczytano, zatwierdzono i podpisano.

Jan Szopny – podpis czytelny

Urzędnik Stanu Cywilnego.

podpis nieczytelny

Dzieciństwo i lata młodości spędził Kazimierz zapewne w Lipiu. Kiedy w 1825 r. urodziło się najmłodsze dziecko jego rodziców, czyli siostra Barbara, Kazimierz miał już 19 lat. Być może w tym czasie zamieszkał (był parobkiem) w Strzelcach W., na co wskazuje akt ślubu z Małgorzatą Czapula vel Czapulak z dnia 07.06.1829 r. Kazimierz, nazywany Dopieralakiem, jako młodzian i parobek pochodził ze Strzelec W. – "Strzelca Wielkiego", jak podają zapisy z tego okresu. Małgosia miała 18 lat i również pochodziła z tej miejscowości. Była córką Andrzeja Czapuli i Jadwigi z d. Gaułwia, chałupników.

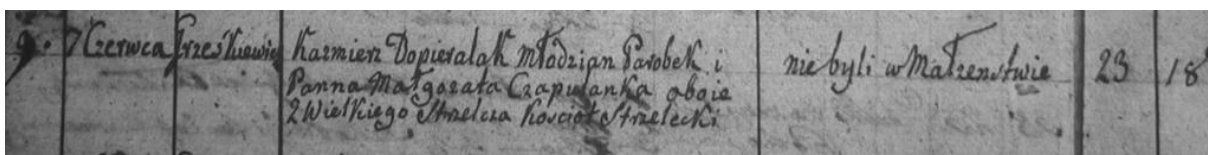

Ilustracja 7: Akt chrztu nr 70/1811 Małgorzaty Czapulak, par. Strzelce W.

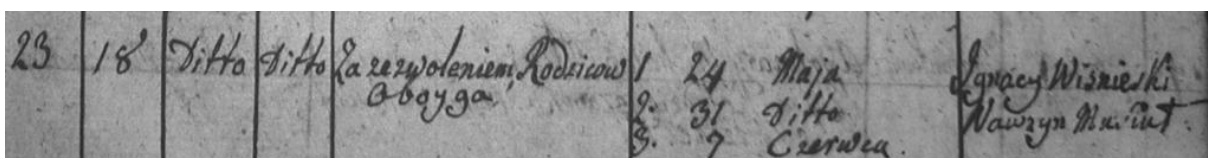
Teść Kazimierza nie żył już od prawie dwóch lat. Młodzi zamieszkali w wiejskiej chałupie rodziców panny młodej. Inne dzieci Czapulaków vel Czapulów były małoletnie, nieprzystosowane jeszcze do dorosłego życia. Świadcami na ślubie byli: Ignacy Wiśniewski i Wawrzyn Musioł. Dlaczego jednym ze świadków nie był ojciec Kazimierza? Rodzice dali

wszak błogosławieństwo, co ks. proboszcz, Jan Grzeszkiewicz⁴⁴, skrzętnie zanotował pod poz. 9 z 1829 r. w *Liber copulatorum*⁴⁵.

Ilustracja 8: Cz. 1 aktu ślubu poz. 9 z 1829 r., par. Strzelce W.

Ilustracja 9: Cz. 2 w/w aktu ślubu

Nie wiadomo, czy Kazimierz odbył służbę wojskową. Nie wynika to z żadnego dostępnego i odnalezionego dokumentu. Od ślubu do urodzenia się jego pierwszego dziecka, czyli syna Andrzeja, w 1831 r. minęły przeszło 2 lata, co raczej należało do rzadkości. W latach 1831-1850 Kazimierz posiadał status chałupnika⁴⁶. Od 1853 r. figuruje już jako gospodarz. Kazimierz przeżył wielu swoich najbliższych. W 1833 r. zmarł ojciec Piotr, w 1840 – matka Agnieszka, teściowa Jadwiga w 1850 r., zaś siostra Marianna w 1842 r. Umarły też dzieci Kazimierza: Andrzej w 1831 r., Ignacy w 1859 r., Wojciech I⁴⁷ w 1869 r. – pradziadek probanta⁴⁸. Wojciech I to drugi mąż Agnieszki Kajczyk, *primo voto* Markowiak z Michałowa. Duży cios przyszedł w 1846 r., kiedy to 16 września umarła żona Kazimierza, Małgorzata. Wyrok dla niej brzmiał: suchoty. Następny ślub, wzięty zapewne z konieczności, odbył się już po 2 miesiącach od zgonu Małgorzaty. Kazimierz zawarł go w dniu 15.11.1846 r. z dwudziestoczteroletnią Michaliną Wyrwińską (ur. w 21.09.1822 r. w Wygodzie za Zalesiem w kierunku na Borek) w par. boreckiej. Miał wtedy lat 40, a Michalina 24⁴⁹. Ślub odbył się za zezwoleniem Sądu w Gostyniu⁵⁰.

⁴⁴Ks. Jan Grzeszkiewicz (1783 -1867) był wieloletnim proboszczem par. Strzelce W. w latach 1828-1867. Głosił kazania patriotyczne, odbierał przysięgę powstańców w 1848 r. Zob. E. Bojanowski, *Dziennik*, op.cit., t. 1, s. 43 i in.

⁴⁵Zob. przypis nr 3.

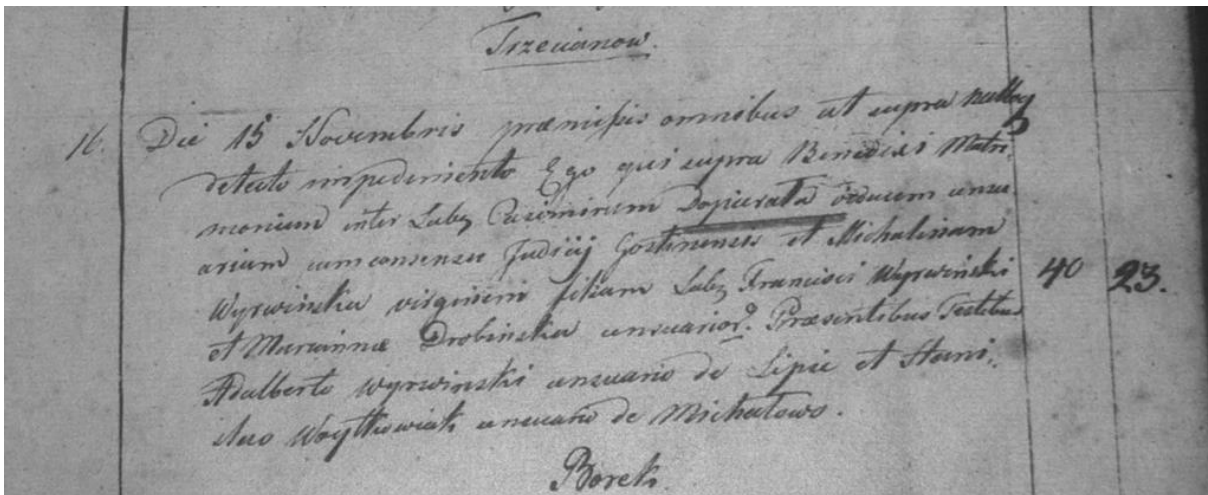
⁴⁶W Strzelcach W. uwłaszczenie chłopów przeprowadzono już w 1834 r. W wykazie uwłaszczonych nie figuruje Kazimierz Dopierała, ale jego żona Małgorzata – jako półrolnik. Przydział ziemi wyniósł 38,91 mórg, w tym 34,51 mórg ziemi ornej. Pozostały areał stanowiły łąki i pastwiska. Rodzina ta odstąpiła swoje dotychczasowe budynki Aureliuszowi Zakrzewskiemu, dziedzicowi Strzelec W., za co wybudował im nowe, w innym miejscu. Było to prawdopodobnie na strzeleckich Hubach.

⁴⁷Wojciech nazywany będzie Wojciechem I w odróżnieniu od Wojciecha II swojego przyrodniego brata, po drugiej żonie Kazimierza, Michalinie z d. Wyrwińska.

⁴⁸Tu: słowo użyte w stosunku do autora. W genealogii występuje też w nieco innym znaczeniu, np. jako osoba zajmująca centralne miejsce na tablicy genealogicznej.

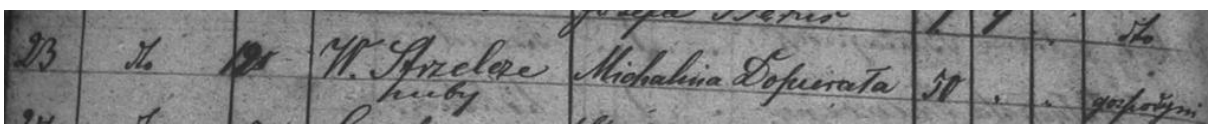
⁴⁹Michalina w rzeczywistości miała już ukończone 24 lata, a nie 23, jak to wynika z kościelnego zapisu ślubu. W tym przypadku jest to „kosmetyczna” różnica.

⁵⁰Zezwolenie Sądu Królewskiego (pruskiego oczywiście) było w tym okresie niezbędne do zawarcia małżeństwa, jeśli przynajmniej jeden z przyszłych małżonków był w stanie wdowieństwa. Chodziło o uregulowanie statusu dzieci z poprzedniego małżeństwa.

Ilustracja 10: Akt ślubu nr 16 z 1846 r., par. Borek

Michalina mieszkała w tym czasie w Trzecianowie ze swoimi rodzicami. Kazimierz przeżył również swoją drugą żonę! Michalina zm. 19.02.1869 r. Zostało po niej sześcioro małoletnich dzieci. Status Michaliny przy zgonie – gospodyni. Z zapisu aktu zgonu Michaliny dowiadujemy się, że małżonkowie mieszkali w Strzelcach W. na Hubach. Gdzie dokładnie był ten dom?⁵¹

Ilustracja 11: Cz. 1 aktu zgonu nr 23/1869, par. Strzelce W.

Ilustracja 12: Cz. 2 w/w aktu zgonu

Kazimierz żył jeszcze przez 6 lat. Dodatkowe informacje o żonach Kazimierza i ich rodzinach zawarto w oddzielnych rozdziałach.

Kazimierz Dopierała miał łącznie dwanaścioro dzieci i sześćdziesięcioro sześcioro wnuków. Liczby potomków w następnych pokoleniach nie da się już precyzyjnie ustalić z uwagi na brak dostatecznych danych.

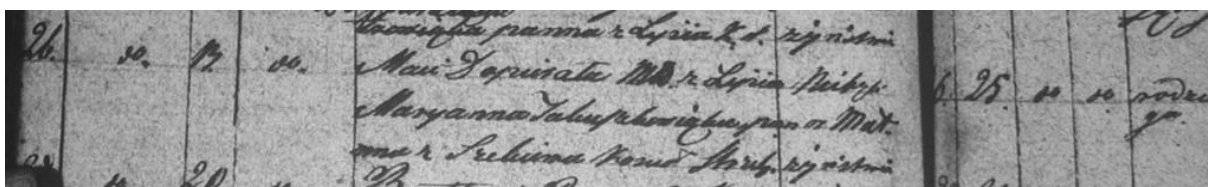
⁵¹Było to prawdopodobnie w miejscu, gdzie obecnie znajduje się posesja Państwa Jagodzińskich. Nieco dalej w kierunku wsi Strzelce W. znajduje się staw przydrożny w naturalnym zagłębieniu. Z tego miejsca, przy sprzyjającej pogodzie i odpowiednim kierunku wiatru, słychać było w wiosenne i letnie wieczory odbywające się „żabie koncerty”, m.in. w nieodległym Michałowie, co z rozrzewnieniem wspomina autor. To dla niego beztrudne lata 50. i 60. XX w. Aktualnie wykonane kolorowe zdjęcia ułatwiają przypomnienie klimatu tego miejsca. Czy ta „sala koncertowa” istniała już w XIX w.?

4.3. Marcin (1808-1808)

Niestety Marcin żył krótko. Urodził się 06.11.1808 r. w Lipiu w domu nr 4 i zmarł tamże dnia 03.12. tegoż roku, po niecałym miesiącu życia. Prawdopodobnie przez zapomnienie ksiądz nie wpisał danych chrzestnych. To jedyny taki przypadek w sprawdzanych metrykach Dopierałów.

4.4. Maciej (1810-1886)

Trzeci z kolei syn Piotra i Agnieszki Dopierałów całe swoje życie związał z Lipiem i Ratajczakami. Urodził się bowiem 24.02.1810 r. w Lipiu. Jego chrzestnymi byli w dniu 25.02.1810 r. Jan Ratajczak i Elżbieta Ratajczanka, oboje z Lipia, oboje, jak się można domyślać, z rodziny matki Agnieszki. W dokumentach kościelnych (chrzty) od 1839 r. Maciej posiadał status chałupnika. Maciej w dniu 13.11.1836 r. ożenił się z Marianną Jakuszkowiak z Szelejewa.

Ilustracja 13: Cz. I aktu ślubu nr 26/1836 r. parafia Strzelce W.

Świadcami na ślubie byli Kazimierz Dopierała i Wojciech Danielczyk (zob. rozdz. 4.6.), szwagrowie. Uprzedzając nieco fakty, w tym samym dniu siostra Macieja, Małgorzata Dopierała ur. w 1813 r., wyszła za mąż za brata Marianny Jakuszkowiak, Marcyana – Marcelego. I tu nastąpiła typowa „wymiana” narzeczonych pomiędzy zainteresowanymi rodzinami. Szerzej na temat Jakuszkowiaków z Szelejewa w rozdziale 4.5.

Czas na prezentację dzieci Macieja i Marianny:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Rozalia	1837	1861	Piotr Cizsak	po 1919 r. br. d.
2	Wiktoria	1839	1861	Wojciech Michalak	1909 Strzelce W.
3	Marianna	1842	1863	Andrzej Ratajczak	1880 Lipie
4	Anastazja	1845	1867	Jan Joźkowiak	br. d. Strzelce W.
5	Bartłomiej	1847	-	-	1850 Lipie

Tabela 3: Dzieci Macieja Dopierały (s. Piotra i Agnieszki) z Marianną Jakuszkowiak

Powyższa tabela pokazuje, że Maciej nie pozostawił męskich potomków – na nim skończyła się ta linia o nazwisku Dopierała. Nie oznacza to końca dociekań genealogicznych. Poniżej historia córek Macieja, w porządku chronologicznym, według daty urodzenia:

ROZALIA, ur. 23.08.1837 r. w Szelejewie, wyszła za mąż za Piotra Ciszaka (1822-1910), wdowca rodem z Godurowa, zatrudnionego w tym majątku jako fornał, fuszpan. Piotr Ciszak miał z pierwszą żoną, Agnieszką Matuszak, co najmniej troje dzieci urodzonych w Godurowie. Z drugą żoną, Rozalią, zamieszkali w Michałowie. Nie ustalono jednak, czy było to zaraz po ślubie z dnia 20.01.1861 r., czy też w późniejszym okresie. Piotr z Rozalią mieli co najmniej dwoje dzieci:

1. Marcin, ur. ok. 1865 r., który wziął ślub w 1886 r. z Antoniną Chlebowską. Ich dzieci to: Andrzej, ur. w 1887 r. w Dąbrówce i Jan, ur. w 1892 r. w Michałowie. Miejsce ur. Jana sugeruje, że od tej pory mieszkali w Michałowie.
2. Anastazja, zwaną „Nastką”, ur. się ok. 1868 r. Wyszła za mąż za Antoniego Lewandowskiego. Mieli co najmniej siedmioro dzieci. Mieszkali w Michałowie, na posesji o aktualnym nr 18. Stał tam jeszcze w 2015 r. najstarszy dom w Michałowie zbudowany z drewna i gliny, ze strzechą pokrytą kiedyś słomą.

Przykładowy opis wiejskich chałup: „Głównym pomieszczeniem chaty była izba czarna, w której stał piec, pełniła ona jednocześnie rolę kuchni i sypialni. Izba biała była pomieszczeniem bardziej reprezentacyjnym, służyła tylko celom mieszkaniowym. Obok białej izby budowano często dodatkowe pomieszczenie – komorę, służącą, jako magazyn. W chłopskich chałupach początkowo była izba *dymna* (inaczej kurna chata), z otwartym paleniskiem pośrodku pomieszczenia. Później w rogu izby pojawił się piec, początkowo bez komina. Równocześnie z rozwojem i zamożnością społeczeństwa zaczęły pojawiać się w izbie, ławy, meble, łóżka i tapczany. Całą izbę wypełniały zydle, stoły oraz skrzynie na rozmaite przedmioty. Ozdoby w izbach pojawiły się dość późno, a były to głównie obrazy malowane na szkłe i drzeworyty. Podłoga w chacie wiejskiej początkowo była glinianym klepiskiem lub polepą, a z czasem zaczęto stosować podłogi drewniane. Jeszcze w późniejszych rozwiązaniach sufit wykonywano, jako polepę, której łączącym składnikiem była wysuszona słoma trzciny. Okna były małe, a drzwi niskie, co miało utrudniać odpływ ciepłego powietrza”⁵².

Ilustracja 14: Obecnie posesja ta stanowi własność innych osób. Fot.: zbiór własny autora (10.09.2014)

⁵²Zob. więcej na temat wiejskich chałup: www.rme.cbr.net.pl – skąd pochodzi cytowany fragment.

Od rodziny Lewandowskich „blisko” do Pękackich z Michałowa, gdyż jednym z dzieci Antoniego Lewandowskiego i Anastazji Cizak była Jadwiga (1908-1990), żona Antoniego Pękackiego (1904-1959), przez pewien czas listonosza z Michałowa. Mieli oni córkę Janinę i syna Edwarda. Janina wyszła za mąż za Jana Borowczyka z Drogoszewa, s. Walentego.

I tak drogą od przeszłości do terażniejszości wracamy do przeszłości i dochodzimy do Matuszaków, Wyrwińskich i... Dopierałów. Nie wszyscy potomkowie Piotra Dopierały muszą tak się nazywać, mogą nazywać się m.in. Borowczyk i Pękacki.

Piotr Cizak zmarł w Michałowie 13.02.1910 r. Daty zgonu żony ROZALII nie ustalono.

WIKTORIA ur. się 18.12.1839 r. w Lipiu. Fakt, że chrzestnymi byli Kazimierz Dopierała i Nepomucena Jakuszkowiak z Małych Strzelec, był rodzinne uzasadniony. Ślub z Wojciechem Michalakiem zawarła dnia 28.10.1861 r. Na świadków powołani zostali Łukasz Beruś i Wojciech Dopierała I. Wojciech Michalak, ur. ok. 1837 r., był rolnikiem, posiadał status gospodarza. Od 1862 do 1885 urodziło się Michalakom ośmioro dzieci. Wszystkie w Strzelcach W. Jest to dowód na to, że tam mieszkali i prowadzili gospodarstwo rolne. Kolejno wszystkie ustalone dzieci to: Wawrzyniec (1862-1865), Michał (1864-1864), Marianna (1865-1887), Katarzyna (ok. 1868 - br. d.), Tomasz (1870 - br. d.), Józefa (1879 - br. d.), Franciszka (ok.1881 - br. d.), Józef (1885 - br. d.).

W przypadku córki Katarzyny, ur. ok. 1868 r., „ślady genealogiczne” prowadzą do Gostynia. Wyszła ona bowiem za mąż za Ludwika Hasińskiego, szewca z Gostynia, w dniu 13.11.1887 r. Świadcami na ślubie byli: Wojciech Michalak, Józef Jankowiak i Maciej Ganowicz. Ludwik Hasiński ur. się w Gostyniu 28.07.1865 r. jako syn Ludwika i Zofii z Domagalskich. Ludwik senior był w Gostyniu młynarzem. Pierwsze dziecko Ludwika (szewca), córka Bronisława, ur. się w Strzelcach W. 30.12.1887 r. Akt chrztu wpisany został pod nr 3/1888 r. Chrzest odbył się w Nowy Rok, tj. 01.01.1888 r., w Strzelcach W. Pozostałe piętnaścioro dzieci urodziło się już w Gostyniu w latach 1890-1908. Niestety i w tej rodzinie śmierć dzieci przychodziła zbyt szybko. Stwierdzono sześć takich przypadków. Dwukrotnie urodziły się bliźniaki. Katarzyna 14 razy zachodziła w ciążę. Pod względem liczebności dzieci był to przypadek niemający precedensu w dużym drzewie genealogicznym Dopierałów. Dalszych ustaleń co do losów rodziny Hasińskich nie poczyniono. Tylko w jednym przypadku, córki Teresy ur. w 1899 r. w Gostyniu, dodatkowy wpis w akcie ur. pozwala stwierdzić, że wymieniona zmarła w Gostyniu 01.05.1941 r., a więc w okresie okupacji hitlerowskiej.

Inna z córek Michalaków, Franciszka, ur. ok 1881 r., wyszła za mąż za Jana Strugałę ze Strzelec Wielkich. Przebywał on przed ślubem w Niemczech (miejscowość Senftenberg), co odnotował ksiądz w dniu 08.02.1898 r. Prawdopodobnie mieszkali potem w Strzelcach Wielkich, gdyż w latach 1906-1910 stwierdzono zgony dwojga dzieci tych małżonków. Dalszych ustaleń brak.

Bardzo interesujący jest wpis w akcie chrztu Józefa Michalaka (1885 - br. d.), z którego dowiadujemy się, że Józef ożenił się 31.01.1951 r. (sic!) z Marią Łukaszewską z Leszna. Miał wtedy 66 lat. Co się działo przed tą powojenną datą?

MARIANNA ur. się 11.08.1842 r. w Lipiu. Jej chrzestnymi byli Maciej Jakuszkowiak z Szelejewa i Agata Dopieralina z Lipia⁵³. Marianna wyszła za mąż za Andrzeja Ratajczaka ze Smogorzewa (była już o nim mowa wcześniej), s. Marcina i Marianny z d. Sikora. Tutaj

---

⁵³Wpis oryginalny. Takie określenie żony Dopierały funkcjonowało jeszcze do lat 70. XX w.

nasunęły się nie do końca udokumentowane wnioski dotyczące powiązań z rodziną Agnieszki, żony Piotra Dopierały. Świadcami na ślubie Marianny i Andrzeja (08.11.1863) byli Michał Edwardczyk i Kazimierz Dopierała. Kazimierz to słynny założyciel Wielkiej Rodziny Dopierałów, w tym przypadku wujek Marianny. Kim zaś był Michał Edwardczyk? To bez wątplenia ojciec Marianny Edwardczyk, żony Piotra Dopierały, s. Kaspra Dopierały ze Skokowa z drzewa Dopierałów Skokowskich (zob. rozdz. 5.3.). Znalezienie takiego zapisu utwierdzało badającego w przekonaniu o słuszności powiązań rodzinnych z Kasprem, s. Kazimierza Dopierały z Lipia. Ślad okazał się jednak fałszywy. Losy „naszego” Kaspra nie zostały odkryte.

Dalsze ustalenia doprowadziły jednak do ciekawych spostrzeżeń. Odkryto mianowicie powiązania drzewa Dopierałów z Lipia i ze Skokowa. Podstawą takiego wniosku był fakt, że córka Marianny Dopierały z Lipia i Andrzeja Ratajczaka ze Smogorzewa, Franciszka Ratajczak, ur. w 1861 r., wyszła za mąż za Ignacego Kustosza. Ślub odbył się w 1890 r. Ignacy Kustosz pochodził z Dalabuszek, gdzie ur. się ok. 1861 r. Ustalono narodziny pięciorga dzieci Ignacego Kustosza i Franciszki. Ich córka, Katarzyna Kustosz (1897-1964) z Lipia, wyszła za mąż za Wawrzyńca Dopierałę (1899-1971) ze Mszczyczyzna, pochodzącego z Dopierałów Skokowskich. W tym miejscu przecięły się dwie linie „obcych sobie Dopierałów”. Ich dzieci: Regina, Teresa, Jan, Florian, Waleria są emanacją połączenia dwóch rodów o nazwisku Dopierała.

To jednak nie koniec powiązań. Córka Floriana Dopierały (1937-1984), Ewa, ur. w 1962 r., będąca praprapraprawnuczką (4x) Piotra i Agnieszki z Lipia (protoplastów rodu), jednocześnie jest praprapraprawnuczką (4x) Wojciecha Dopierały (br. d. - br. d.) ze Skokowa i jego żony Franciszki z d. Pawłaka (br. d. - 1804). Ewa wyszła za mąż za Mirosława Dopierałę, s. Mieczysława (1926-2009) z Zalesia. Mirosław Dopierała jest praprapraprawnukiem (3x) Piotra Dopierały i Agnieszki Ratajczak. Mirosław Dopierała wywodzi się z linii Kazimierza Dopierały (1806-1975), zaś jego żona Ewa z linii Macieja Dopierały (1810-1886), a protoplasta rodu Dopierałów z Lipia, Piotr, jest ich wspólnym przodkiem. Wywód genealogiczny dotyczący przodków brata Ewy, czyli Bogdana, jest oczywiście identyczny. Ich „łańcuch genealogiczny” prowadzący do Piotra Dopierały to: Florian Dopierała (1937-1984), Katarzyna Kustosz (1897-1964), Franciszka Ratajczak (ok. 1864 - br. d.), Marianna Dopierała (1842-1880), Maciej Dopierała (1810-1886) i Piotr Dopierała (ok. 1765-1833). Każda z wymienionych tu osób kolejno jest matką lub ojcem następnej osoby.

ANASTAZJA ur. się 05.02.1845 r. w Lipiu. Do chrztu trzymali ją Marcei Jakuszkowiak z Szelejewa i Agata Danielczyk z Lipia. Wyszła za mąż za Jana Joźkowiaka (pisownia nazwiska oryginalna), mieli siedmioro dzieci. Mieszkali w Strzelcach W. i tam też urodziły się wszystkie dzieci. Być może obecnie żyją tam ich potomkowie. Jan Joźkowiak był pracownikiem najemnym, komornikiem. Nazwisko Joźkowiak zostało prawdopodobnie współcześnie nieco przekształcone.

Na zakończenie tej części należy odnotować, że Maciej Dopierała zm. w dniu 17.08.1886 r. w Lipiu, co zgłosił członek rodziny Ratajczaków – Andrzej, jego zięć. W akcie zgonu Macieja ksiądz dokonał adnotacji: status – rolnik. Żona Macieja zmarła dziesięć lat wcześniej.

Uzupełnienie danych o gałęzi Macieja wymagałoby jeszcze sporo ustaleń, aby przybliżyć zainteresowanym całość obrazu. Ale, jak to w każdym przypadku braku męskich potomków, w takim momencie zaczynają się historie innych rodzin, wobec tego kontynuacja badań nie jest konieczna.

4.5. Małgorzata (1813-1894)

Drzewo genealogiczne rodziny Jakuszkowiaków czeka na ewentualne dokończenie. Ustalenia ograniczono do związków Marianny (zob. poprzedni rozdz.) i jej brata Marcelego Jakuszkowiaka, odpowiednio: z Maciejem oraz Małgorzatą, dziećmi Piotra i Agnieszki Dopierałów.

Seniorami rodu byli Wojciech Jakuszkowiak (ok. 1776-1842) i jego żona Łucja (ok. 1773-1843). „Małą ojczyzną” tej rodziny były Bielawy Szelejewskie i zapewne Szelejewo. Przed urodzeniem się Marianny w 1808 r. i Marcelego w 1812 r., na świecie pojawiły się tylko trzy siostry. Nie da się wykluczyć wcześniejszych urodzeń, biorąc pod uwagę wiek rodziców. Powodem w tym przypadku były niekompletne dokumenty.

Marcyan Jakuszkowiak, s. Wojciecha i Łucji, urodził się 13.01.1812 r. w Bielawach Szelejewskich, a jego późniejsza żona, Małgorzata Dopierała, dnia 03.07.1813 r. w Lipiu. Dnia 13.11.1836 r. odbył się ich ślub, świadkami byli Walenty Gaszek i Kazimierz Dopierała. Z niewyjaśnionych przyczyn nie natrafiono na akta urodzeń dzieci tej pary małżeńskiej w latach 1836-1844. Czyżby powodem była landwera⁵⁴? Dopiero od 1845 r. istnieją zapisy w dokumentach potwierdzające narodzenie się synów: Szymona (1845-1883), Michała (1850-1850), Andrzeja (1853-1855) i Jakuba (1858-1858).

Następne pokolenia Jakuszkowiaków zaistniały dzięki Szymonowi. Status Szymona był określony jako rolnik – pracownik najemny. Jego żoną została Marianna Baran, ur. ok. 1843 r. Jej przodków nie dało się jednoznacznie zidentyfikować, gdyż pasowały do niej dwa akty chrztu z 1842 i 1844 r. z tymi samymi imionami urodzonego dziecka. Ślub Szymona i Marianny odbył się 20.09.1868 r. Jako świadkowie wpisani zostali Marcin Dopierała (tu nastąpiła niewątpliwie pomyłka imienia, powinien być Maciej – brat matki panny młodej) oraz Michał Wyzujak z Szelejewa. Pokolenie ich dzieci to Andrzej (1869 - br. d.), Kazimierz (ok. 1876 - br. d.), Jan (ok. 1881 - 1912).

ANDRZEJ (1869 - br. d.) ożenił się 13.10.1896 r. z Marianną Przewoźniak z Szelejewa, c. Kazimierza i Anastazji, z d. Dolatowska. Na jedenaścioro urodzonych dzieci, w trzech przypadkach (Jan, Jadwiga, Stefan) znaleziono akty ślubów, które odbyły się już w XX w. Jako ciekawostkę odnotowano, że wymieniona Jadwiga, c. Andrzeja i Marianny Przewoźniak, wyszła za Jakuba Olejniczaka (1872-1942), prawnuka Andrzeja Czapulaka i Jadwigi Gaułwia, teściów Kazimierza Dopierały.

Żoną **KAZIMIERZA** została Jadwiga Kowalczyk z Zalesia, c. Józefa i Franciszki z d. Dorsz, ślub odbył się 27.10.1903 r. Można w tym miejscu dodatkowo odnotować, że siostra Jadwigi Kowalczyk, Katarzyna, została żoną Walentego Komorniczaka (1888-1942), s. Wincentego i Michaliny, z d. Nawrocka.

JAN na krótko zamieszkał w Michałowie, tj. od ślubu dnia 16.05.1911 r. do 03.06.1912 r., czyli do swojej śmierci. Był żonaty z Rozalią Bojak, c. Józefa i Antoniny, z d. Nawrocka.

W tym miejscu postanowiono zakończyć badanie gałęzi Małgorzaty Dopierały i

---

⁵⁴ „Landwera – wojska terytorialne w Niemczech i Austro-Węgrzech w XIX i XX w.”, <http://sjp.pwn.pl/sjp/landwera;2565597>, (dostęp: 02.08.2015).

Marcelego Jakuszkowiaka, licząc na kontynuację przez bardziej zainteresowanych i kompetentnych członków rodziny. Godzi się tylko dopisać daty ich śmierci. Pierwszy zmarł mąż 12.01.1887 r., a Małgorzata 17.07.1896 r. Oboje zmarli w Szelejewie. Tak zakończył się, przedstawiony w wielkim skrócie, dziewiętnastowieczny rozdział historii rodziny Jakuszkowiaków.

4.6. Agata (1816-1873)

Zanim zostanie opowiedziana historia Agaty, należy przytoczyć niektóre przypadki rodzinne Ratajczaków i Wojciecha Danielczyka z Lipia, późniejszego męża Agaty.

Z rozdziału 3.3. dotyczącego rodziny Ratajczaków wynika, że Jan Ratajczak, brat Agnieszki, czyli matki omawianej Agaty, a żony Piotra Dopierały, ur. się ok. 1789 r. również w Lipiu. Dokładna analiza akt urodzonych dzieci wykazała, że jego żona, Marianna Kowalewska, ur. się ok. 1795 prawdopodobnie w Koszkwie. Dopierałowie i Ratajczakowie mieszkali w Lipiu blisko siebie. Dzieci Jana Ratajczaka i Marianny Kowalewskiej rodziły się w domu nr 15 lub 18. Co ciekawe, w domu nr 15 urodził się też w 1806 r. Kazimierz Dopierała. Następne dzieci Dopierałów rodzą się w domu nr 4. Takie dane nie dają jednak podstawy do prawidłowego ustalenia stosunków własnościowych w kontekście prawa do poszczególnych domów czy nawet ziemi.

Dnia 21.11.1825 r. umarł Jan Ratajczak (ok. 1789-1825). Osierocił troje dzieci. Czwooro dzieci zmarło wcześniej jako niemowlęta. W tym przypadku był to bardzo wysoki procent śmiertelności niemowląt. Już 02.02.1826 r., czyli trochę więcej niż po dwóch miesiącach, Marianna Kowalewska *primo voto* Ratajczak, wyszła za mąż za parobka Wojciecha Danielczyka z Lipia, który miał wtedy 27 lat⁵⁵. W tym czasie i w następnych latach Wojciech Danielczyk służył w landwerze pruskiej. Musiał otrzymać z wojska pozwolenie na ślub. Świadcami byli Tomasz Ciszewicz z Łagowca oraz Bartłomiej Kowalewski z Wycisłowa. Ten ostatni to brat Marianny. W zapisie widnieje Wycisłowo (wcześniej mieszkał w Koszkwie), ponieważ w 1818 r. ożenił się tam z Rozalią Rochucionką alias Rauchut, ur. ok. 1791 r. Ślub odbył się w parafii Jezewo, do której należało Wycisłowo.

Wojciech Danielczyk i Marianna mieli dwoje dzieci. Zofia, ur. w 1827 r., która wkrótce umarła i Anna, ur. 23.07.1829 r. w Lipiu. Nie udało ustalić się dalszych losów Anny, jak i daty zgonu matki Marianny, który musiał nastąpić przed 27.01.1833 r. W tym dniu bowiem Wojciech Danielczyk jako wdowiec ożenił się z Agatą, z d. Dopierała. Świadcami na ślubie byli Maciej Ratajczak i Kazimierz Dopierała, obaj chałupnicy. Wojciech i Agata Danielczykowie mieli trzy córki, wszystkie urodziły się w Lipiu. Marianna, ur. 19.03.1835 r., Rozalia, ur. 25.08.1837 r., Franciszka, ur. 01.09.1838 r. Nie mieli więcej dzieci, choć teoretycznie nie było przeszkód, gdyż w 1838 r. Agata miała dopiero 22 lata. Mąż zaś był starszy o 17 lat. Może przyczyną był status Wojciecha – landwerzysty. Co też istotne, w 1837 r. są tylko komornikami, choć jeszcze w 1835 r., przy ur. Marianny, pierwszej córki, ksiądz wpisał: chałupnicy. Dlaczego utracili prawo do domu, a musieli zamieszkać kątem u innych? Do kogo wróciła chałupa, w której pierwotnie mieszkali Jan Ratajczak i Marianna Kowalewska? Brak podstaw do odpowiedzi na tak zadane pytania. Sytuacja mieszkaniowa miała mieć w przyszłości wpływ na losy Agaty. Od roku urodzenia się ostatniego dziecka, tj.

---

⁵⁵Wojciech Danielczyk to brat Agnieszki, pierwszej żony Jana Kołodziejczaka ze Strzelec Wielkich. Jan Kołodziejczak i jego druga żona, Józefa Pożega z Gostynia Starego, to prapradziadkowie autora.

Franciszki w 1838 r., upłynęły 22 lata, kiedy w dniu 19.03.1860 r. w Lipiu zmarł Wojciech Danielczyk. Przy jego zgonie wpisano adnotację, że zostało jedno małoletnie dziecko. Nie ustalono imienia i płci dziecka. Franciszka miała już wówczas 22 lata, a dwa lata wcześniej wyszła za mąż za Andrzeja Wyrwińskiego z Wygody, brata Michaliny Wyrwińskiej, czyli żony Kazimierza Dopierały.

Wracając do Agaty, trzeba dodać, że nie ustalono dalszych losów jej dwóch młodszych córek: Marianny i Rozalii. Agata, będąc wdową po Wojciechu Danielczyku, w dniu 09.02.1862 r. wyszła za mąż ponownie, za wdowca Andrzeja Tomaszewskiego z Godurowa, młodszego od siebie o około 12 lat. Również na tym ślubie świadkiem był, aktywny w rodzinie i poza nią, Kazimierz Dopierała, brat Agaty i Jan Mikołajski, były już szwagier. Agata z Andrzejem mieszkali w Godurowie, gdzie Andrzej zmarł 29.07.1873 r. na suchoty. Żyli razem ok.11 lat. Agata zmarła wkrótce po swoim mężu, również w Godurowie, dnia 06.10.1873 r. W akcie zgonu Andrzeja zapisano, że zostali synowie: Jan i Ignacy, którzy mieli wówczas odpowiednio 22 i 14 lat. Losów tych dzieci nie ustalono. Ich matka, pierwsza żona Andrzeja Tomaszewskiego, pochodziła z rodziny Juskowiaków. Zmarła w 1861 r. w Godurowie. Może losem jej synów zajęła się rodzina Juskowiaków z Michałowa?

Ciągłość gałęzi Agaty reprezentuje jej córka, Franciszka, ur. w 1838 r. Wyszła ona za mąż za Antoniego Wyrwińskiego, ur. 28.05.1828 r. w Wygodzie koło Zalesia. Wygoda była jednym z „księstw” Wyrwińskich. Antoni był s. Franciszka i Marianny Jankowiak (zob. rozdz. 6.2.), ale przede wszystkim identyfikujemy go jako brata Michaliny Wyrwińskiej, czyli drugiej żony Kazimierza Dopierały. Antoni Wyrwiński wziął sobie więc za żonę córkę siostry Kazimierza Dopierały. Ze względu na związki krwi przeszkód nie było, a rodzina została już „sprawdzona”. Antoni w owym czasie mieszkał w Skokowie k. Borku. Ślub odbył się w Strzelcach W., ponieważ w tej parafii mieszkała Franciszka Danielczyk. Co prawda Antoni był już wcześniej żonaty z Józefą Wolniewicz (ślub w par. Borek dnia 04.11.1856 r.). „Karuzela małżeństw” kręciła się już od 1850 r., bo jego pierwsza żona w tym roku ślubowała z Walentym Pasielakiem.

Ustalono daty narodzin czworga dzieci Antoniego Wyrwińskiego i Franciszki w latach 1861-1879, choć niewykluczone, że urodziło się więcej dzieci. Ostatnim dzieckiem była córka Katarzyna, ur. 29.03.1879 r. w Skokowie, która wróciła w rodzinne strony i zamieszkała w Michałowie. Stało się tak z powodu ślubu z Józefem Woźniakiem z Michałowa. Uroczystość odbyła się 21.04.1902 r. w Borku (USC), gdzie świadkami byli Izydor Dopierała, ze Skokowa i Aleksander Thomas z Borku, którzy mieli wówczas odpowiednio 55 oraz 31 lat. Izydor Dopierała to przedstawiciel „Skokowskiego Drzewa Dopierałów” (zob. rozdz. 5.3.).

Jedna z córek Woźniaków, Stanisława, ur. w 1914 r. w Michałowie, wyszła za mąż za Wacława Mańczaka z Mełpina k. Dolska. Mieli córkę Kazimierę, ur. w 1936 r., która po wyjściu za mąż opuściła rodzinne Michałowo.

4.7. Wiktoria (1818-1821)

Wiktorię, trzyletnie dziecko, niestety pokonała śmierć. Ur. się 04.12.1818 r. w Lipiu. Na chrzestnych poproszono Franciszka Gląpkę z Lipia oraz Mariannę Ratajczakową, bratową matki. Dziecko zmarło przed Bożym Narodzeniem 20.12.1821 r. z powodu biegunki.

4.8. Jakub (1821-1914)

Z hebrajskiego: „ten, którego Bóg ochrania”⁵⁶ – czyli Jakub, ur. w Lipiu, ujrzał światło dzienne 10.07.1821 r. o godz. 5. rano. Było lato, okres żniw, nie śpieszono się więc z chrztem. Kumowie zresztą byli na miejscu. Ceremonia odbyła się dnia 15.07.1821 r. Zaszczytu trzymania dziecka dostąpił Franciszek Głapka⁵⁷ i Marianna Ratajczakowa. Wszyscy biorący udział w uroczystości mieszkali w Lipiu, wszyscy byli chałupnikami. Hebrajskie znaczenia imienia wydaje się tu uzasadnione. Jakub bowiem przeżył całe swoje rodzeństwo, żonę, część swoich dzieci (czego nie można uznać za pocieszające) i znaczną część osób spokrewnionych i powinowatych. Zmarł 01.07.1914 r. Dziewięćdziesiąte trzecie żniwa rozpoczął już na innych polach. Oszczędzone mu zostały wiadomości o okropnościach wynikających z wypadków I w. św., o udziale w niej krewnych i szeregu innych osób z kręgu sąsiadów i znajomych z par. Strzelce Wielkie⁵⁸.

Nie cieszył się Jakub długo wolnością kawalerską, jako że ks. Nowacki już w dniu 19.09.1840 r. udzielił sakramentu małżeństwa jemu i narzeczonej Maryannie Werwińskiej (nazwisko zamiennie używane z Wyrwińska), pannie także pochodzącej z Lipia. Nieznane pochodzenie Wyrwińskich z Lipia i Strzelec W. związane jest z tajemnicą zaginionych akt. Z tej rodziny pochodziła również druga żona Kazimierza, brata Jakuba – Michalina. Ich ślub odbył się 6 lat później. Jak dobrze było żyć w cieniu tych samych dużych lip⁵⁹. Świadcami na ślubie Jakuba i Maryanny byli Maciej Ratajczak ze Smogorzewa i Walenty Dworczak z Lipia. Ślub odbył się za zezwoleniem Sądu Opiekuńczego, Jakub miał 19 lat. Narzeczona, starsza o 6 lat, pewnie od dawna czekała, aż nastolatek stanie się mężczyzną.

Marianna Wyrwińska to c. Teofila i Cecylii, ur. 24.03.1815 r. w Strzelcach Wielkich, podobnie jak jej rodzeństwo: Wojciech w 1811 r. i Nepomucena w 1813 r. Matki Cecylii pewnie nie pamiętała, gdyż ta zm. 10.08.1817 r. w wieku 28 lat na suchoty w domu nr 12 w Lipiu. Ojciec Teofil ożenił się prawdopodobnie jeszcze w tym samym roku z Antoniną Nowacką z Lipia. Skąd taki wniosek? Za 1817 r. brakuje m.in. księgi ślubów, a w 1819 r. rodzi się już przyrodnia siostra Agnieszka. Ojciec zm. 01.07.1832 r. w Lipiu. Przypomnijmy, że tego samego dnia, 1 lipca, zmarł też, ale dopiero za 82 lata, Jakub Dopierała mąż Marianny.

Siedmioro dzieci Jakuba i Marianny to dwaj chłopcy i pięć dziewczynek. Na Jakubie, mimo że żył tak długo, ród Dopierałów się zakończył. Dwóch synów zmarło w wielu ok. 3 lat.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Franciszka	1842	1861	Jan Marciniak	br. d.
2	Marianna	1844	1865	Michał Frąckowiak	br. d.
3	Konstancja	1847	1868	Wawrzyn Frąckowiak	br. d.
4	Walenty	1850	-	-	1853 Lipie
5	Wojciech	1854	-	-	1857 Zalesie

⁵⁶pl.wikipedia.org/wiki/Jakub/imię (dostęp: 31.01.2014).

⁵⁷Nazwisko Głapka lub Głabka występuje w księgach parafii Strzelce W. już w 1721 r.

⁵⁸Zob. na ten temat rozdz. 7.

⁵⁹W nawiązaniu do nazwy wsi Lipie. Wg strony gminy Piaski Wlkp. słowo „lipie” może oznaczać las, który na tym terenie jeszcze w XVII w. szumiał sobie spokojnie. Por.: www.piaski – wlkp.pl/919,lipie.html (dostęp: 31.01.2015).

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
6	Katarzyna	1857	1877	Wawrzyn Józkowiak	1909 Strzelce W.
7	Józefa	1861	-	-	1861 Zalesie

Tabela 4: Dzieci Jakuba Dopierały (s. Piotra i Marianny z d. Ratajczak) z Marianną z d. Wyrwińska

Już pobieżny przegląd powyższych danych dał asumpt do szukania dalszych potomków w Zalesiu. Okazało się, że droga była dłuższa. Oto historie dzieci Jakuba i Marianny:

FRANCISZKA ur. się 28.03.1842 r. w Lipiu. Chrzestni to Maciej Dopierała i Agata Danielczak, oboje z Lipia, oboje byli rodzeństwem ojca Franciszki, czyli Jakuba Dopierały. Franciszka wyszła za mąż za Jana Marciniaka, s. Andrzeja z Zimnowody i Agnieszki z d. Pawlak z Zalesia. Dopierałowicze już co najmniej od 1857 r. mieszkali w Zalesiu, co potwierdza miejsce zgonu s. Wojciecha z 1857 r. Tam poznali się Franciszka Dopierała i Jan Marciniak. A zatem ślub odbył się 13.10.1861 r. Jako świadkowie wystąpili: Wawrzyniec Juskowiak i Tomasz Frąckowiak. Mężczyźni noszący te nazwiska będą za kilka lat mężami innych siostr Franciszki. Prawdopodobnie małżonkowie po ślubie zamieszkują w Goli k. Jaraczewa, gdzie przypuszczalnie ok. 1863 r. urodził się syn Franciszek. Taki wniosek wynika z aktu ślubu nr 8/1888 r. w par. Strzelce W. z dnia 13.02.1888 r. W dokumencie tym zanotowano, iż Franciszek Marciniak pochodził z Goli k. Jaraczewa, miał 25 lat. Żoną została Julianna Dudziak, ur. ok. 1870 r., c. Tomasza i Zofii z d. Tomaszewicz z Zalesia. Świadcami na ślubie byli: Tomasz Dudziak i Andrzej Pachurka. Franciszek wrócił do Zalesia po żonę, ale jedyne ustalone ich (Franciszka i Julianna) dziecko, czyli syn Jan, ur. się 27.09.1890 r. już w Kosowie. Kiedy nie posiadało się ziemi, łatwiej było zmieniać miejsce zamieszkania i pracy najemnej. Jan Marciniak zmarł w wieku 74 lat, dnia 22.02.1965 r. w... Katowicach. Był praprawnikiem Piotra Dopierały i Agnieszki z d. Ratajczak.

MARIANNA ur. się 12.04.1844 r. również w Lipiu. Na uroczystość przybyli swoi i miejscowi chrzestni, czyli Wojciech Werwiński i Rozalia Głapczyna. Od ślubu Marianny w dniu 05.11.1865, a właściwie już kilka lat wcześniej, zaczął się okres życia w Zalesiu dla tej gałęzi Dopierałów. Dotyczy to również następnej siostry Konstancji. Partnerami zostają młodzieńcy z Frąckowiaków „zaleskich”. Jest to rodzina związana od dawna z Zalesiem. Marianna Dopierała wychodzi za mąż za Michała Frąckowiaka, ur. w 1840 r. Jego rodzice to Wawrzyn i Marianna Pawlak z Zalesia (ok. 1810-1812 r.). Rodzice Wawrzyna to Frąckowiakowie o imionach Franciszek i Franciszka. Nazwiska są adekwatne do imion przodków w stu procentach (sic!). Ustalono dane o trojgu dzieciach Marianny Dopierały i Michała Frąckowiaka.

Była to Antonina, ur. ok.1868 r., która wyszła za mąż za Kazimierza Błaszczyka z Trzecianowa, s. Wawrzyna i Barbary z d. Nowak. Należy sądzić, że życie związali z tą borecką okolicą. Brak dalszych ustaleń.

Następna córka to Marianna, ur. 22.01.1876 r. w Zalesiu, która zamieszkała w Grodnicy z mężem Wincentym Olejniczakiem. Ślub zawarli dnia 19.07.1897 r. Marianna zmarła w Grodnicy 25.03.1971 r., mając 95 lat, czyli dorównała wiekiem swojemu dziadkowi, Jakubowi Dopierale. Ojciec Michał Frąckowiak zmarł w wieku 89 lat, dnia 15.01.1919 r. w Zalesiu. Długowieczni przodkowie Marianny. Nie ustalono daty zgonu męża Marianny,

Wincentego Olejniczaka, prawnuka Andrzeja Czapuli i Jadwigi Gaułwia (zob. rozdz. 6.1.).

Rozalia, ur. ok.1880 r., to trzecia córka Marianny z d. Dopierała i Michała Frąckowiaka. Rozalia wyszła za mąż dnia 03.02.1901 r. za dwudziestotrzyletniego Stanisława Florkowskiego z Bułakowa k. Pogorzeli. Stanisław Florkowski był synem Jana i Elżbiety z d. Misiak. Czy uda się doprowadzić do wykazania związków potomków Stanisława Florkowskiego z rodziną Florkowskich powiązanych z Caskami z Paradowa?

KONSTANCJA to, wspomniana już, trzecia córka. Był 27.01.1847 r., kiedy urodziła się w Lipiu, a chrzestnymi byli Wojciech Danielczyk i Konstancja Werwińska, oboje z Lipia. Tu powtórzyła się historia ze ślubem – jej mężem został brat Michała Frąckowiaka, Wawrzyn, ur. w 1843 r. w Zalesiu. Uroczystość odbyła się 08.11.1868 r. Ustalono, że Konstancja i Wawrzyn Frąckowiak mieli dwóch synów.

Marcin, ur. ok.1870 r., ożenił się z Antoniną Mrozek, c. Józefa i Katarzyny z d. Bąk. Mrozkowie spokrewnieni byli i są z Kajczykami i Wyzujakami, a w konsekwencji z Dopierałami z Gostynia z rodziny Kazimierza Dopierały (1899-1966) i jego drugiej żony Rozalii (1912-2011). Można dodać jeszcze rodzinę Matuszaków z Kościuszkowa i wiele innych.

Drugi syn Konstancji to Józef Frąckowiak, ur. ok.1872 r., a ożeniony w 1902 r. ze Stanisławą Wyzuj, ur. ok. 1882 r.

Można jeszcze wspomnieć o ślubie córki Konstancji (o nieustalonym imieniu) z Franciszkiem Wujkiem, zawartym w 1904 r. Szczegółowe opracowanie drzewa genealogicznego rodziny Frąckowiaków nie było przedmiotem dalszego zainteresowania.

KATARZYNA (1857-1909) – czwarta córka Jakuba Dopierały, wzięła sobie za męża Wawrzyna Józkwiaaka vel Juskowiaka (1854 - br. d) z Michałowa, z rodziny pochodzącej z Godurowa, osadników po uwłaszczeniu chłopów. Przy zapisach metrykalnych nazwiska Juskowiak zaistniał ogromny bałagan, zapisywano je dowolnie (np. Joźkwiaak, Józkwiaak. Juskowiak, Jóskowiak), co szalenie utrudniało ustalenia i dalej uniemożliwia prawidłową ocenę pokrewieństwa. Znalaziono ciekawy zapis chrztu w tej rodzinie w Godurowie z dnia 14.08.1814 r., kiedy dziecku płci żeńskiej nadano imię Maria, Ludwika. Chrzestnymi byli Onufry Stablewski z Zalesia⁶⁰ i Nepomucena Mańkowska z Godurowa. Skojarzenie czasu chrztu i imion dziecka nie wymaga komentarza.

Chrzest Katarzyny odbył się w dniu jej urodzin w Zalesiu, tj. 15.10.1857 r. Chrzestnymi byli Wojciech Wyrwiński i Agata Danielczyk. Katarzyna Dopierała i Wawrzyn Juskowiak wzięli ślub 11.11.1877 r. Pierwsze dwoje dzieci urodziło się w Zalesiu (Franciszek w 1878 r., Apolonia w 1880), a następne już w Strzelcach Małych. Brak dalszych ustaleń dotyczących Franciszka.

Apolonia wyszła za mąż za Piotra Matuszewskiego, s. Walentego i Katarzyny z d. Tomaszewska. Ślub odbył się dnia 04.02.1901 r. Zamieszkała w Grabonogu. Jeszcze w tym samym roku w wigilię ur. się dziecko, Marianna. Chrzest odbył się 26.12.1901 r. Chrzestnymi zostali: Antoni Matuszewski ze Szczodrochowa i Marianna Frankowska z Grabonoga. Czy Marysia przeżyła i jakie były dalsze losy tej rodziny? Marianna Matuszewska była prawnuczką Jakuba Dopierały, a przypomnijmy, że Jakub żył jeszcze do 1914 r.

Bliźnięta Balbina i Józef urodziły się 04.03.1887 r. W Strzelcach Małych. Balbina jednak

---

⁶⁰www.sejm-wielki.pl/b/13.441.40 (dostęp: 03.02.2015).

wróciła do Zalesia, wyszła za mąż za Wawrzyńca Dolatowskiego. Zmarła w Zalesiu dnia 18.04.1970 r. Natomiast Józef Juskowiak ożenił się 19.02.1912 r. z Antoniną Lempaszką z Szelejewa. A gdzie zamieszkali?

Ostatnim ustalonym dzieckiem Katarzyny i Wawrzyńca Juskowiaków była Antonina, ur. w 1891 r. W wieku 20 lat wzięła ślub z Wincentym Piotrowskim z Krzywina. Był to 26.09.1911 r.

Trójka dzieci Jakuba Dopierały i Marianny z d. Wyrwińskiej zmarła: Walenty w 1853 w Lipiu, Wojciech w 1857 w Zalesiu i Józefa w 1861 r. w Zalesiu. Ten wykaz kończy prezentację całej gałęzi pochodzącej od Jakuba Dopierały.

Jakub Dopierała w trakcie gdy mieszkał w Lipiu, w dokumentach dotyczących narodzin dzieci określany był jako chałupnik, natomiast w Zalesiu posiadał status gospodarza. I tak było do przełomu lat 70. i 80. XIX w. Z Zalesia przeprowadził się z córką Katarzyną i zięciem Wawrzynem Juskowiakiem do Strzelec Małych. Było to już po śmierci żony Marianny, w dniu 19.02.1877 r. W Zalesiu gospodarowali zięciowie: Michał i Wawrzyn Frąckowiakowie. Nie udało się przeprowadzić dokładnych ustaleń własnościowych na podstawie metryk kościelnych. W Zalesiu znowu pojawili się Dopierałowicze, lecz byli to już potomkowie z innej gałęzi, a mianowicie Kazimierza, starszego brata Jakuba. Kiedy dnia 1.07.1914 r. o godz. 12 w południe w Klein Strzelce⁶¹ umierał Jakub, pewnie był przekonany, że czas zacząć następne życie. Żył tak długo, że nikt już nie pamiętał imion jego rodziców. Dodano mu też dwa lata życia więcej, drobiazg w stosunku do wieczności. Nie pierwszy to i nie ostatni przypadek nieścisłości metrykalnych.

4.9. Barbara (1825-1825)

Mała Basia tylko o kilka dni przeżyła swoje imieniny. Urodziła się jako ostatnie dziecko Piotra i Agnieszki 29.11.1825 r. w Lipiu. Dnia 01.12.1825 r. została ochrzczona. Rodzice chrzestni z Lipia, Franciszek Głapka i Marianna Ratajczak, znani już kumowie, nie mogli cieszyć się długo małym dzieciątkiem. Zmarła 09.12.1825 r. w Lipiu. W akcie zgonu wpisano: zmarła na „żydówkę”. Tak wówczas nazywano zakażenie węglikiem (łac. *carbunculus*)⁶².

Przedwcześnie zmarłe dzieci Piotra i Agnieszki Dopierałów zakończyły swoje krótkie życie w grudniu, w czasie Adwentu. Dotyczy to zarówno Marcina (1808 r.), jak i Wiktorii (1821 r.) oraz Barbary (1825 r.).

---

⁶¹Oryginalny wpis nazwy miejscowości Strzelce Małe w akcie zgonu nr 73/1914 USC Piaski.

⁶²Słownik łacińsko-polski wyrazów lekarskich z 1868 r.

5. Kazimierz Dopierała (1806-1875) i jego rodzina

Przedstawienie historii dzieci z dwóch małżeństw Kazimierza jest dość skomplikowane, wymaga rozdzielenia potomków na dwie grupy, aby nie pomylić np. Wojciechów (po jednym z każdej żony) i ich potomstwa. Dlatego nazwani zostali Wojciech I i II zgodnie z datą urodzenia. Dzieliło ich jednak prawie 80 lat, licząc od śmierci Wojciecha I do śmierci Wojciecha II. Obaj związali swoje życie z Michałowem, a ponadto łączyło ich pokrewieństwo żon. Marianna była bratanicą starszej Agnieszki z d. Kajczyk, żony Wojciecha I. Oto dwie tabele zawierające dane o wszystkich dzieciach Kazimierza:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
Dzieci Małgorzaty Czapulak					
1	Andrzej	1831	-	-	1831 Strzelce W.
2	Wojciech I	1834	1858	Agnieszka Kajczyk	1869 Michałowo
3	Kasper	1837	br. d.	-	br. d.
4	Jakub	1841	1867	Marianna Wojtkowiak	br. d.
5	Franciszka	1844	1865	Jan Grzywacz	1918 Michałowo
Dzieci Michaliny Wyrwińskiej					
6	Marianna	1848	1868	Jan Szopny	1885 Szelejewo
7	Filip	1849	1875	Elżbieta Sassek vel Sasek	1907 Drogoszewo
8	Ewa	1850	1872	Antoni Porzucek	br. d.
9	Rozalia	1853	1875	Wojciech Wyzuj	br. d.
10	Ignacy	1859	-	-	1865 Strzelce W.
11	Marcianna	1861	1880	Wojciech Lekowski	br. d.
12	Wojciech II	1863	1883	Marianna Kajczyk	1946 Piaski

Tabela 5: Dzieci Kazimierza Dopierały (s. Piotra i Agnieszki Ratajczak) z dwóch małżeństw

5.1. Andrzej (1831-1831)

Pierworodnym Kazimierza i Małgorzaty z d. Czapulak był Andrzej, ur. 25.11.1831 r. w Strzelcach W. Chrzest odbył się dnia 27.11.1831 r. Chrzestnymi zostali Franciszek Gałwia i Apolonia Sikorska. Niestety Andrzej zmarł w dniu swoich imienin, tj. 30.11.1831 r. Franciszek Gałwia to kuzyn matki Andrzeja, Małgorzaty. Powiązań rodzinnych Apolonii Sikorskiej nie odkryto⁶³. Śmierć Andrzejka przypadła na okres około miesiąca po Powstaniu Listopadowym⁶⁴.

⁶³Pozostaje tylko skojarzenie z nazwiskiem gen. Władysława Sikorskiego, premiera na uchodźctwie z czasów II w. św. Czasy i osoby nieporównywalne. Raczej chodzi o nazwisko Sikora.

⁶⁴Powstanie objęło Królestwo Polskie i część ziem litewskich, żmudzkich i wołyńskich, a zatem do Wielkopolski nie dotarło. Jedno jest pewne – Prusy były mu przeciwnie. Nastąpiła m.in. mobilizacja landwery wielkopolskiej, do której powoływano rezerwistów, również chłopów. Nie zawsze informacje o „profesji landwerzysty” były zapisywane w metrykach kościelnych, a innych źródeł nie badano, stąd mała wiedza dotycząca udziału Dopierałów w tych pruskich strukturach wojskowych. Przypadki takie są opisane przy

5.2. Wojciech I (1834-1869)

Tytuł tego podrozdziału powinien właściwie zostać nazwany „Agnieszka Kajczyk 1822-1910” z powodu obszernych informacji zawartych tu na temat życia Agnieszki i jej rodziny. Ze względu jednak na zasady genealogii tytuł jest właściwy.

Wojciech, nazwany tutaj Wojciechem I, ur. się 10.04.1834 r. w Strzelcach W. jako drugie dziecko Kazimierza i Małgorzaty Czapulak. Można go potraktować jako „pierworodnego syna” z uwagi na bardzo krótkie życie brata Andrzeja. W wieku 24 lat wziął ślub z Agnieszką Kajczyk (14.02.1858 r.)⁶⁵. Agnieszka miała wówczas 36 lat i była wdową po zm. Filipie Markowiaku z Grabonoga. Zamieszkali w Michałowie. Ale po kolei.

Kiedy urodziła się Agnieszka w Zaborni k. Godurowa był 15.01.1822 r. Panowała śnieżna i mroźna zima, dom położony był prawie w lesie. Ciepło dawały zwierzęta. Prawdopodobnie tak mogło być. Pięć dni później Agnieszka została ochrzczona. Obecni byli rodzice: Łukasz Kajczyk⁶⁶ vel Kasprowiak, Marianna vel Małgorzata Juskowiak oraz chrzestni: Szymon Juskowiak, kowal i Agnieszka Ciemniak. Agnieszka z d. Kajczyk była trzecim dzieckiem Kajczyków. Po niej urodziło się jeszcze dwóch braci: Jan w 1824 r. i Antoni w 1836 r. Być może było jeszcze inne rodzeństwo Agnieszki, brak jednak ustaleń w tym zakresie. Błędy zapisu powstałe w wyniku kształtowania się nazwiska Kajczyk wymagają ostrożności w dokonywaniu ustaleń. Dopiero przy urodzinach Antoniego Kajczyka w 1836 r. ks. Nowacki przy chrzcie z dnia 19.06.1836 r. wyraźnie wpisał nazwisko i imiona rodziców, czyli Łukasz i Marianna.

Matka Agnieszki zm. 29.07.1844 w Michałowie w wieku 50 lat. Dlaczego w Michałowie? W latach 30. XIX w. w majątku Godurowo następuje uwłaszczenie chłopów, powstaje Michałowo⁶⁷. Jednym z osadników w nowo powstałej wsi Michałowo był w 1835 r. Łukasz Kajczyk z Godurowa – Zaborni. Agnieszka miała wówczas 13 lat. Po sześciu latach wyszła za mąż. Ślub z Filipem Markowiakiem odbył się w dniu 21.11.1841 r.⁶⁸ Agnieszka urodziła ośmioro dzieci, w tym sześć córek. Filip Markowiak pochodził z Grabonoga, ur. się ok. 1807-1810 r., był rolnikiem. Zmarł na *febris* (gorączka, febra, zimnica) dnia 10.10.1857 r. Ożenił się w wieku ok. 30 lat. Prawdopodobnie wcześniej odbywał służbę wojskową. Brak aktu urodzenia Filipa. Od początku rodzenia się dzieci Filipa i Agnieszki, tj. od 1842 r., jego status określany był jako chałupnik⁶⁹, a od 1854 r. jako gospodarz.

Kolejno urodzone dzieci Filipa i Agnieszki z d. Kajczyk to: Jadwiga (1842), Michał (1844), Franciszka (1845), Walenty (1848), Agnieszka (1850), Marianna (1852), Małgorzata (1854) i Magdalena (1856). Jako małe dzieci zmarły: Michał w 1844 r., Walenty w 1856 r.

---

konkretnych osobach w treści niniejszego opracowania.

⁶⁵W przypadku ślubów zawartych w par. Strzelce W., w opisie poszczególnych par, miejsce ślubu nie jest przywoływane. Należy przez to rozumieć, że ślub odbył się właśnie tam. W innych przypadkach podana została miejscowość lub parafia.

⁶⁶Zmarł w Michałowie 27.06.1874 r., mając ok. 95 lat.

⁶⁷Szerzej na ten temat: Izabela Broszkowska, *Żółtowscy z Godurowa*, op. cit., s.17 i inne.

⁶⁸Większość ślubów w XIX w. odbywała się w październiku i listopadzie, chyba z praktycznego punktu widzenia – po wykopkach i zasadniczych robotach polowych. W Adwencie ślubów w zasadzie nie udzielano.

⁶⁹Sprawy własnościowe nie zostały w tym opracowaniu wyjaśnione. Stefania Olejniczak podała, że Markowiakowie mieszkali w Michałowie od założenia tej wsi, czyli od 1835 r. Filip Markowiak z Grabonoga prawdopodobnie nie mógł być uwłaszczony w Michałowie z podstawowego powodu – nie mieszkał w Godurowie. Ożenił się z córką Łukasza Kajczyka w listopadzie 1841 r. Czy w taki sposób wszedł w posiadanie działki i ewentualnie domu? Jego status był określany jako chałupnik do 1854 r. i dopiero od tego roku był gospodarzem. Na jakim zatem gospodarstwie? Skoro wg Stefanii Olejniczak sprzedał daną działkę w 1850 r. Por. Stefania Olejniczak, *Nasze sąsiedztwo w latach 1835-1995*, s.11.

oraz Magdalena w 1857 r., na kilka miesięcy przed śmiercią ojca Filipa. Chrzestnymi dziećmi Filipa i Agnieszki byli m.in. Antoni Kajczyk, Jadwiga Marciniak, Wawrzyniec Łukowczyk, Marianna Juskowiak. Większość osób z Michałowa lub Godurowa. Na uwagę zasługuje chrzest Małgorzaty, który odbył się w dniu 26.06.1854 r. Udzielił go cytowany już ks. Jan Grzeszkiewicz – proboszcz. Chrzestnymi byli ks. Jakób Krygier⁷⁰ oraz Krukarzewiczowa, nauczycielowa⁷¹ z Michałowa⁷². Przypomnijmy, że w roku tym Filip Markowiak zostaje gospodarzem, chrzestni zatem są godni tej rangi. W Michałowie w tym czasie mieszkali nie tylko gospodarze, półrolnicy, chałupnicy, półchałupnicy, ale też wyrobnicy, parobkowie, służące, fuszpan (forszpan) i inna, biedniejsza warstwa ludności wiejskiej⁷³. Wszystkie dzieci Filipa i Agnieszki urodziły się w Michałowie. Oto historie córek, które przeżyły:

JADWIGA, ur. 06.10.1842 r., wyszła za mąż za Tomasza Frąckowiaka, wdowca, komornika z Drogoszewa, dnia 20.10.1861 r. za zezwoleniem Sądu w Gostyniu. Świadcami byli Józef Frąckowiak i Kazimierz Dopierała, bez wątpienia „przyrodni dziadek”. Ojczym Wojciech I był tylko o 8 lat starszy od pasierbicy, chyba więc dlatego zastąpił go ojciec Kazimierz w funkcji przynależnej w pierwszej kolejności ojcu. Tomasz i Jadwiga Frąckowiakowie mieli pięcioro dzieci: Jan, ur. 24.01.1863 w Zalesiu, Andrzej, ur. 26.11.1866 r. w Michałowie, Katarzyna, ur.14.04.1872 r. w Grodnicy, zm. 27.02.1874 r. w Michałowie (chrzestnymi byli: Jan Wojtkowiak z Michałowa i Katarzyna Frąckowiak z Zalesia; Jan Wojtkowiak to prawdopodobnie przyszły, trzeci mąż Agnieszki Kajczyk *primo voto* Markowiak, ale wybiegliśmy w przyszłość), Franciszek, ur. 03.10.1875 r. w Michałowie, Marianna, ur. 25.11.1878 r. w Michałowie. W przypadku dwojga ostatnich dzieci chrzestnym był również wspomniany wyżej Jan Wojtkowiak. Ojciec Tomasz Frąckowiak w 1878 r. był już chałupnikiem w Michałowie. Ostatnia, ur. w 1878 r. Marianna wyszła za mąż, wg zapisu w akcie chrztu, za Pawła Sowę z Huty Królewskiej (niem. Konigshutte) dnia 24.10.1920 r. Nie udało się jednak tego potwierdzić w inny sposób.

FRANCISZKA (ur. 1845), następna z kolei córka Filipa Markowiaka, wyszła za mąż dnia 24.10.1866 r. za dwudziestoczteroletniego Józefa Szultza (oryginalna wersja pisowni). Nazwisko pochodzi prawdopodobnie od niemieckiego słowa *Schultheiss* lub ze średniowiecznej łaciny *scultetus*, co oznacza sołtysa. W tej rodzinie przyjęło się w zasadzie w wersji Szulc. Szulcowie (również inni) osiedlili się w Michałowie, a ponieważ wywodzili się z Lipia, byli sąsiadami Dopierałów również w Lipiu. Losy całej dużej rodziny Szulców wykraczają jednak poza ramy tego opracowania. Postanowiono jednak w miarę możliwości odtworzyć historię tej konkretnej rodziny Szulców, nie pretendując do jej całkowitego

---

⁷⁰ „ks. Jakób Krygier (Kryger) ur.1822 r., kapłan (1852) ...” E.Bojanowski , Dziennik, op.cit. t. 1 s. 612

⁷¹Oryginalny zapis z aktu chrztu. Właściwe nazwisko brzmi Brukarzewicz. Była to żona drugiego z kolei nauczyciela w Michałowie. Szkoła istniała od ok.1840 r. Teodor Brukarzewicz, nauczyciel m.in. w Goli i Michałowie, był sekretarzem powstańczego Komitetu Narodowego w Gostyniu w okresie Wiosny Ludów (1848). W Michałowie mieszkał z żoną Eudoxią i dziećmi, z których część tam się urodziła i zmarła. W dzienniku pisze o nim również E. Bojanowski (op.cit., t., 2 s. 545).

⁷²Pierwszym nauczycielem w Michałowie był Konstanty Niklewski. Nauczyciel ten wymieniony jest w opracowaniu Piotra Bauera i Stefana Jankowiaka (*Zarys Dziejów Piasków 1775-1945*, Muzeum im. Edmunda Bojanowskiego, Grabonóg 2002, s. 44.) jako nauczyciel z Godurowa w 1848 r.

⁷³Wg strony www.piaski-wlkp.pl (oficjalna strona gminy Piaski Wlkp.) w 1843 r. w Michałowie mieszkało 131 osób, w tym 108 katolików. Około 1880 r. w miejscowości tej zamieszkiwały 224 osoby, w tym 214 katolików. Dla porównania w 2008 r. ogólna liczba mieszkańców wynosiła 292 osoby (dostęp: 15.06.2015). Część tych danych podano już w przypisie nr 39.

wyjaśnienia.

Józef ur. się 19.02.1842 r., Franciszka 21.09.1845 r. Oboje w Michałowie. Zmarli kolejno 1.08.1901 r. i 3.11.1911 r., oboje w Smogorzewie, gdzie zamieszkali ok. 1887 r. po przeprowadzce z Michałowa, na co wskazuje akt chrztu nr 153/1887 par. Strzelce W., ostatniego ich dziecka, Wawrzyńca. Teściowa Agnieszka (zm. w 1910 r.) przeżyła zięcia Józefa, a córka Franciszka zmarła w następnym roku. Status Józefa Szulca przy zgonie – *colonus*, czyli osadnik, zubożały chłop. Ich życie przypadło na II poł. XIX w. Ustalono dane o dziesięciorgu dzieciach Józefa Szulca i Franciszki Markowiak:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kolumny 2
1	Marcin	1867	-	-	1867 Michałowo
2	Marianna	1868	-	br. d.	br. d.
3	Antonina	1870	-	-	1871 Michałowo
4	Antonina	1872	1899	Józef Seifert	1948 Piaski Wlkp.
5	Stanisław	1873	1901	Stanisława Kasprzak	br. d.
6	Agnieszka	1876	-	-	1876
7	Agnieszka	1879	1903	Wojciech Stawecki	br. d.
8	Jan	1881	1903	Anastazja Kasprzak	br. d.
9	Michał	1883	-	-	1884
10	Wawrzyniec	1887	1910	Michalina Dymalska	br. d.

Tabela 6: Dzieci Józefa Szulca i Franciszki Markowiak c. Filipa i Agnieszki Kajczyk

Wszystkie dzieci urodziły się w Michałowie, z wyjątkiem ostatniego Wawrzyńca.

Antonina Szulc, ur. w 1872 (jako druga po uprzednio zmarłej też siostrze Antoninie) wyszła za mąż dnia 20.08.1899 r. za Józefa Seiferta (lat 47), zamieszkałego w Smogorzewie, wdowca, który uprzednio był żonaty z Marianną Krempulc z d. Trąbała, starszą od Józefa o 13 lat. Ślub tych ostatnich odbył się w par. Osieczna w 1874 r. Z okolic tych pochodził ojciec Józefa Seiferta, Antoni – zagrodnik. Wracając do 1899 r. oraz ślubu Antoniny Szulc z Józefem Seifertem, należy nadmienić, że świadkiem na ich ślubie w Strzelcach W. był Michał Dopierała, przyrodni brat matki Antoniny, tj. Franciszki z d. Markowiak. Dziadek probanta często był proszony przez swoje przyrodnie siostry w charakterze świadka lub chrzestnego. Antonina Seifert z d. Szulc zmarła w Piaskach 28.07.1948 r. Tam też należałoby kontynuować badania genealogiczne.

Dwóch synów Józefa i Franciszka Szulców zostało zięciami Filipa Kasprzaka i jego żony Wiktorii z d. Bartkowiak. I tu znów świadkiem na tych ślubach był Michał Dopierała. Pierwszy ślub, Stanisława Szulca ze Stanisławą Kasprzak ur. ok. 1877 r., odbył się 20.10.1901 r., a drugi, Jana Szulca z Anastazją Kasprzak, 11.10.1903 r.. W tym czasie Kasprzakowie mieszkali w Stefanowie.

Agnieszka Szulc (poz. 7 powyższego zestawienia), ur. w 1879 r., wyszła za mąż za Wojciecha Staweckiego z Błażejewa 18.02.1900 r. Na ślubie cywilnym (USC Piaski), jak i kościelnym głównym świadkiem był Franciszek Skowron ze Smogorzewa. Agnieszka i

Wojciech Stawecki mieszkali w Smogorzewie.

Najmłodszy syn Szulców, Wawrzyniec, ur. 4.08.1887 r. w Smogorzewie, wziął ślub z Michaliną Dymalską w par. w Dolsku 15.05.1910 r.

Dalsze dzieje tych rodzin nie zostały ustalone. Do odkrycia pozostał XX w., szczególnie okres od I w. św. do zakończenia II w. św. Najprawdopodobniej po śmierci Michała Dopierały nastąpiło dalsze rozluźnienie więzi rodzinnych. A jak jest dzisiaj?

Następna córka Filipa i Agnieszki z d. Kajczyk, **AGNIESZKA** Markowiak, ur. w 1850 r., ślubowała z Janem Pakoszem z Malewa w 1873 r. Mieli co najmniej troje dzieci ur. w Michałowie: Franciszka (córka), ur. 09.09.1876 r. i Franciszek (syn), ur. 27.01.1881 r. oraz syn Stanisław, ur. ok. 1885 r. Syn Stanisław Pakosz, żeniąc się 05.01.1908 r. w par. Strzelce W. z Katarzyną Kramarczyk z Szelejewa, c. Antoniego i Katarzyny Grzybkowskiej, mieszkał w tym czasie w miejscowości Waltesschein par. Gelsenkirchen w Niemczech. Czy wcześniej wyjechali tam jego rodzice, Jan i Agnieszka Markowiak, czy też tylko on? Świadcami na wspomnianym wyżej ślubie był Michał Dopierała z Michałowa i Józef Grzymowski. Dalsze koleje losu nie zostały ustalone.

Następna córka, **MAŁGORZATA** Markowiak, ur. w 1854 r. oraz jej starsza siostra Marianna, ur. w 1852 r. ślubowały odpowiednio w dniach 26.09.1875 r. i 24.10.1875 r. Małgorzata wyszła za mąż za trzydziestoczteroletniego wdowca, Jana Antkowiaka ze Strzelce Małych i prawdopodobnie tam się przeprowadziła. Świadcami byli Jan Marciniak i Antoni Kajczyk – brat matki.

MARIANNA Markowiak natomiast wzięła sobie za męża Tomasza Piotrowiaka z Ludwinowa, który miał 28 lat⁷⁴. Małżeństwo Piotrowiaków zbudowało dom i budynki gospodarcze w Michałowie na działce otrzymanej od rodziców żony⁷⁵. Marianna i Tomasz Piotrowiak mieli trzy córki:

1. Magdalena ur. się 21.07.1880 r. w Michałowie, a jej chrzest odbył się 25.07.1880 r. Chrzestnymi byli Michał Dopierała, przyrodni brat oraz jego matka Agnieszka, bohaterka tego podrozdziału, czyli babcia Magdaleny. Magdalena wyszła za mąż w dniu 31.05.1903 r. Wybrankiem został Michał Kaczmarek (lat 26) z Wygody, s. Walentego i Marianny z d. Grobelna z Zalesia. Świadcami byli Jakub Mrozek z Wygody i Antoni Kaczmarek z Michałowa. Magdalena zmarła w dniu 5.01.1906 r. Nie ma potwierdzenia na istnienie dzieci tej pary.
2. Jadwiga, ur. 17.09.1882 r. w Michałowie. Tu znowu chrzestnym był Michał Dopierała. Jadwiga wyszła za mąż za Michała Szymanowskiego z Daleszyna (lat 22). Ślub odbył się dnia 27.10.1908 r. Mieli pięcioro dzieci. Byli to: Maria, ur. 30.06.1912 r., Agnieszka, ur. 05.08.1914 r., Jan, ur. 25.04.1918 r., natomiast Franciszek i Antonina zmarli jako małe dzieci w 1922 r. Ich matka Jadwiga zmarła 27.01.1923 r. W 1924 r. Michał Szymanowski bierze ślub z Józefą Sinowską, ur. w 1901 r. w Czajkowie. Mieli córkę Katarzynę. Około 1929 r. Szymanowscy przeprowadzają się do Wągrowca po

---

⁷⁴Stefania Olejniczak z Michałowa podaje inny rok ur. Tomasza Piotrowiaka – 1845 w Domachowie. Wg aktu ślubu byłby to rok 1847. Jest to drobna rozbieżność, której nie udało się zweryfikować. Stefania Olejniczak, *Nasze sąsiedztwo...*, op. cit., s. 8a.

⁷⁵Tamże, s. 8a. Należy dodać, że ojciec Filip Markowiak nie żył już od 1857 r. Spraw spadkowych nie udało się ustalić na podstawie metryk.

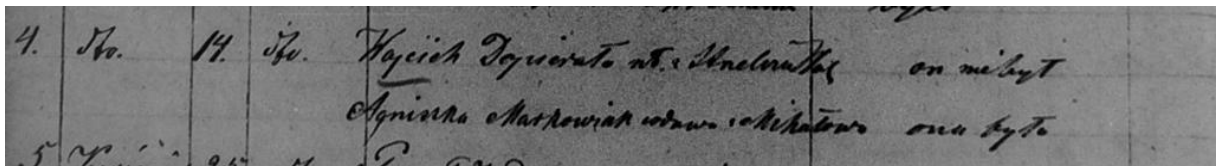
sprzedaży swojej posiadłości, która obecnie znajduje się pod nr 2 w Michałowie⁷⁶.

3. Agnieszka, ur. się 15.01.1885 r., na jej chrzest przybyli Józef Bojak, rolnik i Jadwiga Dopierała. Jadwiga z d. Dułacz to żona Michała Dopierały – oboje to dziadkowie autora. Agnieszka Piotrowiak wyszła za mąż za Stanisława Kasprzaka ze Stefanowa, s. Filipa i Wiktorii z d. Bartkowiak w dniu 20.05.1906 r. Prawdopodobnie zamieszkali w Gelsenkirchen w Niemczech, gdyż w akcie ślubu nr 41/1909 USC Piaski z następną żoną Marianną Baran, c. Stanisława i Barbary Mikołajczak z Bodzewa, dokonano wpisu o miejscu zamieszkania Stanisława Kasprzaka. Ślub w Strzelcach W. odbył się 10.10.1909 r. Nie ustalono, czy Stanisław Kasprzak miał wcześniej dzieci z Agnieszką Piotrowiak ani kiedy i gdzie zmarł.

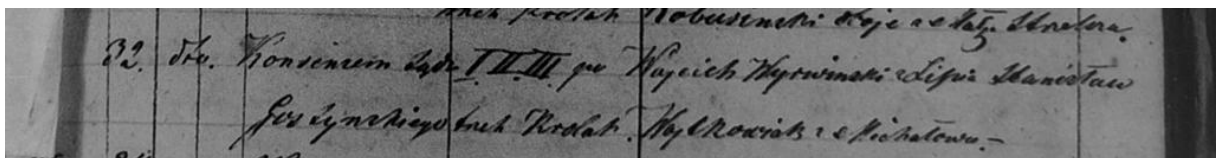
Wszystkie trzy córki Tomasza Piotrowiaka i Marianny z d. Markowiak zmarły w młodym wieku. Były wnuczkami Agnieszki z d. Kajczyk i kuzynkami wszystkich dzieci Michała Dopierały i Jadwigi z d. Dułacz.

Tak oto w skrócie, z brakami i być może błędami, których nie udało się uniknąć, przedstawiały się losy dzieci Agnieszki Kajczyk i Filipa Markowiaka oraz ich potomków. Może to stanowić przyczynek do szczegółowego zbadania losów ich córek. Choć nie pochodziły z rodziny Dopierałów, to były przecież siostrami przyrodnimi Michała Dopierały (1858-1931). Dziś mało kto o nich pamięta, tym bardziej, że wieść gminna nosiła, jakoby Michał Dopierała był jedynakiem, czemu należy zaprzeczyć w świetle powyższych ustaleń i dalej podanych faktów. A oto kolejne powody.

Był 15.04.1834 r. W Strzelcach W. przyszedł na świat Wojciech I. Chrzestnymi byli Maciej Dopierała – brat ojca i Rozalia Jankowiak. Można przypuszczać, że Wojciech I odbył służbę wojskową, miał na to czas do 24 roku życia, czyli do 14.02.1858 r., kiedy znalazł ciepło, ale i obowiązki u Agnieszki Kajczyk *primo voto* Markowiak.

Ilustracja 15: Akt ślubu nr 4/1858, par. Strzelce W., cz.1

Ilustracja 16: Akt ślubu nr 4/1858, par. Strzelce W., cz. 2

Jak wynika z powyższego zapisu, Agnieszka odmłodziła się o 4 lata, a miała w tym czasie już 36 lat. Takie „pomyłki” były częste w XIX w. i dotyczyły szczególnie mężczyzn, którzy po raz drugi brali ślub. W dzień uroczystości, w niedzielę, na polach i drogach leżał śnieg, było pochmurno, ale z analizy zapisów w dzienniku E. Bojanowskiego wynika, że silnego mrozu

⁷⁶Tamże, s. 8 a.

nie było⁷⁷. Pogoda zmieniła się na bardziej mroźną dopiero około środy popielcowej 17 lutego.

Po pracowitym lecie w dniu 23.09.1858 r. w Michałowie rodzi się syn Wojciecha I i Agnieszki, któremu nadano imię Michał. Chrzestni to: Antoni Kajczyk – brat matki i Maria Jankowska z Michałowa. Status Wojciecha I – gospodarz. W dniu 2 lutego 1860 r. rodzi się drugi syn, Walenty. Chrzestnymi byli: Ignacy Schulz i Michalina Dopierała, druga żona dziadka Kazimierza. Walenty po 21 dniach od narodzenia umiera na „duszość”. Michał miał w tym czasie 1 rok i 5 miesięcy. Tak więc Michał tylko w pewnym sensie był jedynakiem, ale *de iure* i *de facto* nim nie był. Walenty zaś był ostatnim dzieckiem Wojciecha I i Agnieszki z d. Kajczyk.

Praca na roli w tym czasie nie była ani łatwa, ani lekka. W dniu 10 sierpnia 1869 r. zmarł nagle, być może na polu, Wojciech I. Miał zaledwie 35 lat. W akcie zgonu znów nastąpiła pomyłka – wpisano wiek: 33 lata. U uwagach odnotowano: została żona Agnieszka i sześćcioro dzieci, w tym czworo małoletnich. Taki był zwyczaj zapisu, choć nie zawsze. Trzeba przypomnieć, że 12 lub 19 lutego 1869 r. (data mało czytelna) zmarła Michalina z d. Wyrwińska, druga żona Kazimierza Dopierały. Sytuacja Agnieszki (synowej) i Kazimierza Dopierały (teścia) staje się podobna. Życie w tych warunkach musi rządzić się swoimi prawami. Są małe dzieci, gospodarstwo. 21 listopada 1869 r. Agnieszka Kajczyk, *primo voto* Markowiak, *secundo voto* Dopierała wychodzi za Jana Wojtkowiaka, „młodziana” z Michałowa (lat 24), sama mając już prawie 48 lat, jak wpisał ksiądz, w rzeczywistości jeszcze nieskończone. Świadcami byli Tomasz Frąckowiak z Godurowa i Józef Szulc z Michałowa. Przypuszczalnie byli to zięciowie Agnieszki.

Ojczymem Michała Dopierały został starszy od niego o tylko 13 lat mężczyzna. Jak skomentować taki związek? Co było główną, a co poboczną przyczyną? Tego przodkowie nie powiedzą. Kim był Jan Wojtkowiak? Ur. się 16.06.1845 r. w Michałowie jako syn Stanisława Wojtkowiaka i Anny Werwińskiej. Chrzestnymi Jana byli Wojciech Werwiński z Lipia i Michalina Werwińska z Trzecianowa. Nazwisko, jak już podano, pisane było też jako Wyrwiński. Anna i Michalina to siostry, a Michalina w 1845 r. to potencjalna kandydatka (o czym jeszcze wówczas nie mogła wiedzieć) na drugą żonę Kazimierza Dopierały. Da liegt der Hund begraben?⁷⁸

Lata 70. XIX w. upłynęły znów raczej w niedostatku. Michał Dopierała dorósł. Miejsce dla niego niejako przygotował ojczym Jan Wojtkowiak, który zmarł 2 listopada 1883 r. W akcie zgonu podano, że miał status rolnika (*agricultur*). Śmierć nastąpiła z powodu „*aorta venca cordis*”. Serce nie wytrzymało. Agnieszka miała 61 lat, a zmarły mąż 38.

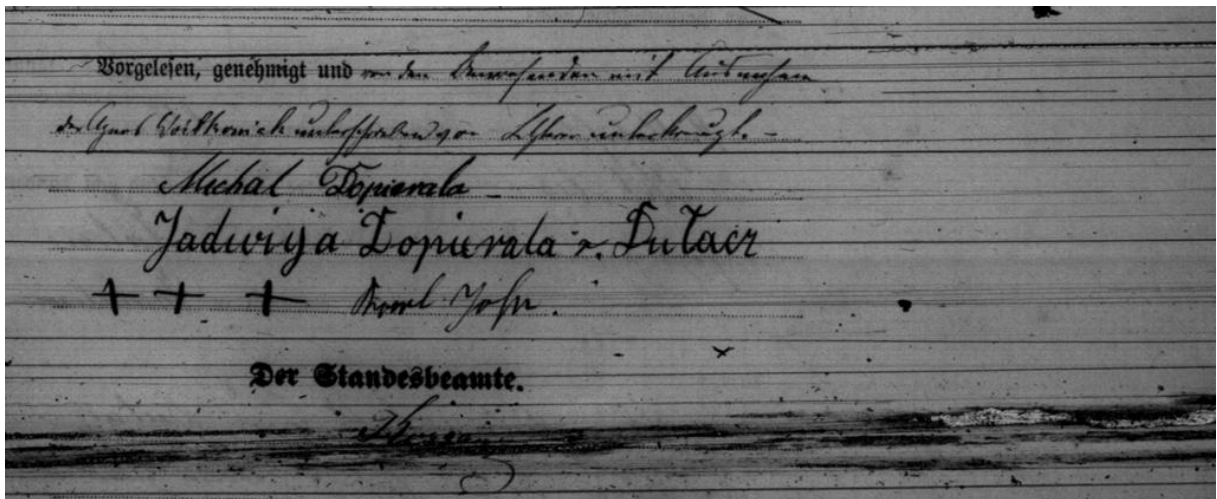
Natomiast Michał Dopierała już rok wcześniej, w dniu 12.11.1882 r., ożenił się z Jadwigą Dułacz z Zalesia⁷⁹.

---

⁷⁷Edmund Bojanowski, *Dziennik*, op.cit., t. 2, s. 364 i nast.

⁷⁸W znaczeniu: W tym tkwi sedno rzeczy.

⁷⁹„Miejscowość wzmiankowana w źródłach od 1400 r. [...] W 1793 r. wieś należała do Jana Nieświastowskiego, właściciela Dąbrówki i Drogoszewa”. Od 1808 r. do 1946 r. własność rodziny Stablewskich. Niemiecka nazwa Zalesia: Sahlau. Zob.: *Majątki wielkopolskie*, op. cit., t. 1., s.174.

Ilustracja 17: Fragment aktu ślubu cywilnego Michała Dopierały i Jadwigi Dułacz, nr 33/1882 z USC Piaski

Świadek się nie popisał i... nie podpisał się (sic!), dlatego nie ujawniono jego tożsamości. Michał i Jadwiga w 1882 r. pisali jednak znakomicie. Charakter pisma Michała wydaje się być bardziej dopracowany, widać jednak wpływ języka niemieckiego w pisowni litery „P”. Obok + + + (krzyżyków) pierwszego świadka widnieje podpis urzędnika policyjnego z Piasków.

Agnieszka Wojtkowiak zmarła 10.01.1910 r., mając nazwisko trzeciego męża. Pogrzeb odbył się 13 stycznia na cmentarzu w Strzelcach W. Dopadła ją demencja starcza. Ur. się 15 stycznia, zabrakło 5 dni do 88 lat. Była to długa i trudna życiowo droga. Agnieszka dała życie m.in. synowi Michałowi, dzięki któremu powstała już dwudziestowieczna rodzina Dopierałów tegoż MICHAŁA z MICHAŁOWA. Zdażyła poznać wszystkie dzieci Michała, całą czternastkę, z której niestety zmarło czworo, nie zakładając swoich rodzin. Pozostałe „dobrze się spisały”, dlatego było i będzie o kim opowiadać.

5.2.1. Michał (1858-1931)

O Michale już coś wiemy. Obecnie nie żyje już nikt z jego i żony Jadwigi dzieci. Najstarsza, aktualnie żyjąca wnuczka, Stanisława Chudy z d. Wyzuj z Gostynia, ur. w 1923 r., nie pamięta już dziadka Michała. Upłynęło przecież tyle lat...

Losy rodziny, z której pochodziła żona Michała, Jadwiga Dułacz (1863-1944), były bardzo skomplikowane, chociaż nie był to przypadek odosobniony w tamtych czasach. Czterokrotnie zmieniały się w Zalesiu „układy” rodzinne na skutek systematycznych zgonów współmałżonków. Przebieg wypadków był bolesny, a nawet dramatyczny.

W dniu 20.01.1856 r. Wawrzyniec Dułacz (1832-1876), gospodarz z Zalesia, s. Melchiora (sołtysa) i Anny Mrozek, wziął ślub z Wiktorią Roszak (1839-1873), też z Zalesia. Mieli sześcioro dzieci, w tym Jadwigę, przyszłą żonę opisywanego Michała Dopierały. Wiktoria Roszak zmarła w 1873 r. Wawrzyniec ożenił się ponownie w tym samym roku. Wybranką była Rozalia Wosik (1854-1895) pochodząca ze Strzelec Małych. Mieli dwoje dzieci. Po trzech latach Wawrzyniec Dułacz zmarł. Jako wdowa Rozalia Wosik ponownie wyszła za mąż za Józefa Kaczmarka (1851 - br. d.) z Zalesia. Urodziło im się dziesięcioro dzieci. Rozalia zmarła w 1895 r. Nastąpił ostatni akt tego dramatu i rodzinnych rozsad. Józef Kaczmarek ożenił się po krótkim czasie z Katarzyną Kordus. Mieli czworo dzieci. Łącznie w czterech

układach małżeńskich urodziło się dwadzieścioro dwoje dzieci. Część umarła jako małe dzieci. Opisanie wszystkich szczegółów tej sytuacji rodzinnej, trwającej niemalże pół wieku, zajęłoby wiele miejsca. Poprzestano na powyższych informacjach. Można tylko dodać, że Jadwiga Dułacz zostaje sierotą w wieku 13 lat. Był to rok 1876. Irena Stablewska z Zalesia⁸⁰ tak pisze w jednym ze swoich utworów: „Zima w tym roku 18.. była cięższą i dłuższą jak zwykle [...] Po wsiach ogólna nędza wzrastała; ludziska nie mieli drzewa, ni ciepłej odzieży i niejedno serce się ścisnęło patrząc, jak przy szesnastu stopniach mrozu, bosa dziatwa biegła do szkoły, gdzie ją na nauce obcego języka kilka godzin przetrzymywano”⁸¹.

Podczas przeprowadzania kwerendy o rodzinie Dułaczy okazało się, że w okolicach Domachowa żyje obecnie dość pokaźna rodzina o tym nazwisku, z których część skoligacona jest z rodziną Mendyków. Pomiedzy tymi rodzinami toczy się spór o wniosek dotyczący zmiany nazwy Domachowa na Dułaczowo lub Mendykowo. Prawdopodobnie spór będzie trwał jeszcze ok. 250 lat. Po czyjej stronie są Dopierałowicze? Jak tam dotarli Dułacze? W ten sposób, że przyrodni brat Jadwigi Dułacz (z drugiego małżeństwa Wawrzyńca Dułacza), Franciszek Dułacz (1876-1962) trafił do Domachowa w 1902 r. do rodziny Natherów⁸². Opracowano drzewo genealogiczne Dułaczy, z którego wynika, że rodzina ta wywodzi się z Zalesia. Pierwsze nazwiska Dułaczy pojawiły się w metrykach strzeleckich już w 1738 r.

Inne ciekawe powiązania z Dułaczami stwierdzono w przypadku rodziny Ciekańskich. Jednym z prapradziadków Franciszka Dułacza (brata przyrodniego opisywanej Jadwigi) był Wojciech Czekański⁸³ (ok. 1763-1833), żonaty z Anną (1763-1835) z Lipia. Byli sąsiadami Dopierałów. Protoplasta Piotr Dopierała zmarł w tym samym roku co Wojciech Czekański.

Jadwiga pozostała bliżej swojej rodzinnej wsi niż przyrodni brat Franciszek. Ciężko napracowali się Michał z Jadwigą w Michałowie (sic!). Nie tylko zresztą oni. Oto efekty:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kolumny 2
1	Idzi	1884	-	-	br. d.
2	Józefa	1886	1907	Jan Skrzypczak	ok. 1977 Francja
3	Jan	1887	-	-	1888 Michałowo
4	Antoni	1889	1913	Maria Rybiak	1964 Września
5	Jan	1891	1921	Katarzyna Paul	br. d. Francja
6	Michał	1893	1921	Franciszka Szczepaniak	1979 Michałowo
7	Wincenty	1895	-	-	1895 Michałowo

⁸⁰Irena Stablewska h. Oksza (1864-1939), c. Stanisława i Stanisławy Szczanieckiej, właścicieli Zalesia (była rówieśniczką Jadwigi Dułacz). Więcej na temat Ireny Stablewskiej zob. m.in.: <http://www.gg.bt.pl/admin/pdf/69130321019180.pdf> (dostęp:15.06.2015).

⁸¹„Iry” Irena Stablewska: *Pod rodzinnym niebem*, W Krakowie, Spółka Wydawnicza Polska. 1896. s. 197.

⁸²Ojciec żony Franciszka Dułacza, Marianny (1881-1955), Jan Nather *alias* Nater i jego żona, Marianna z d. Nejczyk, pochodzili z parafii Świerczyna położonej w gminie Osieczna k. Leszna. Zob. informacje o architekturze obiektów kościelnych w Świerczynie – <http://architekturadrewniana.blogspot.com> (dostęp: 15.06.2015).

⁸³W następnych pokoleniach nazwisko Czekański zmienia się na Ciekański. Część rodziny Ciekańskich, tzn. rodzina Jana z Michałowa (1906-1981), poprzez jego żonę Mariannę z d. Komorniczak (1913-1992), spokrewniona jest z Dopierałami. Jednocześnie rodzina ta posiada cząstkę krwi Wyrwińskich, chociażby poprzez drugą żonę Kazimierza Dopierały (1806-1875), Michalinę Wyrwińską (1822-1869). Podczas tworzenia drzewa genealogicznego Wyrwińskich dał się zauważyć szereg innych powiązań rodzinnych Ciekańskich, Dopierałów, Matuszaków i Wyrwińskich, których dokładnie nie sposób jednak w tym miejscu przedstawić.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kolumny 2
8	Marianna	1896	-	-	1896 Michałowo
9	Stanisława	1897	1920	Józef Dolata	1948 Michałowo
10	Kazimierz	1899	1928 1945	Jadwiga Komorniczak Rozalia Wyzujak	1968 Gostyń
11	Franciszka	1901	1922	Marcin Wyzuj	1994 Gostyń
12	Maria	1904	1933	Jan Kołodziejczak	1985 Michałowo
13	Wojciech	1905	1930 1946	Marianna Ratajczak Stanisława Chleboś	1989 Szczawno Zdrój
14	Wawrzyn	1908	1937	Franciszka Wachowiak	1963 Wałbrzych

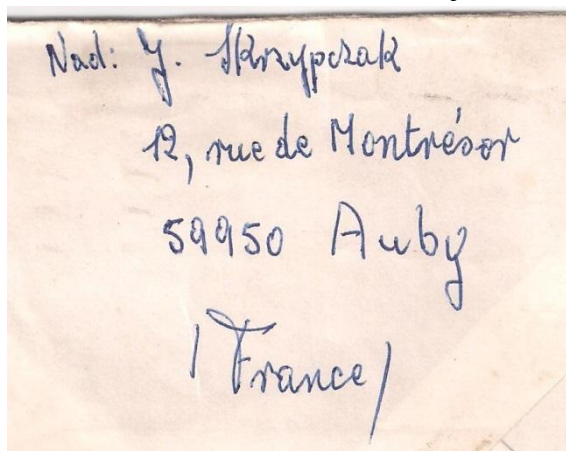
Tabela 7: Dzieci Michała Dopierały (s. Wojciecha I i Agnieszki z d. Kajczyk) z Jadwigą Dułacz

Troje małych dzieci umarło. Pozostali założyli rodziny. Aktualnie potomków Michała i Jadwigi, łącznie z partnerami, szacuje się na ok. 350 osób. Nie jest to liczba ostateczna, gdyż nie wszyscy chcieli, a niektórzy nie mogli uczestniczyć w liczeniu członków rodziny. Szkoda.

Status Michała określany był w dokumentach o narodzinach dzieci jako rolnik lub *colonus*.

Nieznany jest dokładnie los pierworodnego syna **IDZIEGO** ur. 24.08.1884 r. w Michałowie. Został wcielony do wojska pruskiego ok.1904 r. Ze służby wojskowej wrócił do Michałowa dnia 05.11.1906 r. Zmarł prawdopodobnie w zakładzie leczniczym.

JÓZEFA, ur. 03.03.1886 r. w Michałowie, los całej swojej rodziny związała z Francją. Dopóki żyły dzieci Józefy i Jana Skrzypczaka, kontakty na linii Francja-Polska były utrzymywane. Obecnie nie natknięto się na żadne formy kontaktu. Ich potomkowie „wtopili się” w naród francuski, a być może i inne narodowości. Przykładem może być wnuczka Józefy i Jana Skrzypczaka, Lidia, która wyszła za mąż za obywatela Zjednoczonego Królestwa o narodowości szkockiej. Poszukiwania kontaktów trwają.

Józefa zmarła ok. 1977 r. Jan Skrzypczak przed żoną. Brakuje wiadomości o dokładnej dacie zgonów. Ostatni znany adres Józefy napisany został własnoręcznie prawdopodobnie w latach siedemdziesiątych XX w.

O wiele łatwiej ustalono dane o rodzeństwie i przodkach Jana Skrzypczaka. Jan ur. się w Drogoszewie jako s. Jana (ze Smogorzewa) i Katarzyny Jaskólskiej. Dziadek Jana Skrzypczaka (z Francji) o imieniu Józef i pradziadek Jan wywodzili się ze Smogorzewa, a konkretnie pradziadek Jan z Talar k. Smogorzewa. Babcia Jana Skrzypczaka (z Francji),

Franciszka z d. Zyk i jej rodzice, Józef i Tekla, pochodzili z Gostynia Starego. Urodzili się jeszcze w XVIII w. W okresie późniejszym mieszkali w Smogorzewie. Józef był gospodarzem. Nazwisko Zyk jest bardzo mało rozpowszechnione w Polsce. W niektórych dokumentach, np. w par. Strzelce W. i Gostyń, nazwisko to było alternatywnie określone jako Sieg, co może sugerować niepolskie pochodzenie. Była to jednak historia rozgrywająca się w XVIII i XIX w.

Potomkowie praprzodka Jana Skrzypczaka z Talar k. Smogorzewa (ok. 1791-1823) i żony Marianny z d. Winowicz (ok. 1795-1831) mieszkają obecnie m.in. w Michałowie, Wrocławiu, w Wielkiej Brytanii i Francji. Potomkowie Jana Skrzypczaka (nazwanego z Francji), czyli męża Józefy z d. Dopierała, też mogą mieszkać w Wielkiej Brytanii. Czy kiedykolwiek dojdzie do spotkania? Brak ustalonego nazwiska i adresu uniemożliwił dotychczas ten zamiar.

ANTONI urodził się 05.06.1889 r. w Michałowie. Chrzestni to Marcin i Michalina Szulc. Wyjechał do pracy do Niemiec jeszcze przed I w. św. Tam, w miejscowości Recklinghausen (obecnie miasto powiatowe w kraju związkowym Nadrenia Północna-Westfalia), w dniu 09.04.1913 wziął ślub z Marią Rybiak, ur. tamże. W Niemczech urodziły się ich dwie córki: Maria (1914-1987) i Antonina (1920-2000). W okresie I w. św. Antoni został powołany do wojska pruskiego, był trzykrotnie ranny⁸⁴. Po wojnie Maria i Antoni związali swoje życie z Wrześnią, gdzie wybudowali dom. Antoni był pierwszym z rodzeństwa, który nie pracował na roli lub w pokrewnym zawodzie, nie biorąc oczywiście pod uwagę własnego pięknego sadu i ogrodu. Był pracownikiem państwowym. Po II w. św. został za to „doceniony”, m.in. w związku z posiadaniem domu, dokwaterowaniem tzw. lokatorów.

Żona Maria Rybiak ze strony matki miała przodków o nazwisku Dopierała. Ustalono, że jej pradziadkiem był niejaki Bernard Dopierała (ok. 1804-1866), prawdopodobnie z Malewa, który ożenił się 21.10.1830 r. z Franciszką Łukowską (ok. 1798-1865). Franciszka była wówczas wdową po zmarłym Bogumile Sommerze, przypuszczalnie Niemcu o nazwisku Gottlieb Sommer, wyznania ewangelickiego. Bernard Dopierała z żoną Franciszką po ok. trzech latach przenieśli się z par. Gostyń Stary, do której należało Malewo, do par. Dolsk. Brak aktualnie dostatecznych podstaw do szukania pokrewieństwa pomiędzy tamtą rodziną a Dopierałami z Lipia, czyli Piotrem Dopierałą. Prawdopodobieństwo takie jest jednak możliwe, co może potwierdzać istnienie wspomnianej Marianny Dopieraliny z Dusiny (par. Gostyń Stary) jako chrzestnej Marianny, c. Piotra Dopierały i Marianny Ratajczak (protoplastów).

Antoni nie pozostawia męskiego potomka, gdyż jedyny syn umiera po porodzie. Urodzone już w Polsce dwie córki, Wanda (1921-2003) i Janina (1923-2001), zmarły bezdzietnie. Potomkowie Antoniego (dzieci córek: Marii i Antoniny) aktualnie mieszkają m.in. w Poznaniu i we Wrocławiu⁸⁵.

JAN podobnie jak starsza siostra Józefa dorosłe życie spędził we Francji, a kontakty z krewnymi z Polski również powoli zaniknęły. Ur. się w Michałowie w dniu 16.05.1891 r. Chrzestnymi byli Andrzej Szulc z Michałowa i Katarzyna Skrzypczak. Jan również został powołany do wojska cesarskiego. Był dwukrotnie ranny: w 1915 i 1916 r. Po wojnie służył w

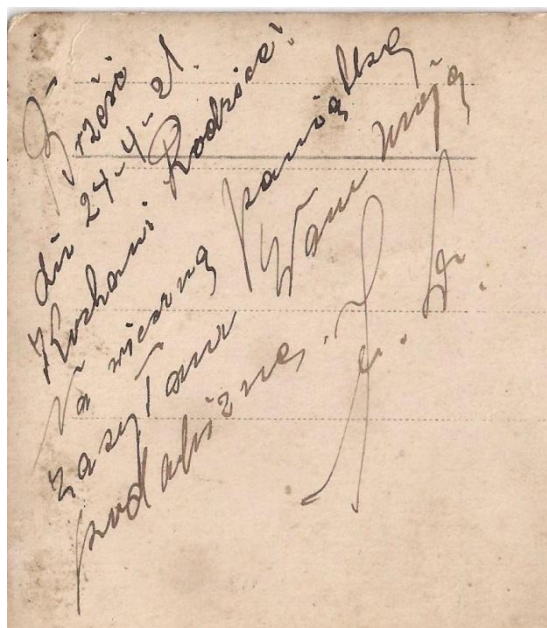
---

⁸⁴Informacje dot. poległych, zaginionych, rannych w czasie I w. św. zaczerpnięte ze strony internetowej <http://des.genealogy.net/eingabe-verlustlisten/search/index> (dostęp: 17.05.2015).

⁸⁵Te dwa miasta są miejscem zamieszkania wielu potomków z wielkiej rodziny protoplastów Piotra i Agnieszki. Żyjąc blisko siebie, być może spotykają się przypadkowo, nie wiedząc o tym, że są spokrewnieni.

Wojsku Polskim. Jako dowód służy poniższa kartka, z dedykacją na drugiej stronie, przysłana z Brześcia nad Bugiem⁸⁶.

Ilustracja 18: Jan Dopierała siedzi pierwszy od lewej. Obok koledzy Jana.

Jan ożenił się, raczej już po odbyciu służby wojskowej, w dniu 28.06.1921 r. z Katarzyną Paul z Drogoszewa. Katarzyna ur. się 24.11.1895 r. w miejscowości Castrop pow. Dortmund w Niemczech. Jej rodzicami byli Stanisław, z zawodu młynarz⁸⁷, oraz Franciszka z d. Kubiak. Rodzice Katarzyny w 1898 r. zamieszkali w Drogoszewie. Takie małe Drogoszewo, a tak dużo się tam działo. Ślub rodziców Katarzyny miał miejsce w 1894 r. w par. Jezewo. Dziadkowie Katarzyny to: Józef Paul i Karolina z d. Zega, natomiast ze strony matki: Franciszek Kubiak i Marianna z d. Buduj. Rodzina Kubiaków z par. w Jezewie była związana z rodziną Hyżyków z Zalesia, z której pochodziła matka Franciszki z d. Snela, Pelagia.

Małżonkowie Jan Dopierała i Katarzyna z d. Paul wyjechali do Francji. Mieli dwóch synów i córkę, która zmarła w wieku 5 lat. Córka miała na imię Janinka, a synowie: Władysław i Kazimierz. W związku z zaniedbanymi wcześniej kontaktami pozostało pytanie: co z „wieczną pamiątką” z pocztówki? Pytają o to również rodzice.

MICHAŁ był bardzo dobrym, uczynnym człowiekiem. W Michałowie, gdzie się urodził

⁸⁶Kartka ze zbiorów Halinki Puślednik z Gostynia.

⁸⁷Wiele obecnie żyjących osób, w tym też autor, pamięta jeszcze wiatrak w Drogoszewie.

27.08.1893 r., zwany był przez rodzinę jako „wuj Misiu”. Jego chrzestnymi byli Wojciech II Dopierała i Katarzyna Glapka z Lipia. Lata dzieciństwa spędził jeszcze pod zaborem. W czasie I w. św. był dwukrotnie ranny w 1916 r. Wrócił do Polski z Armią gen. Józefa Hallera. Zdemobilizowany w 1921 r., w Michałowie zameldował się w dniu 21.01.1921 r. Po kilku miesiącach od powrotu tj. 01.06.1921 r. ożenił się z Franciszką Szczepaniak, ur. 12.12.1899 r. w Michałowie, gdzie mieszkali również rodzice Franciszki i Franciszka, czyli jej brata bliźniaka. Rodzicami bliźniąt i ich rodzeństwa byli Stanisław Szczepaniak i Ewa Jankowiak. Michał zmarł w Michałowie 26.12.1979 r. Żona Franciszka zmarła 29.08.1987 r. w Wałbrzychu, gdzie mieszkał ich jedyny syn Stanisław. Stanisław Dopierała był mężem Zofii z d. Deutsch z Godurowa⁸⁸. Stanisław z Zofią wychowali adopcyjnego syna Waclawa, którego rodzina mieszka m.in. we Wrocławiu. Tak więc było dwóch Michałów z Michałowa: ojciec i syn „Misiu”.

STANISŁAWA ur. się 12.05.1897 r. w Michałowie. Po rodzicach, Michale i Jadwidze, odziedziczyła rodzinny dom i gospodarstwo, które prowadziła z mężem Józefem Dolatą (1895-1952) również pochodzącym z Michałowa. Ślub z Józefem miał miejsce 13.11.1920 r. w Strzelcach Wielkich, a wcześniej w USC Piaski. W czasie II w. św. oboje zostali zesłani do Generalnej Guberni do Krakowa. Byli małżeństwem bezdzietnym. Stanisława zmarła wkrótce po wojnie – 15.12.1948 r. Józef w 1950 r. ożenił się z Wandą Pluta z Gogolewa. Józef zm. 04.04.1952 r. W ten sposób scheda po Michale Dopierale przeszła do innej rodziny.

KAZIMIERZ ur. się 29.01.1899 r. w Michałowie. Ponieważ ożenił się dwa razy, nieco wiadomości należy umieścić w gałęzi Filipa Dopierały. Jego pierwsza żona bowiem, Jadwiga Komorniczak (1908-1944) z Drogoszewa, była wnuczką Filipa Dopierały⁸⁹.

Kazimierz był pierwszym męskim potomkiem o tym imieniu w drzewie swojego pradziadka, założyciela rodu, właśnie Kazimierza. Jego chrzestnymi byli Józef Szulc i Magdalena Gorwa. Miał 15 lat kiedy wybuchła I w. św. Pod jej koniec „dołączył” do swoich braci. Został ranny w sierpniu 1918 r. oraz zatrzymany w armii niemieckiej. Drugi raz był ranny w kwietniu 1919 r. Pozostał w stanie kawalerskim jeszcze przez 9 lat. Ślub z Jadwigą odbył się 10.11.1928 r. w USC Piaski, a kościelny w Strzelcach W., co poświadcza poniższa fotografia.

Dzieci małżonków, Kazimierza i Jadwigi, to: Franciszek (1929-2006), Zygmunt (1931-2005), Helena (ur. w 1933 r.), Marian (1935-1935), Katarzyna (ur. w 1937 r.). Ich rodziny mieszkają odpowiednio w: Poznaniu, Wałbrzychu, Gostyniu i okolicach tych miast, jak też w innych miejscowościach.

Bardzo trudnym okresem była II w. św. Żona Jadwiga zmarła w dniu 24.04.1944 r., pozostawiając czworo nieletnich dzieci. Natomiast matka Jadwiga zmarła następnego dnia, tj. 25.04.1944 r. Te zdarzenia na pewno nie należały do przyjemnych w życiu Kazimierza.

---

⁸⁸Rodzina Deutsch związana była z Żółtowskimi, właścicielami m.in. Godurowa. Tak pisze o nich Izabela Broszkowska: „Powozził ich [tzn. Żółtowskich] fuszpan Józef Deutsch”. W: *Żółtowscy z Godurowa*, op. cit., s. 271.

⁸⁹Zob. rozdz. 5.7.

Ślub Kazimierza Dopierały z Jadwigą Komorniczak – Drogoszewo 27.11.1928 r.

Opis zdjęcia: w kolejności od lewej strony.

W I rzędzie od dołu siedzą:

- Franciszka Komorniczak (1900-1978), c. Wincentego i Józefy z d. Szyszka, po mężu Dolata z Grodnicy
- Maria Dopierała (1904-1985), c. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, po mężu Kołodziejczak, mieszkała w Michałowie.
- Osoba nieznana.
- Osoba nieznana, ale podobna do Zofii i Agnieszki Dopierały?
- Trzej mężczyźni z orkiestry.
- Władysława Paul (1906-1987) z Drogoszewa, c. Stanisława i Franciszki, mieszkała w Drogoszewie.
- Zofia Dopierała (1892 - br. d.), c. Filipa i Elżbiety z d. Sassek, po mężu Kaźmierczak
- Agnieszka Dopierała (1894 - br. d.), mieszkała w Wałbrzychu, c. Filipa i Elżbiety z d. Sassek. Kolejność Zofii i Agnieszki w rzędzie może być odwrotna.
- Tekla Mikołajczak (1866-1935), c. Walentego i Julianny z d. Kocik, *primo voto* Placydziak, *secundo voto* Komorniczak (trzecia żona Wincentego Komorniczaka).

W II rzędzie stoją:

- Maria Komorniczak (1913-1992), c. Marcina i Marianny z d. Dopierała, po mężu Ciekańska, mieszkała w Michałowie.

- Jan Komorniczak (1910-1994) z Drogoszewa, s. Marcina i Marianny z d. Dopierała.
- Dziecko-dziewczynka niezidentyfikowana
- Partner Marii Dopierały – nieznan.
- Wawrzyn Dopierała (1906-1963), s. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, mieszkał w Wałbrzychu.
- Wojciech Dopierała (1905-1989), s. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, mieszkał w Wałbrzychu.
- Młoda para: Jadwiga Komorniczak i Kazimierz Dopierała.
- Osoba niezidentyfikowana – partner Władysławy Paul.
- Marcin Komorniczak (1909 - br. d.), s. Walentego i Katarzyny z d. Kowalczyk, mieszkał w Gdyni.
- Marcin Komorniczak (1909 - II w. św.), s. Marcina i Marianny z d. Dopierała.
- Wincenty Komorniczak (1852-1937), s. Jana i Agnieszki z d. Wojciechowska.
- Sześcioro dzieci w różnym układzie – niezidentyfikowane.
- Katarzyna Komorniczak (1919-2011) c. Marcina i Marianny z d. Dopierała, po mężu Płończak, mieszkała w Strumianach.

W III rzędzie stoją:

- Maria Rybiak (1894-1989), c. Józefa i Marianny z d. Dopierała, po mężu Dopierała, mieszkała we Wrześni.
- Antoni Dopierała (1889-1964), s. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, mieszkał we Wrześni.
- Stanisława Dopierała (1897-1948), c. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, po mężu Dolata, mieszkała w Michałowie.
- Józef Dolata (1895-1952), s. Michała i Franciszki z d. Chudzińska, mieszkał w Michałowie.
- Józefa Dopierała (1886 - ok. 1977), c. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, po mężu Skrzypczak, mieszkała we Francji (dziecko niezidentyfikowane – syn?).
- Marianna Gabryelczyk (1896-1978), c. Jana i Marianny z d. Paterek, po mężu Casek, mieszkała w Paradowie.
- Piotr Casek (1889-1966), s. Ignacego i Katarzyny z d. Bruder, mieszkał w Paradowie.
- Katarzyna Kowalczyk (1888-1942), c. Józefa i Franciszki z d. Dorsz, po mężu Komorniczak, mieszkała w Gostyniu.
- Walenty Komorniczak (1883-1931), s. Wincentego i Agnieszki z d. Wojciechowska, mieszkał w Gostyniu.
- Nieco poniżej w czapce chłopak ok. 12 lat – niezidentyfikowany.

W IV rzędzie stoją:

- Franciszka Paul (1873-1950) z d. Kubiak, c. Franciszka i Marcianny z d. Buduj i Stanisław Paul z Drogoszewa (1868-1940), s. Józefa i Karoliny z d. Zega, czyli teściowie Jana Dopierały i rodzice Katarzyny.
- Jadwiga Dułacz (1863-1944), c. Wawrzyńca i Wiktorii z d. Roszak, po mężu Dopierała, mieszkała w Michałowie. Teściowa panny młodej.

- Michał Dopierała (1858-1931), s. Wojciecha i Agnieszki z d. Kajczyk, mieszkał w Michałowie. Teść panny młodej.
- Marcin Komorniczak (1877-1972), s. Wincentego i Michaliny z d. Nawrocka, mieszkał w Drogoszewie. Teść pana młodego.

Komentarz autora:

Na zdjęciu brak matki panny młodej Marianny Dopierały (1887-1935), żony Marcina Komorniczaka, c. Filipa i Elżbiety z d. Sassek.

Z rodzeństwa pana młodego, Kazimierza Dopierały, zabrakło Jana z Francji, Michała z Michałowa i Franciszki po mężu Wyzuj.

Zdjęcie to, jak większość starych fotografii, nieopisane, przeleżało w szufladach wiele lat. Podjęta próba opisu nie została niestety w pełni zrealizowana. Stare zdjęcia są tyle warte, na ile warta jest dołączona do nich informacja. Bez opisu są dla potomnych bezwartościowe. Obecnie powyższe zdjęcie przynajmniej w pewnej części jest samo w sobie „drzewem genealogicznym”.

Kazimierz, już jako wdowiec, ożenił się ponownie z Rozalią Wyzujak (1912-2011) dnia 25.03.1945 r. (USC Piaski). Jego druga żona była c. Jakuba (1887-1942) i Rozalii z d. Wolniak (1889-1942). Wyzujakowie byli związani z Michałowem i Szelejewem, z Szelejewa też pochodziła rodzina Wolniaków. Wynika to z faktu, że ojciec Jakuba Wyzujaka, też Jakub (1862-1939), urodził się w Szelejewie, ale po ślubie w 1886 r. w Pępowie z Marianną z d. Krzyżyńską (1867-1943), c. Kaspra i Franciszki z d. Kapała z Podrzecza, zamieszkał z żoną w Michałowie od 1887 r. Nabyli tam gospodarstwo od Antoniego Kajczyka. Tutaj urodziły się wszystkie dzieci, w tym ojciec żony Kazimierza Dopierały, Jakub, który „wrócił” do Szelejewa po żonę Rozalię z d. Wolniak. Wypadki wojenne (deportacje do Generalnej Guberni) źle wpłynęły na warunki życia rodziny jednego i drugiego Jakuba Wyzujaka (ojca i syna). Wszystkie cztery osoby zmarły w okresie II w. św.

Tu nastąpi dygresja. Siostra Jakuba Wyzujaka (syna), Katarzyna (1892-1962), wyszła za mąż za Ignacego Skrzypczaka (1888-1951), s. Jana i Katarzyny z d. Jaskólska. Ignacy Skrzypczak był m.in. bratem Jana Skrzypczaka (z Francji), czyli męża Józefy z d. Dopierała, siostry omawianego Kazimierza. Wszystko działo się blisko, w Michałowie.

Rozalia, druga żona Kazimierza Dopierały po linii męskiej z Wyzujaków z Szelejewa, miała ojca Jakuba oraz dziadka Jakuba, pradziadkiem był Marcin, a prapradziadkiem Tomasz zwany Dudą (zm. w 1846 r.) w Szelejewie. Pradziadek Marcin miał żonę Katarzynę z d. Mrozek, a jej siostrą była żona Antoniego Kajczyka, co pewnie tłumaczy osiedlenie się Jakuba Wyzujaka z Katarzyną Krzyżyńską w Michałowie „przy Kajczykach”. Kto tu rozdawał karty? Jest to historia na inne karty i okazje. Jednakże wydaje się, że wszyscy Wyzujakowie i Wyzuje wywodzą się z Szelejewa, co sugeruje pochodzenie z jednego rodzinnego pnia. Udowodnienie tej tezy może być dość trudne lub niewykonalne z przyczyn, o których mowa we wstępie i rozdziale o źródłach niniejszego opracowania.

Przodkowie Rozalii (żony Kazimierza Dopierały) po linii matki też byli związani z Szelejewem, a najstarszym odnalezionym przodkiem był Łukasz Wolniak, ur. ok. 1820 r.

Kazimierz Dopierała, s. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, miał z Rozalią czworo dzieci:

Franciszkę i Zofię urodzone w 1946 r. oraz Jerzego⁹⁰ i Krystynę urodzonych w 1951 r. w Gostyniu. Ich potomków znajdziemy w Gostyniu, w innych miejscowościach oraz na Wyspach Brytyjskich. Wnuk Jerzego Dopierały, Piotruś, ozdobił stronę tytułową tego opracowania⁹¹. Czy tak też wyglądał nasz protoplasta Piotr 250 lat wcześniej? Przyjęto, że tak. Linia męska Piotrusia to Dopierałowie: Piotruś – Marcin – Jerzy – Kazimierz – Michał – Wojciech I – Kazimierz – Piotr 5x pradziadek. W sumie 8 pokoleń.

Dane dotyczące **FRANCISZKI**, ur. 01.03.1901 r. w Michałowie i jej przodków, zostały udowodnione. Natomiast w drzewie genealogicznym jej męża, czyli Marcina Wyzuja (1898-1966), s. Michała i Marianny z d. Michalak, z którym ślub odbył się 28.08.1922 r., nie wszystko zostało udokumentowane. Rodzina Wyzujów wywodzi się z Szelejewa. Co do tego nie było wątpliwości. Autor postawił już hipotezę o pokrewieństwie Wyzujów i Wyzujaków. Z tej ostatniej rodziny wywodzi się druga żona wyżej przedstawionego brata Franciszki, Kazimierza. Za jedno z potwierdzeń tej hipotezy, może służyć fakt, że pradziadkowie Marcina Wyzuja i Rozalii z d. Wyzujak, żony Kazimierza, obaj z Szelejewa, mieli żony z domu Bieniarz lub Bieniasz. Pradziadkiem Marcina Wyzuja był Ignacy Wyzuj, a pradziadkiem Rozalii z d. Wyzujak – Tomasz Wyzujak. Pisownia tego nazwiska w I poł. XIX w. nie była jednorodna: np. przy ur. dziecka napisano – Tomasz i Anna z Wyzuiaków, w innym przypadku – z Wyzuiów. Czyli tak jak księdzu „się napisało”. Rdzeń nazwiska był jednakowy, różnił się tylko przyrostek. Innym faktem, potwierdzającym wymienioną hipotezę, jest to, że nazwiska te w XVIII i na początku XIX w. występują tylko w Szelejewie.

Franciszka z mężem Marcinem 23.02.1923 r. zamieszkała w Godurowie. W 1925 r. wyjechali do Francji. Franciszka i Marcin Wyzuj mieli troje dzieci: Stanisławę, ur. w 1923 r. w Godurowie, Bronisława (1926-2006), Halinę, ur. 1939 r. w Gostyniu. Bronisław ur. się, zgodnie z ówczesnymi granicami, na terenie Francji, gdzie rodzina przez pewien czas przebywała. Potomkowie Franciszki i Marcina mieszkają w Gostyniu, Lesznie, Wrocławiu i w innych miejscowościach.

Franciszka zm. 21.11.1994 r. w Gostyniu.

Minęło już 111 lat od kiedy to **MARIA** w dniu 31.01.1904 r. przyszła na świat w Michałowie jako ostatnia przedstawicielka płci pięknej z tej rodziny. Chrzestnymi byli Antoni Kaczmarek i Marianna Dopierała. Antoni Kaczmarek (1876-1959) to znana osoba w Michałowie. Ożenił się z Elżbietą z d. Marciniak (1881-1964), z rodziny Marciniaków z Michałowa, którzy stanowili swego rodzaju „odwach” strzegący Michałowo od strony Godurowa od momentu powstania tej nowej wsi⁹². Chrzestna Marii, Marianna Dopierała, to najprawdopodobniej Marianna z d. Kajczyk, żona Wojciecha II.

Maria, właściwie Marianna Dopierała, bo takie imię nadano przy chrzcie 07.02.1904 (później zostało zmienione na Maria), przez całe życie była związana z Michałowem. Bardzo

---

⁹⁰Żoną Jerzego jest Elżbieta z d. Krajka, ur. w 1952 r. Nt. rodziny Krajków zob.: Barbara Król, *Ród Krajków z Pępowa*, Pępowo 2012.

⁹¹Zdj. wykorzystano za zgodą rodziców Piotrusia.

⁹²Żoną najstarszego Marciniaka osiadłego w Michałowie po uwłaszczeniu chłopów z Godurowa, czyli Jana (ok. 1768-1858), była Magdalena z d. Płonka, zm. w 1850 r. w Michałowie. Jan Marciniak przeżył swojego syna Wawrzyńca (1801-1854), jednego z pierwszych uwłaszczonych chłopów w Michałowie. Wawrzyniec (Wawrzyn) w wyniku procesu regulacyjnego rozpoczętego w 1835 r. przez właścicieli Godurowa otrzymał na własność 57 mórg i 78 prętów ziemi. Praprawnikiem Jana i Magdaleny Marciniaków był Stanisław Marciniak (1907-1983), długoletni sołtys Michałowa i Drogoszewa w II poł. XX w.

lubiła swoje rodzinne strony, pola i łąki umajone. Pamiętała o źródelku na małym wzgórzu, które przyniosło ulgę chorym oczom jej mamy Jadwigi. A któż do dziś zapamiętał smak „podróżniczek”⁹³, rosnących przy polnych drogach, przy drodze do Lipia? Smaki z dzieciństwa pozostają na całe życie.

Ilustracja 19: Zdjęcie ze strony [www o twardzioszku przydrożnym](http://www.o.twardzioszku.przydrozным) – „podróżniczku”

Po I w. św. Maria ukończyła kurs krawiectwa w Gostyniu i temu zajęciu poświęcała się w czasie wolnym od obowiązków domowych. W dniu 22.04.1933 r. wyszła za mąż za Jana Kołodziejczaka (1905-1993), z zawodu rymarza, siodlarza. Jan Kołodziejczak brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r., podczas której został lekko ranny. Mały odłamek szrapnela utkwił w jego głowie i pozostał tam na zawsze. W czasie okupacji (1940-1945) Jan pracował na tzw. robotach przymusowych na terenie Niemiec. Maria z córkami (Joanną 1933-1999) i Gabrielą ur. w 1940 r. zostały wyrzucone przez okupantów ze swojego domu w Michałowie, by „gnieździć się” u innych dobrych ludzi. W styczniu (prawdopodobnie w dniach od 20. do 25.⁹⁴) 1945 r. wróciły do swojego domu, gdzie *frau* powiedziała: „Pilnuj wszystkiego, nic nie ruszaj, my tu jeszcze wrócimy”. W 1947 r. urodził się syn Ryszard, który umieścił tutaj te słowa. Maria zmarła dnia 14.05.1985 r. Potomkowie Marii z d. Dopierała i Jana Kołodziejczaka mieszkają w Polsce i w Argentynie. Dla całości obrazu powiązań por. rozdz. 5.8. – Ewa Porzucek z d. Dopierała, była babcią Jana Kołodziejczaka. W wywodzie genealogicznym przodków Marii i Jana wystąpiło nazwisko Dopierała: ich linie zbiegły się u Kazimierza Dopierały (wspólnego pradziadka) w sposób następujący:

Linia Marii:

Maria Dopierała – Michał Dopierała – Wojciech I Dopierała – Kazimierz Dopierała

Linia Jana:

Jan Kołodziejczak – Antonina Porzucek – Ewa Dopierała – Kazimierz Dopierała

---

⁹³ Grzyb jadalny twardzioszek przydrożny – http://pl.wikipedia.org/wiki/Twardzioszek_przydro%C5%BCny (dostęp: 02.03.2015).

⁹⁴ W dniu 27.01.1945 r. nastąpiło wyzwolenie Gostynia. Zob. szerzej: Robert Czub, *Wyzwolenie Gostynia*, <http://www.muzeum.gostyn.pl/i/dg/412.pdf> (dostęp: 02.03.2015).

Gdyby rodzina Dopierałów była dynastią królewską, to **WOJCIECH**, ur. 22.04.1905 r. w Michałowie, mógłby zostać Wojciechem III. Jednak tak się nie stało, bo była rodziną chłopską. Z zawodu górnik, sztygar. Zanim jednak zaczął się tym zajmować, szukał, podobnie jak rodzeństwo, swojego miejsca na ziemi. Najpierw niedaleko od rodzinnych stron, a później we Francji i w Belgii.

- 4 -

I. Stan cywilny:
 Urodz. dn. 18 4 1905 r. w Michałowie
 Gmina: Michałowo Pow.: Gostyn
 Wojewódz.: Pomorski Wyzn.: rym. kat.
 Język macierzysty: Polski
 Imiona rodziców: Michał J. i Jadwiga
 Miejsce ich zamiesz. } Michałowo
 (gmina powiat): } Gostyn
 Stan rodzinny (wolny, żon., wdowiec):
 Daty ślubu:
 Imię i pan. nazw. żony:

Dzieci:

Urodzone:	/	19	r.	Zmarło:	/	19	r.
	/	19	r.		/	19	r.
	/	19	r.		/	19	r.
	/	19	r.		/	19	r.
	/	19	r.		/	19	r.
	/	19	r.		/	19	r.

Wrazie ciężkiego wypadku należy uawiadomić:
 (kogo? dokładny adres):
 Wypełnić otwórką
 Michałowo - polski

- 5 -

II. Wykształcenie cywilne:
 (jakie? -- data ukończenia, zakład naukowy):
 W chwili wcielenia: szkoła powiatowa
 Późniejsze studia:
 Tytuły naukowe:
 Znajomość języków: polski niem.

III. Zawód cywilny:
 W chwili wcielenia: sturacy
 Zawody późniejsze:

IV. Stałe miejsce zamieszkania:
 (miejscowość, gmina, powiat, województwo):
 W chwili wcielenia: Puławy, pow. Protasów
 Późniejsze zmiany: Koblentz pow. Pleszew

Ilustracja 20: Fragment książeczki wojskowej Wojciecha Dopierały ze zbiorów syna Marka

Już ten fragment dokumentu świadczy o częstych zmianach miejsca pobytu. Wcielony do służby w Wojsku Polskim w latach 1926-1928, ukończył Szkołę Podoficerów KOP (Korpusu Ochrony Pogranicza) w stopniu kaprala. W 1930 r. zamieszkał w Aubry we Francji, gdzie przebywała już wcześniej siostra Józefa. W 1930 r. wziął ślub w miejscowości Billy Montigny we Francji z Marianną Ratajczak, ur. 01.02.1909 r. w Jerce w pow. kościańskim.

Najbliższa rodzina Marianny związana była z Jerką (w parafii Lubiń pow. Kościan) zarówno po stronie Ratajczaków, jak i matki Józefy z d. Dembskiej. Rodzice Marianny, Antoni i Józefa Dembska, wzięli ślub w kościele w Lubiniu 28.10.1900 r. Marianna miała trzech braci. Pierwszy udokumentowany przodek Marianny z d. Ratajczak ze strony matki to Aleksy Dembski i jego żona Helena, ur. przed 1800 r. Byli to prapradziadkowie Marianny. Żona dziadka Marianny, Stanisława Dembskiego, Agnieszka z d. Mańkowska swoich przodków posiadała w Gostyniu Starym i Cerekwicy za Borkiem Wielkopolskim. Z Gostynia Starego pochodził praprapradziadek Jan Kapusta, ur. ok. 1770 r. i jego żona Scholastyka, a z Cerekwicy – przodkowie Mańkowscy⁹⁵.

⁹⁵Osoby o nazwisku Mańkowski pojawiające się na kartach metrykalnych w XIX w. w okolicach par.

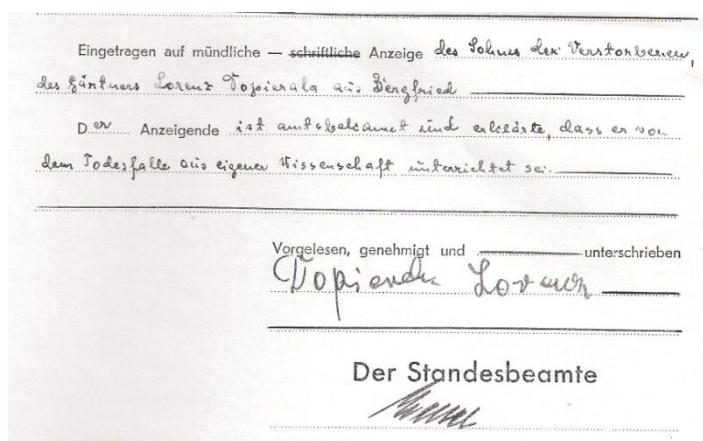

Wojciech Dopierała i Marianna z d. Ratajczak mieli troje dzieci: Jana (1931-1996) i Halinę (1933-1999), urodzonych w miejscowości ślubu rodziców oraz Stefana, ur. w 1940 r. w Eisden w Belgii. Trwała wojna, dzieci były małe. Niestety w tym okresie zmarła żona Marianna – w dniu 03.09.1943 r. Wojciech borykał się z różnego rodzaju trudnościami do końca wojny, a potem wrócił do Polski, do zawodu górniczego.

W dniu 19.10.1946 r. Wojciech ożenił się ze Stanisławą Chleboś (1919-1999) z Michałowa. Ślub odbył się w Białym Kamieniu w pow. Wałbrzych (obecnie dzielnica Wałbrzycha). Mieszkali w Szczawnie Zdroju. Z tego związku w 1947 r. urodził się s. Zbigniew i s. Marek w 1949 r. Rodzice Stanisławy z d. Chleboś pochodzili z okolicy Borku. Ojciec Franciszek (1876-1949), kolejarz, z Karolewa, a matka Marianna z d. Janicka ur. się w Trzecianowie⁹⁶. Dziadek Stanisławy, Józef Chleboś, brał udział w wojnie prusko-francuskiej w latach 1870-71. Jest to jedyny udokumentowany przypadek udziału w tej wojnie osób, o których mowa w tym opracowaniu. Prusacy chętnie liczyli na „polskie mięso armatnie” w walce z Frankami, ale Józef wyszedł z tej wojny zwycięsko.

Potomkowie Wojciecha z dwóch małżeństw mieszkają w różnych miejscowościach Polski, we Francji i Wielkiej Brytanii. Prawnuczka Viviane Andrade z Paryża ma polsko-portugalskie korzenie.

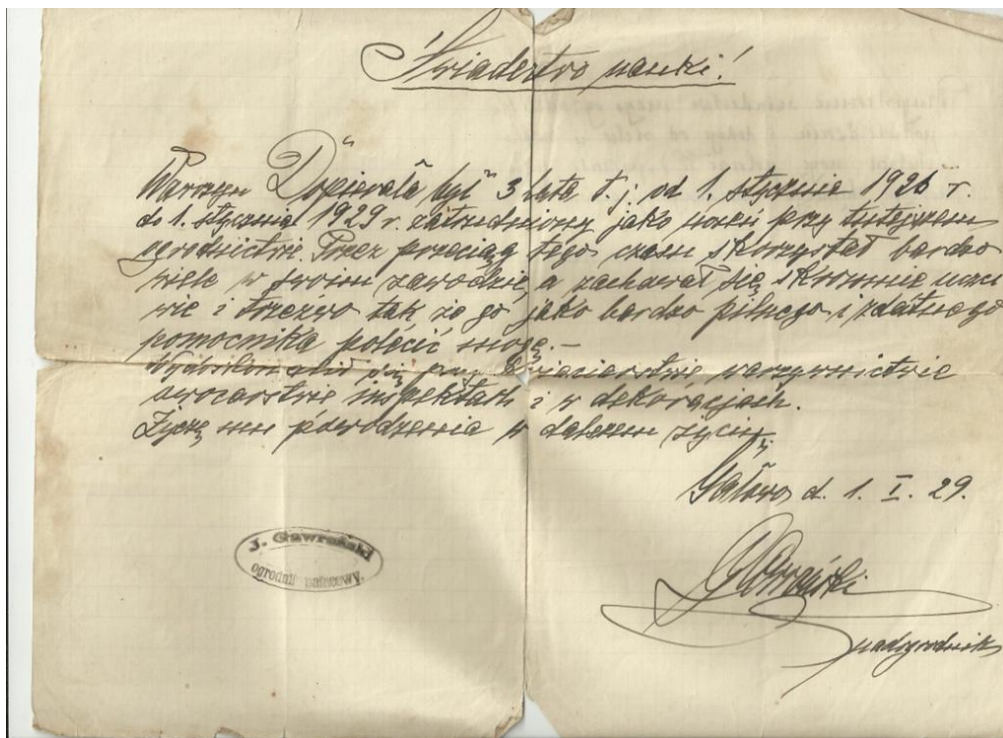
Najmłodszy potomek Michała i Jadwigi Dopierałów, **WAWRZYN**, ur. się 31.07.1908 r. w Michałowie. Swoje życie zawodowe związał z ogrodnictwem. Był ceniony zarówno już na początku swojej kariery, jak i jako doświadczony pracownik. Pracował w tym zawodzie przed, w czasie i po II w. św. Wawrzyn ożenił się ok. 1937 r. z Franciszką Wachowiak (1915-1983). Mieszkali w Michałowie i Smogorzewie. Po wojnie zamieszkali w Wałbrzychu. Miasto to było i jest siedliskiem wielu potomków Dopierałów, nie tylko Wawrzyna. Wawrzyn i Franciszka mieli troje dzieci: Zdzisława (1937-1884), Jerzego (1940-1998), Janinę (1943-1997). Potomkowie Wawrzyna mieszkają też w Grecji i Wielkiej Brytanii.

Ilustracja 21: Fragment aktu zgonu nr 73/1944 z USC Piaski Jadwigi Dopierały, matki Wawrzynca. Zgłaszającym zgon był syn Wawrzyn.

Strzelce W. i Borek mają również rodowody szlacheckie. Gdyby udało się dowieść, że tak było w przypadku przodków pierwszej żony Wojciecha Dopierały, Marianny Ratajczak (zbieżność nazwiska z Ratajczakami z Lipia przypadkowa), to być może w historii tej rodziny miał kiedyś miejsce przypadek mezaliansu społeczno-obyczajowego.

⁹⁶W Trzecianowie ur. się też Michalina z d. Wyrwińska, druga żona Kazimierza Dopierały.

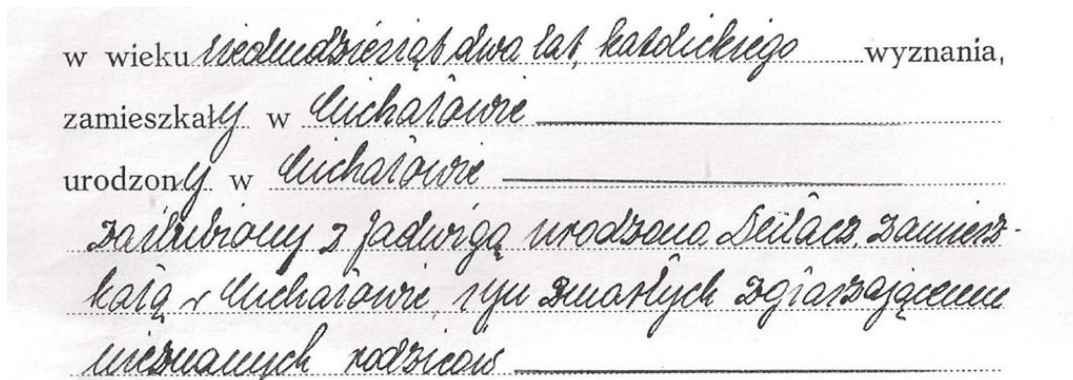

Ilustracja 22: Jedna z opinii o pracy zawodowej Wawrzyna Dopierały. Ze zbiorów Aleksandry Gmyrek z d. Dopierała, wnuczki Wawrzyńca vel Wawrzyna.

Wawrzyn zmarł w Wałbrzychu dnia 20.12.1963 r.

Często w metrykach kościelnych, głównie przy zgonach, spotyka się brak danych dotyczących rodziców. Nie chodzi o imię i nazwisko, ale chociażby o imiona rodziców. Znajomość oraz świadomość tych danych była kiedyś bardzo niska, można się domyślać, że z różnych powodów.

Zgon Michała Dopierały, ojca czternaściorga dzieci, zgłosił, w polskim już USC (akt nr 28/1931 USC Piaski), zięć, Józef Dolata, który nie wiedział, kto był rodzicami zmarłego. Poniżej fragment aktu zgonu Michała Dopierały na dowód tych wątpliwości:

Ilustracja 23: Fragment aktu zgonu Michała Dopierały

Michał Dopierała zmarł 31 stycznia 1931 r. w Michałowie. W akcie zgonu zanotowano, że zmarł przed południem o godzinie piątej. Michał w ostatnich latach życia posiadał status

wymiernika⁹⁷. Był człowiekiem skromnym, uczciwym, dobrym dla rodziny. Inteligentny, odczytany, umiał opowiadać o historii i różnych wydarzeniach rodzinnych. Lubił snuć też różne fantastyczne, wymyślone opowieści.

Żona Michała, Jadwiga zmarła 25 kwietnia 1944 r. w Michałowie w wieku 80 lat. Miało to miejsce w obcym domu, gdyż rodzina została wysiedlona z własnego gospodarstwa.

Jadwiga i Michał spoczywają na dolnym cmentarzu w Strzelcach W. w oddzielnych grobach. Zawsze czekają na swoich potomków.

5.2.2. Walenty (1860-1860)

Dwadzieścia jeden dni życia Walentego, młodszego brata Michała, nie wniosło z natury rzeczy nic więcej do drzewa genealogicznego, jak tylko potrzebę odnotowania tego faktu. Smutna to konstatacja z tego trudnego okresu bytowania naszych przodków.

5.3. Kasper (1837 - br. d.)

Kasper lub Kacper urodził się 30.12.1837 roku o godzinie 12-tej w południe w Strzelcach W. Został ochrzczony następnego dnia, zwanego zwyczajowo sylwestrem. Rodzice chrzestni to Jan Mikołajczyk i Małgorzata Jakubiak, oboje z Lipia. Nazwisko i imię Kaspra nie pojawiło się już w żadnych sprawdzonych przez autora metrykach. Brak jest zapisów ślubu i zgonu. Nie pierwsza to i nie ostatnia urwana historia.

W zasadzie można by w tym miejscu skończyć historię Kasprową, gdyż nie udało się ustalić żadnego dodatkowego faktu z jego życia. Pozostaje tajemnicą, jakie były jego dalsze losy. Trudno wyłącznie snuć domysły. Być może zaginął w okresie powstania listopadowego, a może tajemnica kryje się w wydarzeniach z okresu wojny prusko-francuskiej w latach 1870-71. Nie znaleziono żadnego dokumentu, w którym mógłby występować jako chrzestny lub świadek na ślubie. Oznaczać to może, że jako człowiek dorosły nie mieszkał już na terenie par. Strzelce W.⁹⁸.

Przygoda i pomyłka genealogiczna, która miała miejsce w czasie poszukiwania metryk i potomków dotyczących Kaspra, znalazła swój dobry finał.

Znaleziono ślub i zgon na jego nazwisko w par. Strzelce W. Dane zawarte w tych metrykach pasowały do aktu chrztu. Wydawało się, że poszukiwania potomków Kaspra wśród mieszkańców Smogorzewa dały pozytywne rezultaty. Przedstawicielem rodziny okazał się m.in. Czesław Dopierała. Zapis w akcie ślubu zawartym przez Kaspra mówił jednak, że był młodzianem ze Skokowa. Po pewnym czasie stwierdzono, że ślad prowadzi nie do Strzelce W., ale właśnie do Skokowa w par. Borek. To był właściwy trop. Nie ma jednak tego złego.... Zainteresowanie skierowano również na rodzinę Dopierałów aktualnie mieszkającą w Lipiu,

---

⁹⁷Wymiar lub wycug – określenie dotyczące dożywotniego utrzymania po zrzeczeniu się majątku na rzecz dziecka. W tym wypadku chodziło o gospodarstwo rolne.

⁹⁸Przykładem na taką możliwość może być znaleziony wpis zgonu nr 103/b z 1868 r. w par. Strzelce W. Wpis dot. Wojciecha Ratajczaka (zbieżność nazwiska z Ratajczakami z Lipia prawdopodobnie przypadkowa), ur. w 1830 r. Miał więc 38 lat, kiedy wg zapisu zmarł lub zginął w miejscowości Górki w Gubernii Siedleckiej w powiecie konstantynowskim. Wpisu w Strzelcach W. dokonano w listopadzie 1868 r., a Wojciech zmarł w lipcu. W par. Strzelce W. zgłosił ten fakt niejaki ks. proboszcz Perkowski z par. Górki. Wpisu dokonano na mocy świadectwa wystawionego przez wym. księdza. Świadectwa brak w tym miejscu księgi, pomimo takiego oświadczenia wpisanego przez księdza. Pozostaje pytanie, co robił trzydziestoosmioletni mężczyzna pochodzenia chłopskiego z Wielkopolski na terenie Królestwa Kongresowego w 1868 r.?

wywodzącą się ze Skokowa i powiązaną, jak się okazało, z Dopierałami ze Smogorzewa. Nie miejsce tutaj na cały wywód genealogiczny⁹⁹, ale dzięki temu odkryto powiązania rodzinne rodu Dopierałów ze Skokowa i z Lipia. Do obecnej rodziny Dopierałów mieszkającej w Lipiu, a wywodzącej się z „drzewa skokowskiego” wszedł prawnuk Wojciecha II. Prawnuk ten to Mirosław Dopierała z Zalesia, który ożenił się z Ewą Dopierałą z tej właśnie rodziny¹⁰⁰.

Czuwało nad tym dwóch Kasprów? Ogromne dwa drzewa Dopierałów z Lipia i ze Skokowa stoją obok siebie. Czy mają wspólne korzenie? Wiele wskazuje na to, że nie.

Zbieg okoliczności sprawił, że Czesław Dopierała ze Smogorzewa z rodziny Dopierałów Skokowskich urodził się w tym samym roku co autor. Jakież było zdziwienie badającego, gdy okazało się, że w księdze chrztów z par. Strzelce W. z 1947 r., wpisy dotyczące tych dwóch osób następują jeden po drugim, wiersz po wierszu, w odpowiedniej kolumnie. Czy to przypadek czy przeznaczenie? Spotkanie nastąpiło po 67 latach, najprawdopodobniej nigdy w dotychczasowym życiu się nie widzieliśmy. Odtąd Czesław Dopierała i Ryszard Kołodziejczak mianowali się kuzynami.

Na zakończenie można dodać jeszcze, że Kasper ze Skokowa (1834-1898) ożenił się z Ewą z d. Woźnicą, *primo voto* Kaczmarek ze Smogorzewa. Ewa to siostra Wiktorii, która wyszła za mąż za Karola Kołodziejczaka ze Strzelce W. Karol to syn Jana Kołodziejczaka (1798-1865), prapradziadka autora. Była to połowa XIX stulecia. A Kasper ze Skokowa to pradziadek wspomnianego Czesława ze Smogorzewa.

Nasuwa się wniosek: przypadkowa „adopcja” przez autora Dopierałów ze Smogorzewa do rodziny Dopierałów z Lipia miała swoje tajemnicze uzasadnienie. Nic nie dzieje się bez przyczyny. Niech każdy myśli, co chce. Przypadek ten pozwolił na odnotowanie dalszych ciekawych powiązań m.in. z rodziną Wyrwińskich (por. rodz. 6.2.).

5.4. Jakub (1841 - br. d.)

Jakub ur. się 17 lipca 1841 r. w Strzelcach W. Jego historia jest kolejnym przykładem braku możliwości zamknięcia niektórych rozdziałów życiowych naszych przodków.

Ochrzczony następnego dnia po urodzeniu, miał „klasycznych” rodziców chrzestnych. Rolę te pełnili Jan Czapula z Dąbrówki¹⁰¹, brat matki oraz Agata Danielczak vel Danielczyk z Lipia, siostra ojca Kazimierza. Ożenił się 27.10.1867 r. w wieku 26 lat. Świadcami na ślubie byli Wojciech I Dopierała, rodzony brat Jakuba i Jan Grzywacz z Godurowa, mąż siostry Jakuba, Franciszki Dopierały. Żona Jakuba to Marianna Wojtkowiak, ur. 26.01.1846 w Smogorzewie z ojca Stanisława i Marianny Dorsz. Historia rodziny Dorszów związanej z wsią i majątkiem w Zalesiu wskazuje, że to niejedyne koneksje z Dopierałami. Skąd właściwie takie nazwisko? Czy odpowiedzią jest staw rybny w Zalesiu? Protoplastą rodu Dorszów był Kazimierz, który z żoną Kunegundą w latach 1803-1823 miał jedenaścioro dzieci. Jego praprawnuczka Franciszka (1900-1984), ur. w Talarach, wyszła za mąż za Wojciecha Lekowskiego (1894-1964), ur. w Strzelcach W. Wojciech Lekowski był synem również Wojciecha Lekowskiego, ur. 14.04.1849 r. w Strzelcach W. i matki Marcianny Dopierały, ur. 22.01.1861 r. w Strzelcach W., c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej.

⁹⁹Wygenerowane przez autora drzewo genealogiczne Dopierałów ze Skokowa liczy ok.1300 osób.

¹⁰⁰Por. zapisy z rozdz. 4.4. w części dot. Marianny z d. Dopierała, ur. w 1842 r. w Lipiu, c. Macieja Dopierały (1810-1886) i z rozdz. 5.12. dot. Antoniego Dopierały z Zalesia, s. Wojciecha II (1863-1946).

¹⁰¹Dąbrówka, niem. Dombrowka, kojarzy się głównie z rodziną Stablewskich. Zob.: *Majątki wielkopolskie*, op. cit., t. 1, s. 51.

Opisywany tutaj Jakub był zaś synem poprzedniej żony Kazimierza, Małgorzaty Czapulak. Opis historii rodziny Lekowskich znajduje się w rozdziale dotyczącym Marcianny Dopierały (1861 - br. d.).

Wracając na chwilę do wspomnianego Stanisława Wojtkowiaka (1804-1871) ze Smogorzewa, który miał liczne potomstwo z trzema żonami, dochodzimy m.in. do Michałowa powstałego ok. 1835 r. na podstawie decyzji o uwłaszczeniu chłopów. Można tam trafić np. na rodziny Wojtkowiaków i Janowskich oraz Grzywaczy. W przypadku Grzywaczy chodzi o rodzinę Franciszki Dopierały, opisaną w następnym rozdziale.

Jakub Dopierała i Marianna Wojtkowiak mieli troje dzieci. Franciszek ur. się w 1868 r., Marianna w 1870 r., a Józef w 1875 r. Wszyscy urodzili się w Piaskach. Jakie były dalsze dzieje rodziny? Matka Marianna zm. 04.04.1888 r. w Piaskach na paraliż. Zgon zgłosiła Agnieszka Sieja. W zapisie aktu zgonu Marianna posiada status żony, co oznacza, że mąż Jakub żył jeszcze w tym czasie. Pomimo usilnych poszukiwań, nie udało się ustalić dalszych losów Jakuba i jego dzieci. Pozostała następna tajemnica do wyjaśnienia.

5.5. Franciszka (1844-1918)

Franciszka, ur. 21.11.1844 r. w Strzelcach Wielkich, była ostatnim dzieckiem Małgorzaty Czapulak, pierwszej żony Kazimierza. Jej chrzestnymi zostali: Jan Mikołajski z Lipia i Rozalia Czapulak z Grodnicy. Franciszka nie skończyła jeszcze dwóch lat, kiedy zmarła jej matka. Wychowywała ją macocha – Małgorzata Wyrwińska. W wieku 21 lat, w dniu 02.09.1865 r. wyszła za mąż za wdowca, Jana Grzywacza z Godurowa. Rodzina Grzywaczy wędrowała po okolicy powiatu gostyńskiego, szczególnie w I poł. XIX w. Jan Grzywacz ur. się 21.05.1837 r. w Pijanowicach w par. Krobia. Jego ojciec Urban (ok. 1782-1862) zm. w Godurowie, a matka Helena (ok. 1796-1858) zm. w Osówcu. Byli komornikami. Jan Grzywacz w 1858 r. ożenił się z Ewą Wojtkowiak (1837-1865), c. Stanisława i Agnieszki z d. Madalak. Stanisław Wojtkowiak ze Smogorzewa to protoplasta bardzo dużej rodziny Wojtkowiaków. Jego drugą żoną była Marianna Dorsz, a trzecią Józefa Płończak. Zbyt daleko należałoby odejść od zasadniczego tematu, aby wykazać wszystkie powiązania rodzinne Wojtkowiaków. Zainteresowani znajdą wzmiankę dotyczącą Marianny Dorsz w treści innych rozdziałów. Zastanawiano się w trakcie kwerendy, kto bardziej komplikuje stosunki rodzinne – trzy żony jednego męża, czy trzech mężów jednej żony?

Od 1866 do 1884 r. odnotowano narodziny siedmiorga dzieci Franciszki Dopierały i Jana Grzywacza.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Marcin	1866	-	-	1867 Godurowo
2	Marianna	1868	-	-	1871 Strzelce W.
3	Franciszka	1871	-	-	1872 Strzelce W.
4	Wiktoria	1873	1895	Piotr Nadolny	1944 Piaski Wlkp.
5	Marcin	1877	-	-	br. d.
6	Marianna	1881	1902	Andrzej Pardon	br. d.

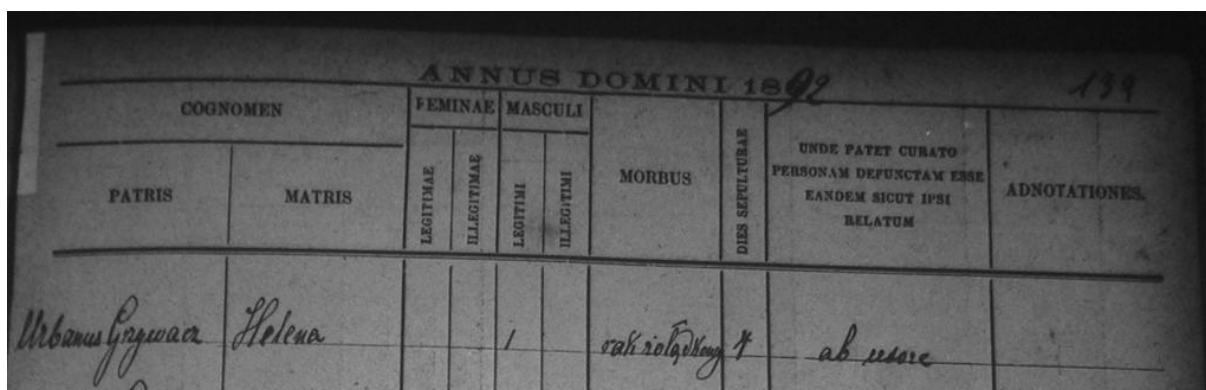
Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
7	Katarzyna	1884	1912	Karol Kalka vel Kałka	br. d.

Tabela 8: Dzieci Jana Grzywacza i Franciszki Dopierały, c. Kazimierza i Małgorzaty Czapulak

Na podstawie narodzin i zgonów dzieci można wnioskować o miejscu zamieszkania rodziców. Początkowo więc było to Godurowo i Zabornia. Musieli wynajmować mieszkania, czyli byli tzw. komornikami. Od 1871 r. mieszkali w Strzelcach W., a już od 1881 r. w Michałowie. Pamiętamy, że w 1875 r. zmarł Kazimierz Dopierała. Od kiedy zatem zamieszkali w Michałowie? W jakim domu? U kogo wynajmowali mieszkanie? Do analizy ich sytuacji rodzinnej należy dodać, że w 1881 r. w Michałowie mieszkali z czworgiem dzieci, a może tylko z trójką latorośli. Troje pierwszych dzieci zmarło bardzo wcześnie, dwoje w wieku niemowlęcym, natomiast Marianna mając ok. 3 lata. Nieznane są losy syna Marcina ur. w 1877 r. jeszcze w Strzelcach W.

Z pierwszego małżeństwa Jana Grzywacza i Ewy Wojtkowiak ur. się troje dzieci: Agnieszka (1860-1871), zmarła w Strzelcach W., Józef (1862-1863) i Walenty (1864 - br. d.). Jak widać, dwoje dzieci zmarło przed swoją matką Ewą. Nic nie wiadomo o życiu Walentego Grzywacza, ur. w 1864 r.

Należy dodać, że 01.09.1892 r. w Michałowie zm. Jan Grzywacz. Sytuacja rodziny nie przedstawiała się wtedy najlepiej. Jan Grzywacz był pracownikiem najemnym. Franciszka zajmowała się dziećmi i domem, być może pomagała okolicznym gospodarzom. Zatem we wrześniu 1892 r. Franciszka zostaje sama z trzema córkami: Wiktoria (19 lat), Marianną (11 lat) oraz Katarzyną (8 lat). Wszystkie trzy siostry wyszły za mąż. Wiktoria już wkrótce, bo w 1895 r. Franciszka w chwili śmierci męża Jana Grzywacza miała 48 lat. Było dla niej raczej za późno na budowanie nowego życia. Zmarła 25.11.1918 r. w Michałowie. Zgon zgłosił Piotr Nadolny, mąż córki Wiktorii.

Ilustracja 24: Cz. 2 aktu zgonu Jana Grzywacza z 01.09.1892 r., par. Strzelce W.

Annus Domini 1918												
N ^o	Annus et Mensis		Obitus Dies		Sepulture Dies	In quo loco.	Nomen et Cognomen.	Aetas				
	Annus	Mensis	Dies	Hora				Annus	Mensis	Dies	Conditio	
109	Nov.		25	10 ¹⁰ 29/10		Michałowski	Grzywacz					

Ilustracja 25: Cz.1 aktu zgonu nr 109 z 25.11.1918 r. Franciszki Grzywacz z d. Dopierała, par. Strzelce W.

Jakich chrzestnych miały dzieci Franciszki i Jana Grzywaczy? To zależało m.in. od miejsca zamieszkania.

Marcin w 1866 r. – Andrzej Tomaszewski i Marianna Dopierała – Godurowo. Marianna w 1868 r. – Jan Czapula i Marianna Dopierała – Zabornia. Franciszek w 1871 r. – Piotr Woźniak i Anastazja Joźkowiak – Strzelce W. Wiktoria w 1873 r. – Jan Jankowiak i Józefa Woźniak – Strzelce W. Marcin w 1877 r. – Antoni Porzucek i Józefa Woźniak – Strzelce W. Marianna w 1881 r. – Filip Dopierała i Łucja Wojtkowiak – Michałowo. Katarzyna 1884 r. – Tomasz Wojtkowiak i Elżbieta Dopierała (Sassek) – Michałowo.

Jak już wspomniano, pierwsza córka, która wyszła za mąż, to **WIKTORIA**, ur. 01.10.1873 r. Jej ślub odbył się w dniu 20.01.1895 r. Świadkowie: Maciej Nadolny z Gostynia Starego i Piotr Woźniak ze Strzelce W. Mąż Wiktorii, Piotr Nadolny, ur. się w Gostyniu Starym w dniu 26.01.1867 r. z ojca Macieja i matki Anny z d. Bulak. Na swoje miejsce rodzinne wybrał Michałowo. Dziadkami Piotra Nadolnego ze strony ojca Piotra byli Walenty i Marianna z d. Olejniczak, a ze strony matki: Paweł Bulak i Marianna.

Piotr Nadolny i Wiktoria Grzywacz mieli dwanaścioro dzieci w okresie od 1895 do 1916 r. Wszyscy urodzili się w Michałowie. Byli to: Andrzej (1895-1896), Michał (1897 - br. d.), Jan (1898-1950), Franciszka (1900-1900), Franciszek (1901-1902), Ignacy (1904 - br. d.), Stanisław (1906 - br. d.), Marianna (1908-1916), Ludwik (1910 - br. d.), Katarzyna (1913 - br. d.), Tomasz (1914-1915), Rozalia (1916-2008). Pięcioro dzieci zmarło w wieku niemowlęcym lub wczesnodziecięcym. Wszyscy pozostali założyli rodziny:

- Michał (1897 - br. d.) ożenił się ze Stanisławą Sobczak (1901-1980) dnia 29.01.1927 r. Mieli córkę Zofię, po mężu Reszka. Mieszkali w okolicach Żagania. Rodzina rozproszyła się po Polsce i poza granicami kraju.
- Jan (1898-1950) ożenił się 05.02.1922 r. w Pogorzeli z Jadwigą Otto (1902-1986). Mieszkali we Francji. Mieli troje dzieci. Potomkowie mieszkają we Francji.
- Ignacy (1904 - br. d.) wziął ślub z Pelagią Mikołajczyk z Siedmiorogowa w par. Borek. Mieszkali k. Głogowa.
- Stanisław (1906 - br. d.) ożenił się z Teresą z d. Kulińską. Mieli pięcioro dzieci. Potomkowie mieszkają koło Pogorzeli i w Poznaniu.
- Ludwik (1910 - br. d.) ożenił się z Rozalią z d. (nie ustalono). Mieli sześcioro dzieci. Potomkowie mieszkają w Małachowie k. Dolska i w Śremie.
- Katarzyna (1913-1987) wyszła za mąż za Stanisława Hoffmana. Mieszkali w Borku. Mieli troje dzieci. Potomkowie mieszkają w Sopocie, Poznaniu i pow. gostyńskim.
- Rozalia (1916-2008), prawdopodobnie najdłużej żyjąca z rodzeństwa. Wyszła za mąż

za Jana Gembiaka (1902-1961), s. Józefa i Cecylii Gubańskiej w dniu 04.08.1934 r.
Rodzice Jana Gembiaka zawarli ślub w 1898 r. w par. Niepart k. Krobi.

Rozalia i Jan Gembiak zamieszkali w Michałowie, w domu pod ówczesnym nr 20, gdzie mieszkali z rodzicami Rozalii z d. Nadolna, czyli Piotrem Nadolnym i Wiktoria z d. Grzywacz, wnuczką Kazimierza Dopierały i Małgorzaty Czapulak. Linia genealogiczna Grzywaczy i Nadolnych jest najbardziej powiązana z linią Michała Dopierały i Jadwigi Dułacz z Michałowa. Michał Dopierała i Wiktoria Grzywacz byli kuzynami, a Wojciech I Dopierała i Franciszka Dopierała (po mężu Grzywacz) to brat i siostra, dzieci wspomnianych już Kazimierza i Małgorzaty Czapulak. Takie samo pokrewieństwo dotyczy siostry Wiktorii Grzywacz, Marianny, ur. w 1881 r., która wyszła za mąż za Antoniego Pardon vel Perdon oraz niżej wymienionej Katarzyny, ur. 1884 r., zamężnej z Karolem Kalka vel Kałka.

Rozalia z d. Nadolny i Jan Gembiak mieli czworo dzieci: Jerzego (1936-1992), Mariana, ur. w 1941 r., Helenę (1949-1949) i Zofię, ur. w 1949 r. Ich potomkowie mieszkają w Częstochowie, Michałowie i Poznaniu. Po ok. 10 latach po śmierci męża, Jana Gembiaka, Rozalia wyszła za mąż za jego młodszego brata Józefa. Mieszkali we Francji, gdzie Józef Gembiak zm. 25.12.1991 r. Rozalia zm. 03.10.2008 r. w Częstochowie.

Wiktoria Nadolna z d. Grzywacz zmarła w Michałowie 06.07.1944 r., a jej mąż, Piotr Nadolny, po wojnie w 1952 r., również w Michałowie.

MARIANNA ur. się 25.10.1881 r. w Michałowie, za mąż wyszła 26.01.1902 r. za Antoniego Pardona. Tak ładnie brzmiące nazwisko wydaje się być pochodzenia francuskiego. Czy tak było rzeczywiście? Świadcami na ślubie byli Andrzej Pardon, prawdopodobnie ojciec Antoniego, z Czarkowa i Piotr Nadolny, szwagier panny młodej. Stwierdzono narodziny jednego syna Franciszka, dnia 01.10.1904 r. w Piaskach. Chrzestni chłopca zostali: Michał Mendyka i Franciszka Rogowicz, oboje z Piasków. Wpis w akcie ur. informuje, że Franciszek ożenił się z Franciszką Budną 22.04.1928 r. w Żytowiecku. Dalszych losów tej rodziny nie ustalono.

KATARZYNA ur. się 05.11.1884 r. w Michałowie, jako ostatnie dziecko Franciszki Dopierały i Jana Grzywacza. Później prawdopodobnie wyjechała do Niemiec. Jej ślub odbył się w miejscowości Hamborn, w kościele Hubertuskirche, dnia 25.05.1912 r. Mężem został Karol Kalka vel Kałka. Na tym ustalenia zakończono.

Wszyscy znaleźieni potomkowie (wraz z partnerami) Franciszki z d. Dopierała i Jana Grzywacza to ok. 240 osób. Jest to jednak liczba niepełna z uwagi na trudności w dalszych poszukiwaniach. Brakującą część rodziny oszacowano na ok. 50 osób.

Ustalenia dotyczące genealogii i losów rodziny Grzywaczy, pochodzących od wspomnianego na wstępie tego podrozdziału Urbana i jego żony Heleny, nieoczekiwanie również przyniosły pewne informacje dotyczące... Dopierałów. Jednak innej rodziny Dopierałów, tzn. z Zaborni i Godurowa, wymienionych w rozdziale 3.1. jako jedna z par Dopierałów, żyjących na początku XIX w. w parafii Strzelce W. o imionach Jan i Elżbieta. Syn tej pary Dopierałów, Szymon (1819-1865), ożenił się w 1845 roku z Elżbietą Grzywacz (ok. 1828-1865), oboje mieszkali w Godurowie. Analiza dokumentacji na dała jednak odpowiedzi, czy Dopierałowie z Zaborni i Godurowa oraz Dopierałowie z Lipia mają wspólne korzenie. Nie było też między nimi kontaktów przy okazji chrztów i ślubów.

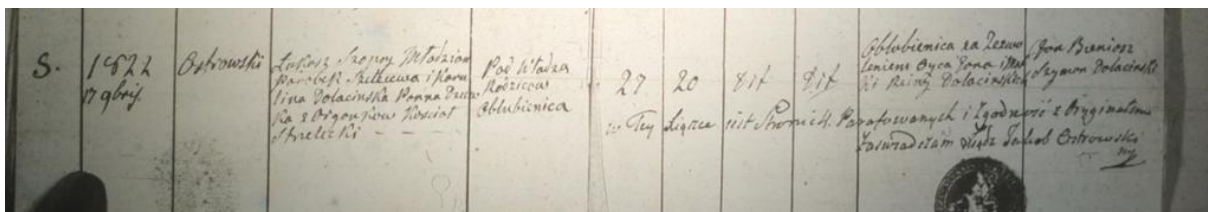

Inną niespodzianką genealogiczną okazał się odkryty fakt, że Jan Grzywacz (ok. 1862 - br. d.), wnuk Urbana Grzywacza, ożenił się w 1884 r. z Łucją Nadolną (1858 - br. d.) z Gostynia Starego. Łucja była siostrą Piotra Nadolnego, czyli męża Wiktorii Grzywacz, których to ślub odbył się w 1895 r. Biorąc pod uwagę daty tych dwóch ślubów, tj. rodzeństwa Łucji i Piotra Nadolnych, można przypuszczać, że tu kryje się odpowiedź na pytanie, w jaki sposób Piotr Nadolny trafił do Wiktorii Grzywacz do Michałowa. Okazało się bowiem, że Nadolni i Grzywacze znali się już od 11 lat. Jan Grzywacz i Wiktoria Grzywacz byli kuzynami. Rodzicami Jana Grzywacza byli Jakub i Marianna z d. Nawrocka, druga żona Jakuba. Cała rodzina i potomkowie Urbana i Heleny Grzywaczy liczy ok. 200 osób.

5.6. Marianna (1848-1885)

Marianna otwiera poczet dzieci urodzonych przez drugą żonę Kazimierza, Michalinę z d. Wyrwińską. Był to trudny zakres ustaleń genealogicznych ze względu na brak kontaktów z rodziną męża Marianny, o ładnie brzmiącym nazwisku Jan Szopny oraz w związku z powtórny ślubem Jana tuż po śmierci żony. Marianna ur. się 26.02.1848 r. w Strzelcach Wielkich, została ochrzczona już następnego dnia. Jako rodzice chrzestni stawili się wówczas Walenty Czapula, miejscowy i Anna Wojtkowiak z Michałowa. Przypomnijmy, że w tym czasie z pierwszego małżeństwa Kazimierza Dopierały i Małgorzaty Czapulak pozostały następujące dzieci: Wojciech I lat 14, być może jedenastoletni Kacper, o którym nic nie wiadomo, Jakub, mający wówczas 6,5 roku oraz trzyipółletnia letnia Franciszka.

Poszukiwania Szopnych (niewykluczone, że powstanie nazwiska wiązało się z określoną funkcją) zaczęły się w Szelejewie, jako że tam pojawiła się pierwsza osoba o tym nazwisku w zapisach par. Strzelce W. Był to Franciszek Szopny, przypuszczalnie ur. w latach 20. XVIII w. W latach 40. i 50. tego wieku urodziło się ze związku Franciszka Szopnego i żony Katarzyny czworo dzieci. Jeden z trzech synów tego małżeństwa, Szymon, ur. w 1747 r. w Szelejewie, miał z kolei z żoną Brigittą pięcioro dzieci, w tym Łukasza, ur. w 1795 r. w Szelejewie. Łukasz Szopny ożenił się 22.11.1822 r. z Karoliną Dolacińską vel Dolatowską. Łukasz Szopny posiadał status chałupnika.

Ilustracja 26: Akt ślubu nr K-5 z 1822 r., par. Strzelce W.

Małżonkowie ci mieli liczne potomstwo (stwierdzono 12 urodzeń). Jednym z ich dzieci był Jan Szopny, ur. 24.06.1843 r., wymieniony już mąż Marianny z d. Dopierała. Tu autor natknął się na kolejną niespodziankę! Siostra Jana Szopnego, Rozalia, ur. w 1844 r., „doprowadziła” swoją linię do Filipa Dopierały, a właściwie do jego syna Stanisława (1881 - br. d.). Stanisław Dopierała, s. Filipa i Elżbiety z d. Sassek, ożenił się bowiem z Antoniną Nawrocką (1887 - br. d), tj. córką Rozalii Szopnej i Kaspra Nawrockiego (zob. tabela w rozdz. 5.7.). Czy ciocia Stanisława Dopierały, s. Filipa, Marianna Szopna z d. Dopierała, miała jeszcze „zaocznie” i po wielu latach wpływ na ten ożenek?

Jan Szopny po śmierci pierwszej żony w 1885 r. w tym samym roku ożenił się ponownie – z Jadwigą Wyzujak, którą także przeżył. Dlatego przedstawienie wszystkich dzieci z tych dwóch małżeństw jest ze wszech miar uzasadnione.

Ślub z Marianną Dopierałą odbył się dnia 8 listopada 1868 r. Świadcami byli Mikołaj Szopny i Łukasz Dolata. Poniżej umieszczono dane o dzieciach z tego małżeństwa:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Bartłomiej	1869	1896	Franciszka Więckowiak	br. d.
2	Jan	1871	-	-	1873 Strzelce W. Huby
3	Franciszka	1872	-	-	br. d.
4	Antonina	1874	1893	Antoni Krzywy	br. d.
5	Wojciech	1876	-	-	1877 Szelejewo
6	Marianna	1878	1909	Franciszek Witkowski	1952 Szelejewo
7	Józef	1880	1909	Elżbieta Biniaszek	br. d.
8	Stanisław	1882	-	-	1885 Szelejewo
9	Konstancja	1885	1905	Franciszek Biskupski	br. d.

Tabela 9: Dzieci Jana Szopnego i Marianny Dopierały, c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej

Marianna zmarła kilka miesięcy po urodzeniu ostatniego dziecka, Konstancji, zostawiając wdowca Jana z wieloma problemami. Samo (dziewiętnastowieczne) życie. Miesiąc przed mamą zmarł trzyletni synek Stanisław, a mama dnia 11.07.1885 r. Jako przyczynę podano paraliż. Akt zgonu nr 43/1885 r. wystawił USC w Pogorzeli¹⁰². Status Jana Szopnego w dniu zgonu żony – pracownik najemny. Co robić w tej sytuacji? Potrzebna była nowa żona, którą, w dniu 18.10.1885 r., czyli już po trzech miesiącach, została Jadwiga z Wyzujaków „szelejewskich”, c. Wojciecha i Marianny z d. Więcek. W kościele strzeleckim zaświadczyli ojciec, Wojciech Wyzujak i Mikołaj Szopny. Życie toczyło się dalej i nadszedł czas na scementowanie kolejnego związku następnymi dziećmi:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol.2
1	Stanisław	1886	br. d.	br. d.	br. d.
2	Rozalia	1887	br. d.	br. d.	br. d.
3	Katarzyna	1890	br. d.	br. d.	br. d.

Tabela 10: Dzieci Jana Szopnego z drugą żoną Jadwigą Wyzujak

Nie udało się Jadwidze wyprawić w świat wszystkich dzieci z dwóch małżeństw, gdyż zm. 08.09.1897 r. na gruźlicę. W ostatnią drogę wyruszyła dnia 10.09.1897 r. Dziesięć lat później, mając 66 lat, tą samą drogą podążył za swoimi żonami i częścią swoich dzieci utrudzony Jan

¹⁰² W latach 1874-1929 Szelejewo podlegało kompetencji USC Pogorzela, <http://www.bip.piaski-wlkp.pl/dokument/1114> (dostęp: 14.02.2015).

Szopny. Zm. bowiem 19.09.1907 r. w Szelejewie, a pogrzeb odbył się 3 dni później. Jakie dzieje potomków Jana Szopnego udało się odtworzyć lub przybliżyć? Wiele kart historii niestety pozostało niezamkniętych. Czekają na swoją kolej.

Marianna i Jan Szopny po ślubie zamieszkali w Strzelcach W., gdzie w dniu 15.08.1869 r. urodziło się ich pierwsze dziecko – syn **BARTŁOMIEJ**. Chrzestnymi chłopca byli Filip Dopierała i Łucja Wyzujak. Status ojca – wyrobnik. Bartłomiej po 20. roku życia zamieszkał w Gostyniu. Nie wiadomo, gdzie pracował i kiedy poznał dwudziestoletnią Franciszkę Więckowiak, c. Andrzeja i Barbary z d. Pisarzewską, ur. i zamieszkałą w Drobninie w pow. leszczyńskim. Ślub odbył się 15.02.1896 r. w USC Garzyn i w par. Oporowo. Po ślubie i w latach późniejszych, co najmniej do 1909 r., mieszkali w Gostyniu. Urodziło im się w tym czasie jedenaścioro dzieci, w tym: Stanisław (1897 - br. d.), Antoni (1899-1966), Jan (1900-1902), Józef (1902 - br. d.), Czesław (1903-1903), Antonina (1904-1981), Franciszek (1906 - br. d.), Marianna (1908 - br. d.) i Walenty (1909-1909).

W wyniku poszukiwań ustalono, że s. Bartłomieja, Antoni zmarł w Mochach w pow. Wolsztyn 03.11.1966 r. Antoni Szopny był krawcem, a jego żona, Bronisława z d. Gorzelniak, prowadziła przed II w. św. pocztę w Mochach¹⁰³. Antoni Szopny i Bronisława mieli czworo dzieci: Janinę (1926-1974), Henryka (1931-2010), Krystynę (1931-2012) oraz Edwarda, zmarłego jako małe dziecko w 1935 r.

Najstarsza córka Antoniego Szopnego, Janina, wyszła za mąż za Antoniego Dobrowolskiego (1922-1987) w 1946 r. Mieli czworo dzieci: Edmunda (1947-1974), Janusza (1949-1990), Marię ur. w 1951 r., Andrzeja ur. w 1955 r. Żona Andrzeja, Barbara, pochodzi z rodziny Siudów¹⁰⁴ z Błotnicy w pow. Wolsztyn, miejscowości położonej w pobliżu znanego jeziora w Boszkowie.

W Mochach w pow. Wolsztyn żyją potomkowie Henryka Szopnego (1931-2010), m.in. jego córka Cecylia z d. Szopna, po mężu Woga, z rodziną. W tych okolicach mieszkają też potomkowie siostry Henryka Szopnego, Krystyny¹⁰⁵.

Inne dzieci Bartłomieja, Antonina i Franciszek, mieszkali po II w. św. w okolicach Żerkowa k. Jarocina, prawdopodobnie w Pawłowicach. Antonina zmarła tam 18.11.1981 r. Z powodu braku kontaktu z rodziną szczegółowe ustalenia dotyczące losów tej „gałązki” nie były dotychczas możliwe.

JAN (Janeczek) ur. się 14.02.1871 r. w Strzelcach W. Przeżył tylko 2 lata i 9 miesięcy. Chrzestnymi byli Mikołaj Szopny i Ewa Dopierała. Mikołaj Szopny to o 10 lat starszy brat ojca, a Ewa Dopierała to młodsza siostra matki (następna po bracie Filipie) nowonarodzonego Janka. Mały chłopczyk zmarł 09.11.1873 r. na strzeleckich Hubach¹⁰⁶. Tu właśnie Szopni mieszkali w tym roku. Przysłużyłeś się, Janeczku, do ważnego ustalenia.

Tuż po ślubie Ewy z d. Dopierały (zob. wyżej ur. Jana) w dniu 15.09.1872 r. z Antonim

---

¹⁰³ Zob. artykuł – http://www.800.przemet.pl/artykuly/4_wyzwolenie_1945.pdf (dostęp: 06.02.2015).

¹⁰⁴ Znaną postacią w tej rodzinie jest Stanisław Siuda (1890-1945), ur. w Błotnicy, powstaniec wielkopolski, pułkownik piechoty Wojska Polskiego, zmarły w styczniu 1945 r. w oflagu Murnau w Bawarii. Zob. *wshistorica.republika.pl/Historica/Pulkownik%20Stanislaw%20Siuda.pdf*

¹⁰⁵ Odszukanie potomków Bartłomieja Szopnego nastąpiło wyłącznie na podstawie dokumentów metrykalnych oraz danych z internetu. Kontakt telefoniczny z rodziną umożliwił kolega genealog ze Wschowy.

¹⁰⁶ Część Strzelec W. stanowiących odnogę drogi w kierunku Zalesia, z rozwidleniami do Godurowa, Lipia i Michałowa. Tu jest serce naszej małej ojczyzny (przyp. autora).

Porzuckiem ur. się **FRANCISZKA** jako trzecie dziecko Szopnych. To właśnie nowy zięć Kazimierza Dopierały, Antoni Porzucek, został chrzestnym Franciszki ur. 21.10.1872 r. w Strzelcach W. Chrzestną była, poznana już wcześniej, Franciszka Grzywacz. Nie ustalono dalszych losów tego dziecka. Tak jak i do dnia dzisiejszego nie ustalono daty, jak i miejsca zgonu jeszcze jednego Franciszka, dziadka autora, ur. w 1879 r. w Strzelcach W., Franciszka Kołodziejczaka. Dziadek prawdopodobnie zmarł w Niemczech pomiędzy 1920 a 1930 r. Franciszek Kołodziejczak został w 1902 r. zięciem Ewy i Antoniego Porzucków. Szerzej na ten temat zob. rozdz. 5.8. Dzieje Franciszki i Franciszka nie zostały dotychczas zamknięte z powodu braku niektórych danych.

Oprócz samych aktów chrztu, urodzeń, zgonów jako takich, często ważne były zanotowane na nich inne, pozornie marginalne wiadomości.

ANTONINA ur. się 16.05.1874 r. w Strzelcach W. Żył jeszcze w tym czasie jej dziadek, Kazimierz Dopierała. Zmarł w następnym roku w czerwcu, co już wcześniej zostało zrelacjonowane w rodz. 4.2. Jednak tu ważny jest jeden fakt. W akcie zgonu USC Piaski nr 51/1875, dot. zm. Kazimierza Dopierały, odnotowano, że śmierć zgłosił Jan Szopny. Wniosek: w tym czasie Szopni mieszkali jeszcze w Strzelcach W., ale następne dziecko Szopnych, Wojciech, urodziło się już w Szelejewie. Szopni wyprowadzili się do Szelejewa i tam już pozostali po śmierci Kazimierza Dopierały. Znalazła się tam też i Antonina, bohaterka tego fragmentu. Zbyt ciasno zrobiło się w Strzelcach W. Czyżby kończyła się era Dopierałów na strzeleckich Hubach? Wskazuje na to wiele zapisów, że od tego momentu zapanował czas Porzucków.

Dość rzadki to przypadek, że Antonina wyszła za mąż tak daleko od rodzinnego domu, bo aż w Garzynie k. Leszna. Chociaż były to już inne czasy niż np. połowa XIX w. Ślub odbył się 26.11.1893 r. w USC Garzyn, a uroczystość w kościele – w par. Świerczyna (akt nr 34/1893). Wybrankiem został Antoni Krzywy z Bełęcina, ur. 29.11.1870 r. w Garzynie, s. Franciszka i Katarzyny z d. Hałas. Dlaczego ślub nie odbył się w par. Strzelce W? Być może dziewiętnastoletnia wówczas Antonina pracowała w rejonie Garzyna, ponieważ z zapisu w akcie ślubu cywilnego wynika, że mieszkała w Bełęcinie. Antonina i Antoni Krzywy mieli co najmniej troje dzieci: Magdalenę (1900 - br. d.), Jana (ok. 1906-1909), Mariannę (br. d. - br. d.). Mieszkali początkowo w rejonie Leszna – Krzywina. Ostatnia wymieniona wcześniej Marianna urodziła się prawdopodobnie już w Szelejewie. Później wyszła za mąż za Ignacego Woźnicę. Dziadek Ignacego Woźnicy, Wawrzyn Woźnica ze Strzelec W. ożenił się z Rozalią Lekowską. A bratanek Rozalii Lekowskiej, Wojciech Lekowski (1849 - br. d.) ożenił się z Marcjaną Dopierałą, c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej. I tak od Dopierałów do Dopierałów (zob. rozdz. 5.11.). Poczyniono szereg ustaleń dotyczących rodziny Woźniców, jednak ich kontynuacja bez pomocy rodziny będzie bardzo utrudniona.

Dzieci Marianny z d. Krzywy i Ignacego Woźnicy ur. się w Szelejewie: Łucja w 1935 r., Władysław w 1937 r., Maria w 1940 r. Władysław Woźnica mieszka z żoną w Szelejewie, jest praprawnikiem Kazimierza Dopierały. Pozostałe niewiadome można ewentualnie ustalić w przyszłości.

WOJCIECH ur. się 04.04.1876 r. w Szelejewie i zmarł tamże 18.01.1877 r. jako dziewięciomiesięczne dziecko. Chrzestnymi byli Wojciech Wyzuj i Rozalia Nowak.

Chrzestni Wojciecha, jak i następnych dzieci, nie były już członkami rodziny Porzucków ani Dopierałów. Pochodziły z rodziny Wyzujów (Rozalia i Wojciech) oraz były to inne mniej

spokrewnione lub obce osoby.

Istnieje sprzeczność co do miejsca urodzenia **MARIANNY** w dniu 07.01.1878 r. Wg księgi kościelnej ur. się w Strzelcach W., natomiast wg aktu nr 4/1878 USC Pogorzela – w Szelejewie. Jako chrzestni w dniu 08.01.1878 r. stawili się: Jan Puślecki i Marianna Furmaniak. Marianna Szopna wyszła za mąż za Franciszka Witkowskiego (lat 31), którego rodzicami byli Józef Witkowski i Katarzyna z d. Szymczak (ślub w 1862 r. w par. Mokronos). Dziadkami Franciszka Witkowskiego od strony ojca byli Guido Witkowski i Katarzyna z d. Zwierniczak, a od strony matki – Stefan Szymczak i Marianna z d. Praczyk. Ślub Marianny z Franciszkiem Witkowskim odbył się 14.01.1909 r. w USC Pogorzela, a w kościele w Strzelcach W. dnia 17.02.1909 r. Świadcami w kościele był Kasper Nowak i Antoni Krzywy. Marianna Witkowska z d. Szopna zmarła 02.03.1952 r. w Szelejewie. Losów męża Franciszka Witkowskiego nie ustalono.

W przypadku **JÓZEFA** data narodzin, tj. 10.03.1880 r., zgadza się w zapisie kościelnym oraz w USC Pogorzela. Józef ur. się w Szelejewie. Chrzest odbył się w dniu 14.03.1880 r., a rodzicami chrzestnymi byli Walenty Biniasz i Marianna Wyzuj. Józef Szopny nie szukał daleko żony. Znalazł ją w... Szelejewie. Jego żoną w dniu 23.05.1909 r. została Elżbieta Biniaszak vel Biniasz, c. Jana Biniasza vel Biniaszaka i Wiktorii z d. Wolniak. Następny stwierdzony przykład „zonglowania nazwiskami”, jak i bezwolności zainteresowanych osób. W tym przypadku brak dostępu do akt cywilnych utrudniał dokładną identyfikację, aczkolwiek i akta cywilne były często zmieniane urzędowo, np. w okresie 1920-1939 r. Świadcami na ślubie Józefa i Elżbiety byli Bartłomiej Szopny (brat pana młodego) z Gostynia i Jan Biniaszak.

Zajęto się powiązaniem rodzinnymi żony Józefa Szopnego i stwierdzono, że matką Elżbiety z d. Biniasz była Wiktoria z d. Wolniak, c. Łukasza i Wiktorii Wolniak z d. Gaszek. Syn małżonków Łukasza Wolniaka i Wiktorii Gaszek (ślub w 1848 r.) i brat Wiktorii, Michał Wolniak, ur. ok.1856 r., żonaty z Franciszką Nowacką (ślub w 1886 r.) „zaprowadzili pokoleniową linię ciągłą” do... Dopierałów z Gostynia. Mianowicie: Rozalia Wyzujak (1912-2011), druga żona Kazimierza Dopierały (1899-1968), s. Michała z Michałowa i Jadwigi z d. Dułacz, była córką Jakuba Wyzujaka (1887-1942) z Michałowa i Rozalii Wolniak (1889-1942). Ta ostatnia była córką Michała Wolniaka i Franciszki Nowackiej, a Michał Wolniak to s. Łukasza i Wiktorii Gaszek z Szelejewa. Łukasz Wolniak i Wiktoria Gaszek to z drugiej strony dziadkowie Józefa Szopnego, bohatera tego podrozdziału, poprzez matkę Wiktorię z d. Wolniak. Zainteresowanym osobom, informacje te mogą pozwolić na dalsze ustalenia genealogiczne.

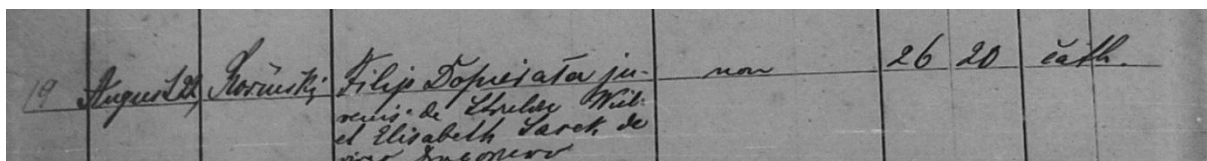
W przypadku **STANISŁAWA** również z żalem odnotowano fakt śmierci trzyletniego dziecka. Ur. się 01.05.1882 r., zmarł 18.06.1885 r. w Szelejewie na „chrosty”, jak odnotował ksiądz. Zapisany w akcie zgonu dziecka status ojca to – rolnik.

Tylko o jeden dzień różni się data urodzenia **KONSTANCJI** pomiędzy księgą kościelną a aktem USC. W pierwszym przypadku chodzi o dzień 3 lutego 1885 r., w drugim przypadku o dzień następny. Jeśli dobrze odczytano miejscowość, z jakiej pochodził przyszły mąż Konstancji, to chodziło o Skokowo k. Borku. Franciszek Biskupski, ur. ok 1880 r., poślubił Konstancję w dniu 12.11.1905 r. Świadcami na tej uroczystości byli Antoni Wyzuj i Stanisław

Wyzujak, obaj z Szelejewa. Na ile blisko stał obok siebie na ślubie Wyzuj z Wyzujakiem, na tyle może potwierdzać to tezę o wspólnym rodowodzie tych rodzin... Nie poczyniono natomiast dalszych ustaleń o rodzinie Biskupskich.

5.7. Filip (1849-1907)

Filip Dopierała ur. się jako drugie dziecko Kazimierza i Michaliny z d. Wyrwińska w dniu 08.05.1849 r. w Strzelcach W. Imię Filip pochodzi od greckiego słowa *filhippos*, co oznacza kochający konie lub znawca koni. Jak było w przypadku naszego Filipa? Miał 26 lat, kiedy brał ślub z Elżbietą Sasek vel Sassek¹⁰⁷ w dniu 20.08.1875 r. Do 1874 r. nazwisko pisane było w metrykach kościelnych jako Sasek. Wyjątek stanowi wpis przy zgonie Jana Saska (1800-1853), gdzie wpisano nazwisko Sas. Jan Sas to brat dziadka Elżbiety, Andrzeja Saska. Ojcem Elżbiety był Kasper Sasek (1833-1866)¹⁰⁸, a matką Marianna, o której szerzej dalej. Ślub kościelny Filipa i Elżbiety odbył się oczywiście w par. Strzelce W. Świadcami na ślubie cywilnym byli Wojciech Leśniak i Ignacy Leśniak z Drogoszewa. Dwa dni później w kościele strzeleckim świadkiem był ten sam Ignacy Leśniak oraz Ignacy Wyrwiński z Zalesia. Normą w owych czasach był zwyczaj, że świadkami (pod warunkiem braku jakichś komplikacji rodzinnych) byli ojcowie oblubieńców. Kazimierz Dopierała, ojciec Filipa, nie mógł być świadkiem, gdyż zmarł około dwa miesiące przed ślubem. Kim zatem byli świadkowie Wojciech i Ignacy Leśniak reprezentujący stronę Elżbiety?

Ilustracja 27: Cz. 1 aktu ślubu nr 19/1875 r., par. Strzelce W.

¹⁰⁷ Nazwisko Sasek i Sassek w niniejszym tekście jest używane zamiennie w stosunku do tych samych osób. Jeśli dane zdarzenie lub kontekst dotyczy okresu sprzed 1874 roku, stosowano nazwisko Sasek. Po 1874 r. przyjęło się nazwisko Sassek z uwagi na nomenklaturę wynikającą z zapisów pruskich USC.

¹⁰⁸ Rozszerzając informacje o rodzinie Sasków, chociażby na marginesie, należy przedstawić, że odnaleziono żyjących potomków Józefa Saska (1825-1882), który był bratem ojca Elżbiety Dopierały z d. Sasek, czyli przedstawionego tu Kaspra Saska. Józef Sasek ur. się też w Drogoszewie, a zmarł w Grodnicy w dniu 17.01.1882 r. Jego zgon w par. Strzelce W. zgłosił... Wincenty Komorniczak, ojciec Marcina Komorniczaka. Marcin Komorniczak to nikt inny jak zięć Filipa Dopierały i Elżbiety z d. Sasek. Kolejno potomkami Józefa Saska byli m.in.: syn Andrzej (1847-1888), wnuk Franciszek (1875-1908), prawnuk Ignacy (1900-1980), praprawnuk Zygmunt (1928-1999) oraz jest prapraprawnuk Andrzej, ur. w 1956 r. Andrzej Sassek mieszka w Poznaniu. Ożenił się z Gabriellą z d. Dopierała ze Smogorzewa, z Dopierałów skokowskich. I znów historia zatoczyła koło. Zanim koło historii stanęło w Poznaniu, przodkowie Andrzeja Saska mieszkali kolejno w: Zalesiu, Drogoszewie, Michałowie, Gostyniu, Krajewicach. Pierwszym udokumentowanym przodkiem całej rodziny Sasków był Łukasz Sasek, zm. w 1828 r. Był to 5x pradziadek przedstawionego Andrzeja Saska z Poznania. Ustaleń tych udało się dokonać niejako w wyniku „pomyłki z Kasprem Dopierałą”, s. Kazimierza Dopierały (por. rozdz. 5. 3.) i długich poszukiwań genealogicznych.

NOMEN ET COGNOMEN PARENTUM.		NUM CUM CONSENSU PARENTUM VEL TUTORUM, VEL JUDICII TUTELARIS MATRIMONIUM CONTRACTUM SIT.	DIES PROMULGATIONUM.	NUM CUM DISPENSATIONE ALIQUA MATRIMONIUM CONTRAXERUNT ET DE QUO DATO.	NOMEN, COGNOMEN AERE ET CONDITIO VITAE ABSTANTIAM TESTIUM.	ADNOTATIO.
SPONSI.	SPONSAE.					
<i>Filipus Leśniak</i>	<i>Kacper Marianna</i>		<i>1875 14. Sept.</i>		<i>Ignacy Wyżniński, Sasek Ignacy Leśniak, Drogosze</i>	

Ilustracja 28: Cz. 2 aktu ślubu nr 19/1875 r., par. Strzelce W.

Tu, zanim wrócimy do Filipa, należy cofnąć się w czasie o wiele, wiele lat. Wszystko po to, aby rozeznaczyć się w dość skomplikowanych układach rodzinnych. Prawdopodobnie są i takie zdarzenia, które były skrywane przez głównych aktorów rodzinnego teatru.

W akcie ślubu (zarówno cywilnym jak i kościelnym) Filipa i Elżbiety rodziców Elżbiety określa się jako Kacper i Marianna. Dodatkowo w akcie ślubu cywilnego wpisano odpowiednio nazwiska: Sasek i Leśniak. W rzeczywistości matka Elżbiety, Marianna, nie była rodzoną córką Wojciecha Leśniaka. Jej ojcem był Józef Baryzak z Szelejewa. Jak do tego doszło? Józef Baryzak vel Murczak ożenił się z Faustyną Nowaczyk vel Nowak z Szelejewa w 1832 r. Ich córka Marianna ur. się 02.08.1833 r. w Szelejewie jako Marianna Murczak. Józef Baryzak służył w Landwerze, mógł zginąć lub zmarł śmiercią naturalną przed 1840 r. Aktu zgonu nie odnaleziono. Po jego śmierci wdowa Faustyna wyszła za mąż za Wojciecha Leśniaka dnia 08.11.1840 r. Wojciech Leśniak i wdowa Faustyna mieli tylko jednego syna, rzeczzonego świadka na ślubie Elżbiety i Filipa Dopierały, Ignacego Leśniaka, ur. w Drogoszewie w 1841 r.

Reasumując, świadkami na ślubie Elżbiety i Filipa Dopierały byli Wojciech Leśniak, „przyrodni dziadek” oraz Ignacy Leśniak, jego syn i jednocześnie przyrodni brat Marianny Murczak, czyli matki Elżbiety Sasek. Nazwisko Leśniak, Marianna Murczak przejęła po ojczymie. Udowodnienie tych powiązań wymagało dokonania szeregu analiz. Nieco jeszcze odbiegniemy od zasadniczego tematu.

Świadkami na ślubie Wojciecha Leśniaka z Drogoszewa z wdową Faustyną w dniu 08.11.1840 r. byli: Michał Ludwiczak z Lafajetowa i Ignacy Stankiewicz z Drogoszewa. Wojciech Leśniak wg oryginalnego zapisu w akcie ślubu miał 25 lat, a Faustyna Nowaczyk vel Nowak, *primo voto* Murczak vel Marczak ma 38 lat. W tym samym dniu w kościele w Strzelcach W. odbyło się łącznie 5 ślubów. M.in. ślub Anny Leśniak, siostry Wojciecha Leśniaka z Drogoszewa, z Janem Nowakiem z Szelejewa, tzn. bratem Faustyny, ur. w 1808 r. Obie pary miały tych samych świadków. Była to typowa w owych czasach, a także nie raz opisana na kartach tej historii wymiana: „ja ci syna i córkę, a ty mi odwrotnie – córkę i syna”. Wszystko zostaje w rodzinie. Faustyna była prawdopodobnie pierworodnym dzieckiem Pawła Nowaka vel Nowaczyka i Katarzyny z d. Frydrych. Nazwisko Frydryszak, zbliżone więc do brzmienia nazwiska Frydrych, pojawi się w rodzinie Filipa Dopierały ok. 100 lat później. Czy istnieje pomiędzy tymi osobami powiązanie? Nazwisko Faustyny w akcie chrztu zapisano jako Nowaczyk. Inne rodzeństwo nosi nazwisko Nowak. Wszyscy urodzili się w Szelejewie. O bracie Faustyny, Janie Nowaku, podano już wyżej pewne informacje. Młodszym

rodzeństwem Jana była Marianna ur. w 1812 r., Zofia ur. w 1815 r. i bracia Stanisław ur. w 1818 r. oraz Tomasz ur. w 1821 r. Dlaczego tak dużo miejsca poświęcono Nowakom? Przecież również ich krew płynie w żyłach potomków Filipa i Elżbiety Sasek. Faustyna Leśniak *primo voto* Murczak zmarła w Drogoszewie 24.11.1881 r. Status zmarłej określono jako *mulier* czyli młynarzowa. Faustyna przeżyła swojego zięcia Kaspra Saska o przeszło 8 lat. Można domniemywać, że wiele tajemnic ze swojego życia zabrała do grobu.

Należy jeszcze wspomnieć, że rodzicami Wojciecha Leśniaka, ur. w 1816 r. i jego siostry Anny, byli Urban Leśniak i Magdalena z d. Płonka. Płonka to rodzina dużo wcześniej związana z Drogoszewem i Godurowem. Informacje o Płonkach pojawiają się w księgach kościelnych już w 1735 r.¹⁰⁹.

I tak od Płonków z 1735 r. do ślubu Filipa z Elżbietą Sassek upłynęło 140 lat. Wszystko działo się w Drogoszewie.

Elżbieta miała brata, Ignacego Saska vel Caska, ur. w dniu 10.07.1863 r. w Drogoszewie. Ich ojciec, Kasper Sasek, ur. się w 1833 r. Ożenił się z Marianną z d. Murczak, a nie Leśniak, jak wynikało z niektórych akt, w dniu 03.02.1855 r. w Strzelcach W. Pierwsze dziecko, a więc Elżbieta Sasek urodziła się w Drogoszewie w dniu 14.11.1855 r. Można powiedzieć, że w przepisowym terminie. Do dnia 10.07.1863 r., kiedy urodził się w Drogoszewie Ignacy, czyli w ciągu przeszło 7 lat, nie pojawiło się na świecie inne dziecko tej pary. Zapis aktu chrztu Ignacego z dnia 12 lipca 1863 r. być może daje odpowiedź na pytanie o przyczynę braku innego potomstwa Kaspra i Marianny. Tajemnica zawarta na tym skrawku papieru niech tam pozostanie. Po 1863 r. nie urodziło się już żadne dziecko Kaspra i Marianny Murczak. Kasper Sasek nie żył już podczas ślubu córki Elżbiety w 1875 r. Zmarł nagle na drodze koło Godurowa w dniu 15.01.1873 r. Tajemniczy jest wpis w akcie zgonu, tzn. uwaga, jaką poczynił ksiądz: „żona Katarzyna w Drogoszewie”. Żoną była przecież Marianna! A więc nie ta żona i nie ten Kasper? Pomyłka to, czy prawda? Nie działały wówczas jeszcze pruskie USC, dlatego dane zaczerpnięte są tylko z akt kościelnych.

Z bratem Elżbiety Sassek, Ignacym, wiąże się też inna tajemnica, dotycząca zmiany nazwiska na Casek. Od momentu ślubu w dniu 14.10.1886 w USC w Kobylinie, Ignacy jak i jego żona Katarzyna z d. Bruder zaczynają nazywać się Casek. Potwierdza to również akt ślubu z dnia 17.10.1886 r., zawartego w kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Wyganowie. Czy to tylko pomyłka urzędnika USC, czy świadoma zmiana, trudno dociec. Tak już zostało do dziś. Wywodzący się z tego małżeństwa potomkowie w większości żyją we Wziąchowie, Paradowie i innych pobliskich miejscowościach. Aktualnie żyje tylko ok. 20 osób noszących to nazwisko. Jest to w Polsce odosobniony przypadek, by tym samym nazwiskiem posługiwało się tak mało ludzi. Żona Ignacego Caska, Katarzyna Bruder, c. Antoniego i Magdaleny z d. Antoszek, ur. się 20.03.1867 r. w Paradowie. Status ojca – *colonus*. Ustalono dane o przodkach Katarzyny z rodziny Bruder do pradziadka Franciszka (ur. ok. 1770 r.) włącznie. Związani z tą okolicą od dawna zamieszkiwali w Targoszynie (Targoszycach). Paradów i Wziąchów obecnie należą do gminy Pogorzela w pow. gostyńskim.

Analiza różnych dokumentów rodziny Sasek i Bruder, jak i etymologia nazwisk, daje podstawę do wyciągnięcia wniosku, że przodkowie tych rodzin mogli mieć pochodzenie niemieckie¹¹⁰. Przyznają to obecni potomkowie, wspominając wcześniej zasłyszane w rodzinie opowieści. Przeważał jednak „żywiół polski”, szczególnie dzięki żonom Polkom już

---

¹⁰⁹ Por. przypis 92.

¹¹⁰ Sas, Sasek i Sassek – przodkowie osób o tym nazwisku mogli pochodzić z Saksonii (przyp. autora).

w I poł. XIX w.

Żywy był kontakt pomiędzy rodzinami Sasków i Casków a Dopierałami z Drogoszewa w czwartej ćwierci XIX w. oraz wiele lat później z rodziną Komorniczaków. I tak jest do dzisiaj, co może być godnym naśladowania przykładem.

Marianna Leśniak vel Marczak vel Murczak zmarła w Drogoszewie w dniu 28.02.1908 r. Zgon zgłosił Marcin Komorniczak¹¹¹. Od listopada 1907 r. zaczęła się bowiem w Drogoszewie era Komorniczaków z Grodnicy¹¹². W tym czasie umarł Filip Dopierała. Zatem historia się powtórzyła. Teściowa przeżyła swojego zięcia, Filipa Dopierałę, jak matka Marianny, Faustyna, zięcia – Kaspra Saska.

Co jednak działo się po ślubie Filipa i Elżbiety Sassek? Dzieci rodziły się przez okres przeszło 22 lat. Ustalono dane dotyczące 13 urodzeń. W tym czasie zaczęła się większa migracja m.in. polskiej ludności do zachodnich części zjednoczonych już Niemiec. Zbliżały się niepokoje społeczne i okres I w. św. Miało to niebagatelny wpływ na losy tych dzieci, jak również dzieci z innych gałęzi rodziny Dopierałów. Z trzynastorga pociech Filipa i Elżbiety sześcioro zmarło jako małeństwa. Dane te uporządkowano chronologicznie w następującej tabeli:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Antonina	1876	1893	Józef Szymanowski	br. d.
2	Katarzyna	1877	-	-	1877 Drogoszewo
3	Tomasz	1878	1905	Jadwiga Rogalka	1916 Beaumont, Francja
4	Stanisław	1881	1921	Antonina Nawrocka	br. d.
5	Franciszek	1883	-	-	1884 Drogoszewo
6	Wojciech	1885	-	-	1886 Drogoszewo
7	Marianna	1887	1907	Marcin Komorniczak	1935 Drogoszewo
8	Katarzyna	1888	1913 1918	Ignacy Frydryszak Jan Frydryszak	1974 Gostyń
9	Józefa	1891	-	-	1891 Drogoszewo
10	Zofia	1892	br. d.	(imię nieznane) Kaźmierczak	br. d.
11	Agnieszka	1894	br. d.	br. d.	br. d. Wałbrzych
12	Antoni	1895	-	-	1895 Drogoszewo
13	Marcin	1898	-	-	1898 Drogoszewo

Tabela 11: Dzieci Filipa Dopierały (s. Kazimierza i Michałiny Wyrwińskiej) z Elżbietą Sasek

Jako małe dzieci zmarły kolejno: **KATARZYNA, FRANCISZEK, WOJCIECH, JÓZEFA,**

¹¹¹ Marcin Komorniczak ur. się w Grodnicy, tak jak i jego ojciec Wincenty (1851-1937). Skąd pojawił się Jan Komorniczak, dziadek Marcina, w Grodnicy i jaka była jego rodzina? Próba odpowiedzi znajduje się w opisie życia rodziny Marianny Komorniczak, późniejszej żony Kazimierza Dopierały, s. Michała z Michałowa i Jadwigi Dułacz z Zalesia.

¹¹² Grodnica, niem. Zaundorf, od ok.1246 r. należała do dóbr kościelnych (biskupów poznańskich). Władze pruskie, tuż po dokonanych rozbiorach Polski, skonfiskowały te dobra, tworząc dobra rządowe, tzw. ekonomię krobską. W skład tej ekonomii weszła też Grodnica. Por: *Majątki wielkopolskie*, op. cit., t. 1, s.77.

ANTONI i **MARCIN**. O pozostałym rodzeństwie można opowiedzieć więcej na podstawie dokonanych ustaleń.

Pierworodna **ANTONINA** ur. się 30.05.1876 r. w Drogoszewie. Chrzest otrzymała w dniu 03.06.1876 r. Rodzice chrzestni to: Antoni Porzucek – szwagier ojca Antoniny, czyli mąż Ewy Dopierały, siostry Filipa (por. rozdz. 5.8.) oraz Franciszka Grzywacz z d. Dopierała (por. rozdz. 5.5), siostra przyrodnia Filipa po pierwszej żonie Kazimierza Dopierały, Małgorzacie Czapulak.

Mąż Antoniny, Józef Szymanowski ur. się ok. 1867 r. w Drzęczewie. Był synem Józefa ur. ok. 1838 r. w Michałowie jako s. Teofila i Rozalii z d. Juskowiak. Juskowiaki to jedna z rodzin osiadłych w Michałowie po uwłaszczeniu chłopów z Godurowa w 1835 r. W tym miejscu można cofnąć się do rozdziału 4.1. dotyczącego Marianny Dopierały, siostry Kazimierza, gdzie opisano powiązania z Juskowiakami. Drzewo genealogiczne Juskowiaków pokazuje też inne powiązania z Dopierałami, a konkretnie z Agnieszką Kajczyk (1822-1908), *primo voto* Markowiak, *secundo voto* Dopierała (por. rozdz. 5.2.). Jej wnuczka, Jadwiga Piotrowiak, była żoną brata Józefa Szymanowskiego, Michała. Chodzi tu o Józefa Szymanowskiego, męża omawianej Antoniny. Inny przykład „kręcenia się” wokół Dopierałów to małżeństwo Katarzyny Dopierały (1857-1909), c. Jakuba (brata Kazimierza) i Marianny Werwińskiej w 1877 r. z Wawrzyńcem Józkowiakiem z wymienionej wyżej rodziny.

Józef Szymanowski i Antonina Dopierała mieli syna, ur. 12.04.1900 r. w Zipsendorf w Niemczech. Co jednak ciekawe chrzest chłopca odbył się w Strzelcach W. dnia 20.05.1900 r., a chrzestnymi byli Tomasz Dopierała z Drogoszewa, czyli brat Antoniny i Rozalia Leśniak z Trzecianowa, prawdopodobnie z rodziny Leśniaków omawianych wcześniej. Dalszych losów Antoniny i jej męża Józefa nie ustalono.

Pierwszym w kolejności synem Filipa był **TOMASZ** – jedyny, w którego gałęzi zachowała się do dzisiaj ciągłość męskich potomków. Wszyscy członkowie rodu z małżonkami liczą sobie prawie 100 osób. Tomasz ur. się 12.12.1878 r. w Drogoszewie. Ożenił się z Jadwigą Rogalką vel Rogalą z Czeluścina. Ustalono dane o przodkach Jadwigi do jej pradziadka, Macieja Rogalki włącznie i jego żony Apolonii urodzonych ok. 1770 r. Inni przodkowie Jadwigi o nazwiskach Gruchot, Gruchowiak, Kuczyński, Wałkowski to osoby żyjące także w pobliżu Czeluścina na terenie par. Pępowo i Kobylin. Tomasz Dopierała po ślubie zamieszkał w Czeluścinnie. Miał dwoje dzieci: Franciszka, ur. 20.03.1906 r., który zm. 29.01.1909 r. w Czeluścinnie oraz Jana, ur. 17.06.1909 r., który zm. 13.07.1995 r. w Opolu. Tomasz z Jadwigą nie mieli już więcej dzieci. Wybuchła I w. św.¹¹³ Tomasz, jako jeden z wielu wielkopolan, został powołany do służby w wojsku pruskim. Tak o nim pisze Barbara Król: „Żołnierz 10 Kompanii Rezerwowego Pułku Piechoty Nr 13, poległ we Francji, na wzgórzach na południe od Beaumont 15 marca 1916 roku [...] Beaumont – miasto we Francji, między Somagneux a Ornes pod Verdun, gdzie wtedy znajdowała się ta kompania”¹¹⁴.

Syn Tomasza, Jan, wrócił do parafii ojca, do miejscowości Drogoszewo i zapukał do drzwi przyszłego teścia, również Tomasza. Tomasza Ciekańskiego¹¹⁵ i jego żonę Jadwigę z

---

¹¹³ Na temat I w. św. wydano wiele publikacji. Zob. m.in.: Władysław Czaplński, Adam Galos, Waław Korta, *Historia Niemiec*, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wrocław 1981 r., s. 654 i następne.

¹¹⁴ Barbara Król, *Polegli w I wojnie światowej 1914-1918 z parafii Pępowo pow. Gostyń*, Pępowo 2014, Wydawca: Urząd Gminy Pępowo.

¹¹⁵ Ojciec Tomasza Ciekańskiego (1864-1933), Michał (1830-1899), ożenił się z Rozalią z d. Szlachetka

Matuszaków poprosił o rękę córki Ewy, ur. 08.12.1911 r. w Drogoszewie. Ślub miał miejsce w kościele w Strzelcach W. dnia 07.09.1930 r. Dwie rodziny mieszkające blisko siebie w Drogoszewie, łączą się w ten sposób na innym już terenie. Jan Dopierała i Ewa z Ciekańskich. Małżeństwu temu urodziło się czworo dzieci. Wszyscy w Czeluścinku, oprócz pierwszego syna Bronisława, który urodził się w Drogoszewie w 1931 r. (takie małe Drogoszewo, a tyle się działo)¹¹⁶. Pozostali potomkowie to: Józef, ur. w 1933 r., zm. w Opolu w 1994 r., Emilia ur. w 1937 r., Eugeniusz ur. w 1939 r., zm. w 1945 r. Najdalej od rodzinnego gniazda, bo aż do Krakowa¹¹⁷, poleciał Bronisław. Jak przystało na pilota wojskowego (sic!).

Z defilady Tysiąclecia Państwa Polskiego w 1966 r.: „Orzeł” 33 Il-28 z 7. BLB i 33. PLRO, prowadzący ppłk Jerzy Wójcik. Prowadzący lewego skrzydła: mjr Jerzy Wolski, prowadzący prawego skrzydła: mjr Bronisław Dopierała. Ogon prowadził mjr Jerzy Matuszewski. Wymiary szyku: szerokość 300 m, długość 340 m, wysokość 8 m. Lotnisko zgrupowania – Modlin¹¹⁸.

Ilustracja 29: Zdjęcie lotnicze – źródło: <http://oleśnica.vot.pl/pokazy/1966.html>

Brat Bronisława, Józef, trafił do Opolą. Emilia wyszła za Józefa Pazołę w 1959 r. Obecnie mieszkają w Bodzewie. Ustalono dane o przodkach Józefa Pazoły do pradziadka Szymona, ur. ok. 1814 r. i jego żony Ewy Gościańskiej. W połowie XIX w. Szymon był sołtysem w Sułkowicach, gdzie posiadał gospodarstwo rolne. Status – gospodarz.

(1832-1915) z Lipia. Brat Rozalii, Jan Szlachetka s. Mikołaja i Brygidy Wojtyniak był cieślą – stolarzem z Podrzecza (zm. w 1909 r.), o którym często wspominał w swoich dziennikach Edmund Bojanowski. Był człowiekiem majątnym. W 1869 r., kiedy toczyły się sprawy spadkowe dotyczące m.in. Edmunda Bojanowskiego (chodziło o majątek Boreczek k. Osowca w parafii Dolsk), Jan Szlachetka chciał kupić ów majątek z wolnej ręki za 3000 talarów. Do transakcji jednak nie doszło z przyczyn proceduralnych, tj. licytacji. Szerzej na ten temat zob. m.in.: E. Bojanowski, *Dziennik*, op. cit., t. 4, s. 449, 626-627, 630 i 667.

¹¹⁶ „Wieś wzmiankowana po raz pierwszy w 1392 r. [...] Ok. 1840 r. własność Karola Stablewskiego z Zalesia”. Niemiecka nazwa Drogoszewa – Muhlenberg. w: *Majątki wielkopolskie*, op. cit., s. 55.

¹¹⁷ Tam aktualnie mieszka Bronisław Dopierała.

¹¹⁸ <http://olesnica.vot.pl/pokazy/1966.html> (dostęp: 10.04.2015).

Filip Dopierała (1849-1907) „doczekał się” swojego imiennika dopiero w 2000 r. Jest nim Filip Dopierała, s. Wojciecha i Grażyny z Tomaszewskich, praprawnuk Tomasza oraz prapraprawnuk Filipa z Drogoszewa.

Niewiele informacji ustalono o **STANISŁAWIE**, ur. w Drogoszewie 22.04.1881 r. Jego rodzicami chrzestnymi byli Wojciech II z Michałowa (brat Filipa) oraz Antonina Roszak z d. Wojtkowiak. W akcie chrztu Stanisława znajduje się wpis o ślubie z Antoniną Nawrocką. Miał on miejsce 05.06.1921 r. w Strzelcach W. Stanisław Dopierała miał córkę, Władysławę, po mężu Klonowską. Klonowscy mieli córki: Krystynę i Irenę. Dzieci Krystyny już nie żyją. Irena zmarła bezpotomnie.

W środku lata, 20.07.1887 r. urodziło się siódme dziecko Filipa i Elżbiety – **MARIANNA**. Było to bardzo popularne imię. Nie nadawano zaś prawie wcale imienia Maria. Tak wynikało z tradycji Kościoła¹¹⁹. Jeszcze wtedy nikt zapewne nie przewidywał, że za ponad 41 lat pierwsza córka Marianny, Jadwiga i Kazimierz Dopierała¹²⁰, połączą dwie gałęzie Dopierałów¹²¹. Gałęzie „wyrósł z pnia” Kazimierza Dopierały (1806-1875) i jego dwóch żon: Małgorzaty i Michaliny. Zanim do tego doszło Marianna mieszkała w Drogoszewie przez 20 lat. Jej chrzestnymi byli wcześniej Jan Dratwiak i Agnieszka Józwiak, oboje prawdopodobnie z Drogoszewa. Przypadek i choroba zrzuciła, że po krótkim życiu umarła pierwsza żona Marcina Komorniczaka (1877-1972) z Grodnicy, Agnieszka Konieczna (1878-1904) z Koszkowa. Gruźlica dalej zbierała swoje żniwo. Po trzech latach Marcin Komorniczak połączył się węzłem małżeńskim z naszą Marianną. Ślub w kościele w Strzelcach W. odbył się dnia 25.11.1907 r. Marcin to grodniczaniec ur. 02.11.1877 r. Jego ojciec Wincenty również ur. się w Grodnicy. Skąd pojawił się w Grodnicy dziadek Marcina, Jan? Wpis w akcie ślubu Jana Komorniczaka (1823-1898) z Agnieszką Wojciechowską w par. Strzelce W. z dnia 10.11.1850 r. wskazuje, że był to „młodzian” z Bodzewka¹²². Na próżno wertowano księgi parafii Domachowo w poszukiwaniu wpisów dotyczących narodzin Jana. Nie tylko zresztą Jan pojawił się w Grodnicy. Był tu już wcześniej jego brat Antoni. W Grodnicy zamieszkała także z dwójką dzieci siostra Jana i Antoniego, Marianna. Działo się to wszystko w tragicznych okolicznościach: po śmierci męża Antoniego Skrzypczaka w dniu 13.03.1852 w Dusinie. Wcześniej Skrzypczakom umarło pięcioro dzieci. Nie powodziło się tej rodzinie. Często zmieniali miejsce zamieszkania i pracy: Witoldowo, Daleszyn, Dusina. Tam rodziły się i umierały dzieci. Jeszcze wcześniej, bo 29.09.1844 r., zmarła w Grodnicy następna, niezamężna siostra Katarzyna (w wieku 30 lat). Jako przyczynę podano duszność. Pracowała przez pewien czas w majątku Gola w charakterze służącej. Prawdopodobnie choroba spowodowała, że szukała pomocy u brata Antoniego, który dnia 08.05.1842 r. poślubił Franciszkę Rębowską z Grodnicy. Skąd przybył Antoni? Strzeleckie wpisy kościelne milczą na ten temat.

Antoniemu Komorniczakowi (bratu Jana) i jego żonie Franciszce urodziły się bliźniaki: Kasper i Agnieszka. Miało to miejsce w Grodnicy po Bożym Narodzeniu, tj. 29.12.1842 r. Ich chrzestnymi była m.in. siostra Antoniego, Katarzyna, mieszkająca wówczas w Goli.

---

¹¹⁹ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Maria> (dostęp: 25.01.2015).

¹²⁰ Zob. rozdz. 5.2.1.

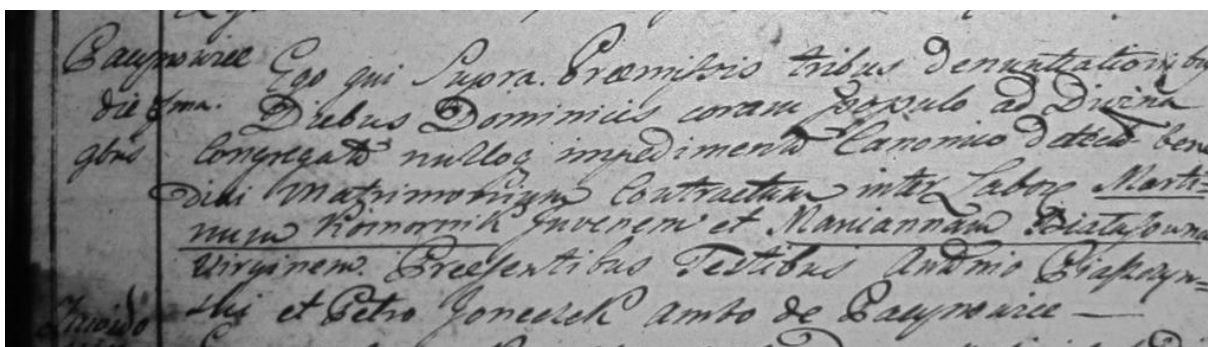
¹²¹ Podobny przypadek dotyczył rodziców autora.

¹²² Grodnica i Bodzewko były w jednym kluczu własnościowym, co może tłumaczyć fakt, że wcześniej zamieszkiwał tam Jan Komorniczak.

Chrzestnym Kaspra został Jan Czapula, s. Andrzeja i Jadwigi z d. Gaułwia, czyli teściów Kazimierza Dopierały¹²³. Niestety dzieci te zmarły 21.02.1844 r. Antoni i Franciszka nie mieli już więcej dzieci. Antoni zm. 19.08.1902 r. w Grodnicy. Był włodarzem, ratajem i świetnym gawędziarzem. Stał się popularny nie tylko w Grodnicy. Jego żona Franciszka zmarła również w Grodnicy w 1895 r.

Tak więc cała czwórka rodzeństwa z rodziny Komorniczaków (poznana dotychczas) związana była z Grodnicą, ale tylko jeden z nich, Jan, stworzył dużą rodzinę. Janowi i Agnieszce z d. Wojciechowskiej w latach 1851-1868 urodziło się sześcioro dzieci. Pierworodnym był Wincenty (1851-1937) – jego historia jest już znana¹²⁴. Kolejne dzieci Jana Komorniczaka to: Franciszka (1855-1909), żona Michała Radojewskiego, Antoni (1857 - br. d.) z żoną Marianną z d. Radojewską (przykład kolejnej „wymiany ślubnej”), Jadwiga (1862-1862), Marianna (1864-1947), która wyszła za mąż za Jana Genderę, a zmarła w 1947 r. w Gostyniu. Ostatnim dzieckiem Jana Komorniczaka był Stanisław, ur. w 1868 r. w Grodnicy, jak i poprzednio wymienione rodzeństwo. Losy Stanisława są nieznane. Natomiast Franciszka i Antoni związali swoje życie z parafią w Dolsku. Przedstawiono tu tylko skrótowe informacje.

Czy było jeszcze inne rodzeństwo Jana Komorniczaka, jego brata Antoniego i dwóch siostr zmarłych w Grodnicy? Gdzie mieszkali ich rodzice? Odpowiedź brzmi: wszystko zaczęło się w par. Grodzisko Pleszew. Dowód stanowi m.in. poniższy akt ślubu:

Ilustracja 30: Akt ślubu nr 8/1808 z par. Grodzisko Pleszew Marcina Komornika i Marianny Białasówny

Ślub odbył się dnia 07.11.1808 r. w miejscowości Pacynowice. Marcin i Marianna Białasówna¹²⁵ urodzili się ok. 1777 r., można przypuszczać, że we wsi Pacynowice lub Prokopow koło Pleszewa. Marcin był synem Pawła. Dowodem na to było nazwisko Pawłowski użyte przy wpisie o narodzinach co najmniej dwojga dzieci. Zwany był też Skotarzem, co oznaczało pasterza. Słowo to, dość często używane jako określenie funkcji, zajęcia czy zawodu, w konsekwencji tworzyło nazwisko. Oprócz wymienionych już wcześniej czworga dzieci Marcina i Marianny z d. Białas, stwierdzono istnienie jeszcze pięciorga następnych. Były to: Anna (1809-1809), Agata (1814-1819), Andrzej (1821 - br. d.), Tomasz i Stefan, bliźniaki (1826 - br. d.). Wszyscy ur. się w par. Grodzisko Pleszew. Odpowiedź na pytanie, dlaczego cała populacja rodziny Komorniczaków pochodzi od Jana

¹²³ Zob. rozdz. 6.1.

¹²⁴ Ta część historii rodziny została opracowana przez Janinę Ciekańską z Gostynia.

¹²⁵ Nazwisko Białas występuje w tym rejonie k. Pleszewa także współcześnie. Teoretycznie istnieje możliwość odnalezienia potomków z męskiej linii o nazwisku Białas z przełomu XIX i XX w. Podjęto próbę kontaktu z osobami o tym nazwisku, jednak ostatecznie kontynuowanie tych działań przekroczyło możliwości autora.

(1823-1898), wydaje się być na podstawie poczynionych ustaleń dość oczywista.

Jan Komorniczak na chrzcie otrzymał imię Jan Chrzyciel. Jako jedyny ur. się we wsi Chrzanów w par. Kuczków, położonej tuż obok par. Grodzisko Pleszew. Było to dnia 11.06.1823 r. Zmarł 25.11.1898 r. w Dolsku, prawdopodobnie w domu córki Franciszki.

Opisanie wszystkich szczegółów dotyczących dziejów tej rodziny z przełomu XVIII i XIX w. wykracza jednak poza założone ramy niniejszej publikacji.

Można jeszcze dodać, że Marcin Komorniczak (protoplasta) zmarł w 1831 r. w Pacynowicach, a jego żona Marianna w roku poprzednim. W 1831 r. żyły jeszcze następujące dzieci tej pary: Marianna (ok. 21 lat), Katarzyna (20 lat), Antoni (12 lat), Jan (8 lat) i być może Andrzej (10 lat) oraz Tomasz i Stefan mający po 5 lat. Nie ustalono, jakie były losy tych trzech ostatnich synów. Być może zostali adoptowani i zmienili nazwiska. Jakie siły i jacy ludzie pomogli pozostałej czwórce dzieci? Czy siostry Jana i Antoniego, Marianna i Katarzyna, wzięły ster rodzinny w swoje ręce? Można przypuszczać, że tak, wszak miały po ok. 20 lat. Marianna już po ponad roku od śmierci ojca Marcina wyszła za mąż za Antoniego Skrzypczaka w Gostyniu Starym. W tym miejscu „postawiono kropkę nad i” – powód zmiany miejsca zamieszkania tej rodziny w latach 30. XIX w. wydaje się oczywisty. Był to jedyny, dotyczący rodzin opisanych w tym opracowaniu, stwierdzony i udokumentowany przypadek exodusu z rodzinnych, dalekich stron do parafii strzeleckiej. Jak na ówczesne warunki była to duża odległość, a taka radykalna zmiana wynikała z faktu utraty rodziców.

Przejdźmy do roku 1907. Trzeba tu przytoczyć fakt, że na kilka dni przed ślubem Marianny z d. Dopierały i Marcina Komorniczaka zmarł Filip Dopierała. Stało się to dnia 18.11.1907 r. z przyczyn „wewnętrznych”. Zgon zgłosiła żona, zanotował ksiądz. Pogrzeb odbył się dnia 21.11.1907 r. Po kilku zaś dniach wyżej wspomniany, zamówiony ślub: 25 listopada tegoż roku. Śmierć i początek nowego życia szły razem pod rękę.

Oto potomkowie Marianny Dopierały i Marcina Komorniczaka. Z jednej strony utworzyła się linia męska od Marcina Komorniczaka, z drugiej żeńska – od Marianny Dopierały¹²⁶.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Jadwiga	1908	1928	Kazimierz Dopierała	1944 Gostyń
2	Marcin	1909	-	-	II w. św.
3	Jan	1910	1948	Franciszka Snela	1994 Drogoszewo
4	Marianna	1913	1934	Jan Ciekański	1992 Gostyń
5	Józef	1915	1947	Helena Jankowska	1999 Gostyń
6	Katarzyna	1919	1940	Edmund Płończak	2011 Strumiany
7	Ignacy	1920	-	-	1941 II w. św.
8	Stanisław	1922	-	-	1939
9	Antoni	1925	1951	Władysława Wolska	1980 Wrocław
10	Franciszek	1927	1953	Teresa Niewiadomska	

Tabela 12: Dzieci Marcina Komorniczaka i Marianny Dopierały, c. Filipa i Elżbiety Sasek

¹²⁶ Część rodziny od strony Komorniczaków została przedstawiona w dużym skrócie. Zainteresowanych odsyłam do przypisu 124.

Komentarze do powyższego zestawienia:

- Poz. 1. Jadwiga Komorniczak i Kazimierz Dopierała. Nie pierwsza to i nie jedyna sytuacja, kiedy małżonkowie mieli wspólnych przodków. W tym przypadku chodzi o Kazimierza Dopierałę (protoplasta) i oczywiście jego rodziców (Piotra i Agnieszkę Ratajczak) oraz wszystkich wcześniejszych Dopierałów, nawet jeśli wówczas nie posiadali jeszcze nazwisk¹²⁷. W tym przypadku zaistniała specyficzna sytuacja z punktu widzenia wyvodu genealogicznego. Stało się to jednak dopiero po drugim ślubie Kazimierza Dopierały z Rozalią z d. Wyzujak. Dzieci z pierwszego małżeństwa Kazimierza Dopierały i Jadwigi Komorniczak mają wspólnych przodków ze strony Dopierałów z dziećmi zrodzonymi z Kazimierza i drugiej żony, Rozalii Wyzujak. Wprawdzie tylko poprzez męża, ale z oczywistych względów dzieci Rozalii nie zaliczają się do drzewa genealogicznego Komorniczaków. Kwalifikacja taka byłaby błędna.

Linia Jadwigi: Marianna Dopierała – Filip Dopierała – Kazimierz Dopierała

Linia Kazimierza: Michał Dopierała – Wojciech I Dopierała – Kazimierz Dopierała

- Poz. 2 i 7. Rodzina Komorniczaków w czasie zawirowań społeczno-politycznych okresu I i II w. św. poniosła duże straty. Marcin Komorniczak stracił dwóch synów (zob. powyższą tab.) i dwóch przyrodnych braci. Bracia to Wincenty (1896-1917), który zginął w Rumunii na Bukowinie 24.09.1917 r. oraz Ignacy (1898-1919), zginął w Powstaniu Wielkopolskim w styczniu 1919 r.
- Poz. 3. Jan Komorniczak z żoną Franciszką z d. Snela. Rodzina Franciszki po ojcu wywodzi się ze Studzianny, a ze strony matki z Hyżyków z Zalesia. Całe życie mieszkali w Drogoszewie, gdzie obecnie mieszka syn Janek. Córka Krystyna mieszka w Michałowie.
- Poz. 4. Marianna Komorniczak i Jan Ciekański związani z Michałowem. Ciekańscy i Dopierałowie to rodziny wywodzące się z Lipia, sąsiedzi, choć Ciekańscy osiedlili się w Lipiu¹²⁸ wcześniej niż Piotr Dopierała, protoplasta.

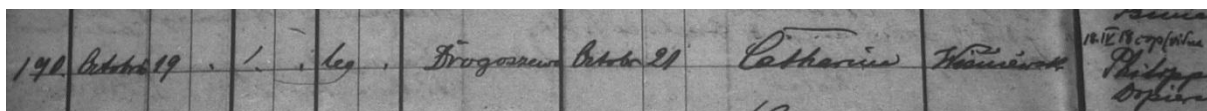
---

¹²⁷ „Liczba przodków wzrasta geometrycznie w każdym pokoleniu: mamy dwoje rodziców, czworo dziadków, ośmioro pradiadków, szesnaścioro prapradziadków. W pokoleniu n-tym mamy 2-n przodków. Czyli w dwudziestym piątym pokoleniu wstecz mamy trzydzieści trzy miliony pięćset pięćdziesiąt cztery tysiące trzydziestu dwóch przodków. Licząc średnio trzy pokolenia na sto lat jest to zaledwie osiem wieków. W XII w. w Europie Zachodniej było zaledwie czterdzieści dwa miliony mieszkańców; dwa wieki wcześniej, kiedy to teoretycznie powinniśmy mieć ponad dwa miliardy przodków, liczba ludności w Europie Zachodniej wynosiła tylko piętnaście milionów. Przodkowie muszą się powielać – wystarczy, że dwoje naszych pradiadków było rodzeństwem, a już mamy o jedną czwartą mniej przodków. Zjawisko to, zwane ubytkiem przodków [...]” w: Małgorzata Nowaczyk, *Poszukiwania przodków*, op. cit., s. 25-26.

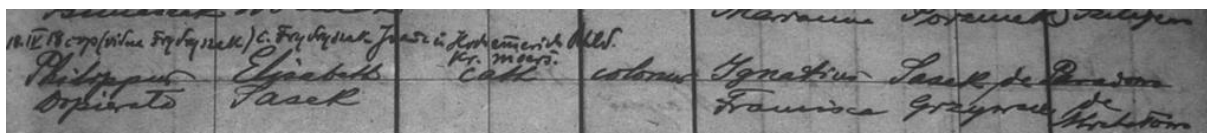
¹²⁸ Istniejąca w rodzinie hipoteza o czeskim rodowodzie przodków rodziny Ciekańskich może być uzasadniona. Na przełomie XVIII i XIX w. rodzina ta zamieszkiwała w Lipiu i nie należała do najbiedniejszych, jak na owe czasy. W spisie majątku z 1793 r. (tzw. kataster pruski) figurował Wojciech Czekański. Spis ten wykazuje, że posiadał 2 woły i 1 krowę. Wojciech Czekański (ok. 1763-1833) był pradiadkiem Tomasza Ciekańskiego (1864-1933). W Lipiu był karczmarzem i sołtysiem. Już w I poł. XVIII w. (ślub w 1746 r.) pojawia się nazwisko Bogusław Czeski oraz żona Elżbieta. W Smogorzewie prowadzą karczmę. Bogusław też był stolarzem, a zawód ten jest nierozłącznie związany z tą rodziną. Wspomnieć można jeszcze o Piotrze Czekońskim, stolarzu z Gostynia, o którym w swoich dziennikach pisał Edmund Bojanowski. Zob. np.: E. Bojanowski, *Dziennik*, op. cit., t. 1, s. 66-67. W I poł. XIX w. nazwisko Czekański pojawiło się w metrykach kościelnych również w par. Borek i Cerekwica. Fakty te, nieposzerzone o dane z głębokich i zakrojonych na szerszą skalę badań, nie dały się jednak powiązać w ten sposób, aby udowodnić podaną hipotezę.

- Poz. 5. Józef Komorniczak i żona Helena z d. Jankowska związani z Piaskami Wlkp.
- Poz. 6. Katarzyna Komorniczak i jej mąż Edmund Płończak mieszkali w Strumianach k. Borku.
- Poz. 7. Por. poz. 2
- Poz. 8 . Stanisław Komorniczak zmarł jako kawaler.
- Poz. 9. Antoni Komorniczak i żona Władysława z d. Wolska mieszkali po wojnie w Żmigrodzie.
- Poz. 10. Franciszek Komorniczak i żona Teresa z d. Niewiadomska od lat 50. XX w. związani z Wrocławiem.

Tak jak pozostałe dzieci Filipa, **KATARZYNA** też urodziła się w Drogoszewie. Stało się to dnia 20.10.1888 r. Warto odnotować, że chrzest odbył się po dwóch dniach od urodzenia, a chrzestnymi byli: Ignacy Sasek vel Casek z Paradowa (brat matki) oraz Franciszka Grzywacz z d. Dopierała z Michałowa (przyrodnia siostra ojca). Uwagę należy zwrócić na dwa fakty. Paradów leżał w zasadzie niedaleko od Drogoszewa, tuż za Pogorzela, ale trzeba było zawiadomić chrzestnego. Może poprzez telegraf na stacji kolejowej w Zalesiu, a może przez posłańca. Ignacy Casek (tym nazwiskiem posługuje się na swoim terenie) wpisany został do księgi chrztów w Strzelcach W. pod swoim rodzimym nazwiskiem Sasek. Dlaczego?

Ilustracja 31: Cz. 1 aktu chrztu nr 190/1888, par. Strzelce W.

Ilustracja 32: Cz. 2 aktu chrztu nr 190/1888, par. Strzelce W.

Kiedy w dniu 29.09.1913 r. w USC Piaski, jeszcze przed pruskim urzędnikiem, odbył się ślub Katarzyny z Ignacym Frydryszakiem, urzędnik odnotował, że Katarzyna mieszkała w Pogorzeli. Można przypuszczać, że podjęła tam pracę. Czy i w tej sytuacji pomagał Ignacy Casek? Ślub kościelny nastąpił w Strzelcach W. (akta kościelne nie były jeszcze dostępne w czasie kwerendy w archiwach).

Ignacy Frydryszak ur. się 04.07.1888 r. w Zalesiu jako s. Józefa i Antoniny z d. Kordus. Ignacy i Katarzyna mieli córkę Marię, ur. w 1914 r. i syna Ignacego, ur. w 1915 r. W tym czasie trwała zawierucha wojenna. Ignacy, według przekazów rodzinnych, zginął na froncie. Data i miejsce śmierci nie zostały ustalone.

Katarzyna ponownie wyszła za mąż – za Jana Frydryszaka z Zalesia, ur. 29.09.1891 r., spokrewnionego z poprzednim mężem, przypuszczalnie kuzynem. Ślub odbył się 18.04.1918 r. w Hohenmmerich w Niemczech (zob. pow. ilustracja). Jan pracował jako górnik, w późniejszym okresie także we Francji, gdzie zginął w kopalni. Data i miejsce nie zostały ustalone. Katarzyna wychowywała dwóch synów po Janie: Bolesława, ur. w 1922 r. i Mariana, ur. w 1928 r. Potomkowie Frydryszaków żyją m.in. w Gostyniu.

Ustalenia na temat przodków, szczególnie dotyczące pierwszego męża Katarzyny, Ignacego, pozwalają stwierdzić, że jego pradziadkiem był Józef Frydryszak, ur. ok. 1790 r. Rodzina ta była związana z Szelejewem do ok. połowy XIX w., a w późniejszym okresie jej część ulokowała się w Zalesiu. Podjęty temat ewentualnego pokrewieństwa Katarzyny z d. Frydrych z Szelejewa, prababci Elżbiety Sasek ze strony matki (i dalej linii żeńskiej) z Ignacym i Janem Frydryszakiem czeka na weryfikację¹²⁹.

ZOFIA urodziła się w piękny, 12 dzień majowy 1892 r. w Drogoszewie. Nie mając jeszcze 14 lat, zmieniła miejsce zamieszkania, udając się do Elżbietkowa (pow. Koźmin). Wróciła do Drogoszewa 04.10.1915 r. z Pogorzeli, aby 31.12.1915 r. wyjechać do Wrocławia (Breslau). Z Wrocławia do Drogoszewa powróciła w dniu 07.01.1919 r., czyli tuż po zakończeniu I w. św. Po ok. roku udała się do Koźmina¹³⁰. Jej dalsze losy są nieznane. Opowieści rodzinne nie zostały udokumentowane. Ktokolwiek wie, proszony jest o...

AGNIESZKA, ur. w 1894 r., prawdopodobnie mieszkała w Wałbrzychu. Miała córkę i syna Józefa. Brakuje innych danych. Agnieszka kończy poczet dzieci Filipa, które założyły rodziny. Niestety, czas zrobił swoje. W tym przypadku również należy liczyć na nowe ustalenia.

Najmłodsi synowie Filipa Dopierały, **ANTONI** (1895-1895) i **MARCIN** (1898-1898), nie przekroczyli wieku niemowlęcego. Marcin zmarł w kilka godzin po porodzie. Trudno udowodnić (brak jest zapisów w księgach kościelnych i cywilnych), czy wpis do księgi meldunkowej w Drogoszewie, pod datą 21.01.1896 r., na temat narodzin dziecka o imieniu **APOLLONIA**, dotyczy dziecka Filipa i Elżbiety czy innych rodziców. Przyjmując tezę, że było to dziecko wymienionych rodziców, należy uściślić, że liczba dzieci urodzonych w tym małżeństwie wyniosłaby czternaście.

Matka Elżbieta w 1898 r., po urodzeniu ostatniego dziecka, miała prawie 44 lata. Zmarła w Drogoszewie 12 grudnia 1923 roku. Przeżyła we wdowieństwie 16 lat.

5.8. Ewa (1850 - br. d.)

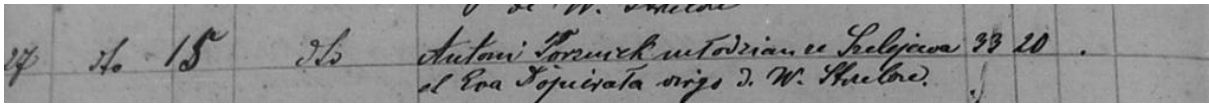
Kiedy dana gałąź należała do płci żeńskiej, istniał czasami dylemat, czy zaczynać przedstawianie rodziny od Dopierałów, czy też od strony męża. Ważniejsza jest rodzina Porzucków, czy też dzięki matce Ewie rodzina utrzymuje więcej kontaktów z Dopierałami? Ewa wszak musiała najpierw się urodzić, a w tym czasie rodzina Porzucków „panowała” głównie w Szelejewie, zaczęto więc od Ewy.

Ewa ur. się 20.12.1850 r. w Strzelcach Wielkich, tak jak reszta rodzeństwa. Chrzestnymi byli Wojciech Danielczyk z Lipia i Anna Wojtkowiak z Michałowa. Była to „ekipa” z poprzedniego układu małżeńskiego Kazimierza Dopierały. To miłe, że zostali zaproszeni i zaproszenie zostało przyjęte. Całą młodość spędziła w Strzelcach W. Być może opiekowała się nią o sześć lat starsza przyrodnia siostra. Za ok. 11 lat w takiej samej roli znalazła się Ewa wobec siostry Marcysi, późniejszej Marcianny Lekowskiej. Takie były realia życia wielodzietnej rodziny w parafii strzeleckiej. Minęło prawie 20 lat. Ewa wyszła za mąż za

¹²⁹ Zob. wcześniejsze zapisy na ten temat na początku rozdz. 5.7.

¹³⁰ Liczne „wędrówki” ustalono na podstawie sołeckiej książki meldunkowej.

trzydziestotrzyletniego Antoniego Porzucka z Szelejewa, „młodziana”, wg stosowanej wówczas nomenklatury. A przecież takim młodzieniaszkiem już nie był. Ślub miał miejsce 15.09.1872 r. Świadkami byli: Ignacy Kasperkowiak z Szelejewa i Ignacy Wyrwiński z Zalesia.

Ilustracja 33: Akt ślubu nr 27/1872 cz.1, par. Strzelce W.

Z aktu ur. pierwszego dziecka, Jana, w 1873 r. wynika, że mieszkali w Szelejewie. Dopiero następny syn, Józef, urodził się w 1876 r. w Strzelcach W. Po śmierci Kazimierza Dopierały w 1875 r. nastąpiła „zmiana na miejscowości” z Szopnymi. Taka była logika wydarzeń?

Dziadkami Antoniego Porzucka byli: Filip (ok. 1752-1842) i Agnieszka (ok. 1773-1813). Filip po śmierci Agnieszki ożenił się po raz drugi. Posiadał status półrolnika. Rodzicami Antoniego Porzucka byli: Józef (1807-1858), który zmarł jako stróż w Szelejewie oraz Katarzyna z d. Wyzuj, c. Jana Wyzuja. Nie było możliwości ustalenia imienia matki Katarzyny, gdyż w akcie zgonu zapisano tylko imię ojca, natomiast w akcie ślubu brak wzmianki o danych dotyczących rodziców. Katarzyna nazwana była Wyzująka, czyli córka Wyzuja. Zbadano wątek dotyczący urodzenia Katarzyny, matki Antoniego Porzucka, lecz czynności te nie przyniosły oczekiwanego rezultatu. Brakuje w tym okresie (ok. 1808 r.) aktu urodzenia na takie nazwisko i imię. Mogła być np. dzieckiem adopcyjnym. Katarzyna zmarła w Strzelcach W. dnia 14.01.1888 r. Zgon zgłosiła w kościele Ewa Porzucek – synowa, a w USC Piaski Marianna Lekowska, czyli siostra Ewy. Można przypuszczać z tych zapisów, że Ewa opiekowała się teściową. Na tych kilku osobach oczywiście nie kończy się rodzina Porzucków z Szelejewa, jednak w tym miejscu zakończono jej prezentację.

Stwierdzono narodziny jedenaściorga dzieci Antoniego i Ewy Porzucków:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Jan	1873	-	-	1877 Strzelce W.
2	Józef	1876	1901	Franciszka Jankowiak	1954 Strzelce W.
3	Ignacy	1878	-	-	br. d.
4	Marianna	1880	1900	Jakub Mańkowski	1957 Piaski Wlkp.
5	Antonina	1882	1902	Franciszek Kołodziejczak	1941 Piaski Wlkp.
6	Kazimierz	1885	1909	Maria Mikołaj	br. d. Niemcy?
7	Feliks	1887	1919	Joanna Bogusz	br. d.
8	Agnieszka	1890	1910 1925	Ignacy Sieja Walenty Frąckowiak	br. d.
9	Wincenty	1890	1918 1922	Marianna Kuberczak Agnieszka Matecka	1973 Piaski Wlkp.
10	Franciszka	1893	-	-	1899 Strzelce W.
11	Jadwiga	1895	-	-	br. d.

Tabela 13: Dzieci Antoniego Porzucka i Ewy Dopierały, c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej

Jak już wspomniano, **JAN** urodził się jako pierwsze i jedyne dziecko w Szelejewie. Było to dnia 16.12.1873 r. Zmarł 30.05.1877 r. w Strzelcach W., mając 3,5 roku. Status ojca Antoniego przy akcie chrztu określono jako pracownik najemny.

Natomiast pierwszym dzieckiem urodzonym w Strzelcach W. był **JÓZEF**. Miało to miejsce w dniu 1.03.1876 r. Zmarł również w Strzelcach W., dnia 26.08.1954 r., więc najprawdopodobniej całe swoje życie związał z rodzinną miejscowością. Ślub z Franciszką Jankowiak odbył się w dniu 18.02.1901 r. Żona mogła pochodzić z par. Domachowo, gdyż tam w 1863 r. ślub brali jej rodzice, Wojciech i Michalina z d. Glura. Odnotowano następujących chrzestnych: Józefa, czyli Jana Grzywacza i Mariannę Wyzuj. Chrzest miał miejsce w dniu 05.03.1876 r. Natomiast świadkami na ślubie Józefa z Franciszką Jankowiak byli: Wojciech Jankowiak i Filip Dopierała z Drogoszewa. Godzi się wspomnieć o tych osobach, gdyż ich obecność świadczy o kontaktach rodzinnych i sama w sobie jest komentarzem. Ponadto bardzo istotna informacja została zawarta w akcie ur. Józefa: status ojca Antoniego – gospodarz.

Większość informacji o potomkach Józefa i Franciszki ustalono na podstawie relacji rodzinnych. Józef Porzucek i Franciszka mieli dziewięcioro dzieci. Był to m.in. Stanisław, który ur. się w 09.04.1903 r. w Strzelcach W., a ożenił się z Anielą z d. Motyka w 1930 r. Wydawało się, że łatwo odnaleźć dalszą rodzinę, ale rzeczywistość przerosła oczekiwania. Pozostałe dzieci Józefa i Franciszki to: Jadwiga, Franciszek, Józef, Kazimierz, Marcin, Maria, Stanisław, Władysław. Poprzez Marię z d. Porzucek linia genealogiczna prowadzi na strzeleckie Huby do rodziny Jagodzińskich, do ich gospodarstwa. W tym miejscu (ale nie w tym domu) zmarł Kazimierz Dopierała w 1875 r.

IGNACY ur. się w 1878 r. Jego dzieje to kolejna biała plama w ustaleniach genealogicznych. Wiadomo tylko, że jego chrzestnymi w dniu 20.01.1878 r. byli Łukasz Dolata i Franciszka Grzywacz.

Czas zimowy to typowy okres narodzin dzieci Antoniego i Ewy Porzucków. Tak było w przypadku **MARIANNY**, która przyszlą na świat 17.01.1880 r. W styczniu na chrzcinach pojawił się Filip Dopierała i Rozalia Dolata. Już przy poprzednich chrzcinach, Ignacego, pojawiło się nazwisko Dolata (Łukasz), który był mężem wymienionej tu Rozalii Dolaty z d. Gościańskiej. Łukasz i Rozalia Dolata to dziadkowie Józefa Dolaty z Michałowa (1895-1952), męża Stanisławy z d. Dopierała, c. Michała i Jadwigi z d. Dułacz.

Marianna Porzucek wyszła za mąż dnia 04.02.1900 r. za Jakuba Mańkowskiego, ur. ok. 1872 r. Ustalono istnienie dwojga dzieci tej pary małżeńskiej, tj. Franciszka i Franciszkę. Wnuczką Franciszki jest Irena Różalska z Piasków. Irena Różalska jest obecnie Przewodniczącą Rady Gminy Piaski¹³¹. Gminy, której obszar w znacznej części pokrywa się obecnie z obszarem niegdysiejszej par. Strzelce W.

ANTONINA ur. się 28.05.1882 r. w Strzelcach W. Przypadło jej żyć w okresie mających nadejść wkrótce dużych zmian na terenie Polski i całej Europy. Jej chrzestnymi byli Łukasz Dolata i Maria Lekowska, czyli Marianna Dopierała, krótko wcześniej ślubowała

---

¹³¹ <http://strona.piaski-wlkp.pl/wladze-gminy.html> (dostęp: 10.02.2015).

Wojciechowi Lekowskiemu, pochodzącym także ze Strzelec W. Kiedy Antonina wyszła za mąż za Franciszka Kołodziejczaka (1879 - br. d.). Wtedy to nastąpił początek ery Kołodziejczaków dwudziestowiecznych, ponieważ Antonina urodziła Franciszkowi czterech synów już na początku XX w. Ślub odbył się 17.11.1902 r. Czterej synowie to: Franciszek (1904-1976), ur. w Herne w Niemczech, Jan (1905-1993), ur. również w Herne, Marcin (1910-1963), ur. w Piaskach Wlkp., Bronisław (1914-1944), którego miejsce ur. pozostaje nieznane. Ryszard Kołodziejczak, autor tego opracowania, jest synem Jana Kołodziejczaka. Zostało udowodnione, że w żyłach potomków Jana Kołodziejczaka i Marii Dopierały, c. Michała i Jadwigi z d. Dułacz, płynie część krwi Małgorzaty Czapulak (od strony Marii) i Michaliny Wyrwińskiej (od strony Jana), czyli pierwszej i drugiej żony Kazimierza Dopierały, seniora rodu Dopierałów ze Strzelec W. Kazimierz Dopierała był zatem wspólnym prapradziadkiem Jana Kołodziejczaka i Marii z d. Dopierała. W ten sposób o jednego pradziadka mniej, co oznacza mniej poszukiwań genealogicznych (sic!). Praprapradziadek probanta od strony ojca, to Bartłomiej Kołodziejczak. Ur. się ok. 1770, zm. w 1830 r. w Strzelcach W. Jak widać wszystko działo się w „strzeleckim sosie”.

Utworzone drzewo genealogiczne od Bartłomieja Kołodziejczaka mieści w sobie m.in. rodziny o nazwiskach takich jak Ciekański, Czapulak, Dolatowski, Krępa¹³², Walkowiak¹³³, Woźniak, Woźny, Woźnica i szereg innych. Rodzina Kołodziejczaków od zarania była związana z parafią Strzelce W. Obecnie jest znacznie rozproszona po Polsce, Europie i świecie. Na terenie parafii Strzelce W. mieszka 5x prawnuk Bartłomieja Kołodziejczaka, Rafał Kołodziejczak, ur. w 2008 r., s. Grzegorza i Bogusławy. Prawdopodobnie najdalej (mogą teoretycznie żyć inne osoby, o nieustalonej tożsamości) od Polski, u podnóża Andów, w miejscowości Salta w Argentynie mieszka Constanza Micaela Kołodziejczak, ur. w 2005 r. Jej rodzice to Tomasz (s. Ryszarda i Mirosławy) i Amelia Sulca¹³⁴. Jest również 5x prawnuczką Bartłomieja Kołodziejczaka, podobnie jak jej mieszkająca we Wrocławiu kuzynka, Amelia Kubasiak, c. Marcina Kubasiaka i Magdaleny z d. Kołodziejczak. Constanza i Amelia to wnuczki autora.

Pozostali potomkowie Antoniny Porzucek mieszkają w Wielkopolsce, na Dolnym i Górnym Śląsku, Pomorzu, w Krakowie, w Niemczech i innych miejscach.

Genealogiczną białą plamą w tej części rodziny jest nieznajomość daty i miejsca zgonu Franciszka Kołodziejczaka, męża Antoniny. Pracował jako górnik w miejscowości Herne w Niemczech i tam prawdopodobnie spoczywa. Po zakończeniu I w. św. Antonina wróciła do Polski z czterema synami i zamieszkała w Piaskach Wlkp. Właśnie w Piaskach całe dalsze życie mieszkał syn Franciszek z rodziną. Syn Jan z rodziną mieszkał w Michałowie. W Tarnowskich Górach osiedlił się syn Marcin. We wrześniu 1944 r. zginął tragicznie w Krakowie na terenie Borku Fałęckiego najmłodszy syn Bronisław.

Antonina zmarła dnia 18.02.1941 r. w szpitalu w Marysinie k. Piasków.

KAZIMIERZ ur. się 15.02.1885 r. Jego chrzestnymi byli Wojciech Lekowski i Rozalia Dolata. Kazimierz ożenił się 10.08.1909 r. z Marią Franciszką Mikołaj w miejscowości

---

¹³² Aleksander Krępa (1874-1948) był przed II w. św. wójtem w Borku Fałęckim (obecnie w ramach m. Krakowa). Zięciem Aleksandra Krępy był Bronisław Kołodziejczak (1914-1944), s. Franciszka i Antoniny z d. Porzucek.

¹³³ Jeden z synów Bartłomieja Kołodziejczaka, Szymon (1805-1878) „zmienił nazwisko” na Walkowiak. Nie zdołano dotychczas przekonać rodziny Walkowiaków do istniejącego pokrewieństwa. Pozostają badania DNA.

¹³⁴ Zob. ciekawą pozycję książkową: Elsa Drucaroff, *Kobiety z miasta Salta*, DodoEditor, Kraków 2011 r.

Marxloh-Niederhein w Niemczech. Widać, że w tym czasie emigracja zarobkowa była w pełnym rozkwicie. Brak dalszych ustaleń co do losów tej rodziny.

Podobnie jak w przypadku starszego brata Kazimierza nie ustalono również wielu danych o **FELIKSIE**, który ur. się 19.05.1887 r. Feliks miał tych samych chrzestnych, co wyżej wymieniony brat. Jego ślub z Joanną Bogusz odbył się w sąsiedniej par. Domachowo, dnia 18.02.1919 r., tuż po odzyskaniu niepodległości. Co przyniosła ta wolność Feliksowi i jego żonie?

Które z bliźniąt, **AGNIESZKA** czy niżej wymieniony Wincenty, urodziło się pierwsze, tego w metrykach nie zaznaczono. Przyjęto wg porządku alfabetycznego, że pierwsza przyszła na świat Agnieszka. Odnotowano ten fakt w dniu 09.01.1890 r. Znowu więc trwała zima. Bliźnięta ochrzczono tego samego dnia, tj. 12.01.1890 r. Rodzicami chrzestnymi Agnieszki byli Wojciech Lekowski i Franciszka Ratajczak z Lipia. Agnieszka i jej brat Wincenty dwukrotnie brali ślub. Takie same sytuacje, ale podyktowane innymi względami. Pierwszym mężem Agnieszki został Ignacy Sieja, ur. ok. 1885 r. w Strzelcach W., s. Bartłomieja¹³⁵ i Marianny z d. Szkudlarek. Dziadkami Ignacego Sieji byli Ludwik Sieja i Monika Dutkowiak. Ślub Agnieszki i Ignacego odbył się 25.01.1910 r. Świadcami na nim byli: Feliks Porzucek, brat Agnieszki i Franciszek Kołodziejczak – szwagier. Ignacy Sieja był górnikiem. Zginął na froncie I w. św. we Francji dnia 18.09.1915 r. Drugi ślub Agnieszki *primo voto* Sieja z Walentym Frąckowiakiem odbył się dnia 20.04.1925 r. w par. Strzelce W. To wszystko, co ustalono z dokumentów.

Data ur. **WINCENTEGO** jest ta sama co siostry bliźniaczki, Agnieszki. Chrzestnymi chłopca byli Andrzej Ratajczak z Lipia (czyżby nasi Ratajczakowie?) i Rozalia Dolata ze Strzelec W. Pierwszy ślub Wincentego odbył się 29.01.1918 r. Wybranką była Marianna Kuberczak, która zmarła ok. 1921 r. Drugi ślub, z Agnieszką Matecką, miał miejsce w dniu 05.06.1922 r. Dzieci tej ostatniej pary to m.in. Jan Porzucek, ur. w 1936 r. w Szelejewie, gdzie mieszka z żoną Kazimierą z d. Bartkowiak (ur. w 1942 r. w Kurowicach k. m. Łodzi) oraz rodziną. Wincenty zmarł w dniu 6.02.1973 r., a żona Agnieszka 14.02.1971 r.

FRANCISZKA ur. się 16.06.1893 r. jako przedostatnie dziecko Ewy i Antoniego Porzucków. Żyła tylko 6 lat, zmarła bowiem na szkarlatynę 27.09.1899 r. Chrzestnymi w tym przypadku byli: Wojciech Dopierała II i Franciszka Langiewicz ze Strzelec W. Status ojca – *colonus*. Ojciec Antoni zmarł w tym samym roku 3 stycznia. Dla matki Ewy był to rok trudnych wydarzeń w rodzinie.

JADWIGA ur. się dnia 09.09.1895 r. Jej chrzestni to: Wojciech Lekowski i Franciszka Langiewicz. Nie znaleziono innych informacji o życiu tej osoby.

Oto dzieci Ewy Porzucek z d. Dopierała. Miało być o Dopierałach, a było o Porzuckach, ale taki los gałęzi żeńskich. Nie odkryto zbyt wielu podstawowych wiadomości o tej rodzinie,

---

¹³⁵ Wcześniej nazwisko Sieja brzmiało Siejak. Sieje vel Siejaki lokowali się w XIX w. m.in. w okolicach Borku. Siostrą Bartłomieja Sieji (1843 - br. d.) była m.in. Agnieszka Sieja (1846-1873), której 3x prawnikiem jest Franz Leissner, ur. w 1988 w Berlinie, mający niemiecko-polskie korzenie. Europejczyk, student m.in. polonistyki, genealog. Poznany w trakcie kwerendy.

aby uważać tę kartę za zamkniętą (m.in. nieznana jest data zgonu Ewy).

5.9. Rozalia (1853 - br. d.)

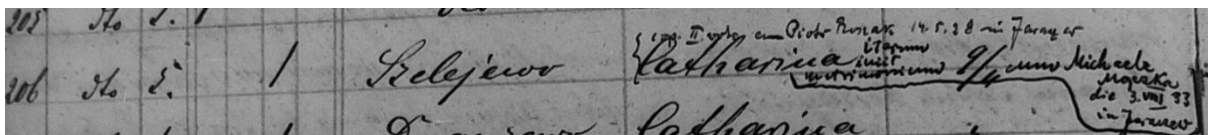
Była połowa XIX w. Panowały bardzo trudne warunki życia dla chłopskiej warstwy ludności wiejskiej. W czwartek 08.09.1853 r. ur. się w Strzelcach W. Rozalia. Niemowlę nie potrzebuje wszak jeszcze butów do chodzenia¹³⁶, ale jaka czekała ją droga w życiu? Tego nie udało się niestety ustalić. Chrzestnymi Rozalii byli: Walenty Czapula, parobek ze Strzelec W. i Ewa Pawłoska, wyrobnica z Dorotowa k. Borku. W 1875 r., trzy miesiące po śmierci ojca Kazimierza, dwa miesiące po ślubie brata Filipa, w USC Piaski własnoręczne podpisy pod aktem ślubu złożyli Rozalia i Wojciech Wyzuj z Szelejewa, ur. 03.04.1853 r., s. Jakuba i Magdaleny z d. Kasperkowiak. Jako świadkowie stawili się znani co do tożsamości Jakub Wyzuj i Jan Gregor z Piasków. Świadkami w kościele w Strzelcach W. był Jakub Wyzuj, ojciec nowożeńca i Antoni Porzucek, mąż starszej o 3 lata siostry Ewy. Małżonkom rodzą się następujące dzieci:

1. Jan, ur. 23.02.1878 r. w Szelejewie. Chrzestni: Jan Szopny i Elżbieta Dopierała. Osoby znane z wcześniejszych informacji. Status ojca – wyrobnik.
2. Katarzyna, ur. 05.11.1879 r. w Szelejewie. Chrzestni: Andrzej Niedziela i Jadwiga Wyzuj. Status ojca – chałupnik.
3. Marianna, ur. 03.12.1882 r. w Szelejewie. Chrzestni: Ignacy Sasek vel Casek i Elżbieta Dopierała, rodzeństwo. Ignacy jeszcze jako Sasek, dopiero w 1886 r. stanie się Caskiem. Status ojca – *colonus*.
4. Konstancja, ur. 22.01.1885 r. w Szelejewie. Chrzestni: Ignacy Sasek i Marianna Matecka. Po przeszło 2 miesiącach Konstancja umiera. Status ojca – *operarius* (pracownik najemny).
5. Konstancja, ur. 29.01.1886 r. w Michałowie. Chrzestni: Filip Dopierała i Marianna Dopierała. Status ojca – rolnik.
6. Antoni, ur. 07.05.1888 r. w Michałowie. Chrzestni: Antoni Roszak z Michałowa i Elżbieta Dopierała z Drogoszewa. Status ojca – *colonus*.
7. Józefa, ur. 26.02.1890 r. w Michałowie. Chrzestni: Kazimierz Konatańczak z Aleksandrowa i Elżbieta Dopierała z Drogoszewa. Status ojca – *operarius*.

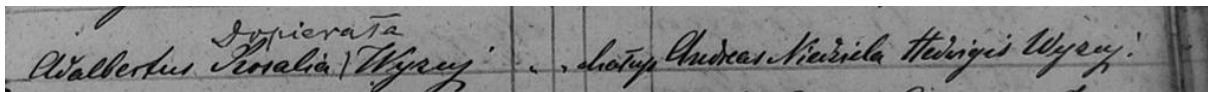
Jakie wnioski można postawić z dotychczasowych ustaleń? Najliczniejsze kontakty mają Wyzujowie z rodziną Filipa Dopierały (żona Elżbieta i jej brat Ignacy Casek). Jeżeli przyjąć, że wpis dotyczący statusu Wojciecha Wyzuja (w/w poz. 2 wykazu dzieci) jest prawidłowy, może to oznaczać, że Rozalia i Wojciech stracili dom w Szelejewie, przenosząc się w następstwie tego faktu do Michałowa. Ojciec Wojciecha Wyzuja, Jakub, był wyrobnikiem. Nie ustalono, czy urodziły się jeszcze inne dzieci Wojciecha i Rozalii Wyzujów. Być może z Michałowa przenieśli się w inne strony. Zastanawiający jest wpis, dokonany ręką księdza, w akcie chrztu c. Katarzyny o jej dwóch ślubach. Jeden w 1928 r. z Piotrem Roszakiem, drugi w 1933 r. z Michałem Mączką. Przy pierwszym ślubie Katarzyna miała już 49 lat. Nie ustalono, co działo się wcześniej ani co się stało z rodzicami.

---

¹³⁶ Jest 29.10.1853 r. „Od jutra dzieci mają już przestać [do ochronki] chodzić boso”. w: E. Bojanowski, *Dziennik*, op. cit., t. 1., s. 220.

Ilustracja 34: Cz. 1 akt chrztu nr 206 z 1879 r., par. Strzelce W.

Ilustracja 35: Cz. 2 akt chrztu nr 206 z 1879 r., par. Strzelce W.

W wieku 24 lat Konstancja Wyzuj (ur. w 1886 r.) wyszła za mąż za Walentego Makowskiego w miejscowości Wattenscheid (prawdopodobnie k. Bohum w Niemczech) Stało się to 08.02.1910 r. Jest to tylko wpis w akcie chrztu w księdze parafialnej w Strzelcach W. O pozostałych dzieciach nie udało się nic więcej ustalić. Może rodzice też wyemigrowali do Niemiec? Pozostało to tajemnicą.

5.10. Ignacy (1859-1865)

Urodzony w dniu 30.06.1859 r. w Strzelcach W., Ignacy zmarł w swoim domu jako niespełna sześciolatek w dniu 17.02.1865. Jako przyczynę podano krosty. Jego chrzestnymi byli: Jan Mikołajski z Lipia (mąż Agaty Dopierały) i Anna Wojtkowiak z Michałowa z d. Wyrwińska. Formalnie Ignas był wujkiem m.in. Michała Dopierały (1858-1931), młodszym od niego o zaledwie 9 miesięcy.

5.11. Marcianna (1861 - br. d.)

Podczas relacjonowania historii rodziny starszej siostry Ewy zauważono, że kontakty z rodziną Marcianny były bardzo ożywione. Wynikało to zapewne z bliskości miejsca zamieszkania (Strzelce W.). I takie utrzymywały się przez dłuższy czas. Marcianna ur. się 22.01.1861 r. Jej chrzestnymi byli Łukasz Dolata i Anna Dopierała. Rodzina Lekowskich, z której wywodził się przyszły mąż, od lat również mieszkała w Strzelcach W. Wojciech Lekowski, bo o nim tu mowa, ur. się 14.04.1849 r. jako s. Józefa i Karoliny z d. Stelmaszak. Za chrzestnego miał sąsiada, czyli Michała Kołodziejczaka, s. Jana, a matką chrzestną była Joanna Adamczak z Drzędzowa.

Próbę opisu początków rodziny Lekowskich w Strzelcach W., jak i niektórych późniejszych wątków dotyczących osób z innych gałęzi, usytuowano na końcu tego podrozdziału, aby najpierw zrobić miejsce dla gałęzi Marcianny i Wojciecha. Ślub tej pary narzeczonych odbył się 14.11.1880 r. Ksiądz określił ich wiek odpowiednio na 20 i 30 lat, co w tym przypadku można uznać za bardzo dokładne dane (w stosunku do innych zapisów). Od 1881 do 1899 r. stwierdzono narodziny sześciorga dzieci. Wszystkie te osoby można nazwać pokoleniem „strzeleckim”, gdyż tam się urodzili.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu os. z kol. 2
1	Cecylia	1881	1901	Józef Jankowiak	1972 Bodzewo
2	Jan	1883	-	-	1916 Rosja
3	Ignacy	1887	1919	Magdalena Kaczmarek	1921 Strzelce W.
4	Stefan	1890	br. d.	br. d.	br. d.
5	Wojciech	1894	br. d.	Franciszka Dorsz	1964 br. d.
6	Antonina	1899	1921	Stanisław Kaczmarek	1933 br. d.

Tabela 14: Dzieci Wojciecha Lekowskiego i Marcianny Dopierały, c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej

CECYLIA ur. się 26.10.1881 r., a jej chrzestnymi byli Ignacy Tomczak i Ewa Porzucek. Ślub w wieku 19 lat wzięła z Wojciechem Jankowiakiem, s. Wojciecha i Michaliny z d. Glura z Bodzewa. Uroczystość odbyła się 28.05.1901 r. Świadcami byli: Ignacy Furmaniak ze Strzelec Małych i Józef Porzucek ze Strzelec Wielkich. W 1902 i 1914 r. stwierdzono zgony dwojga małych dzieci. Innych ustaleń brak. Cecylia zmarła 16.01.1972 r. w Bodzewie. Aktu zgonu męża nie odnaleziono.

JAN ur. się 09.06.1883 r. W akcie chrztu status ojca został zapisany jako *colonus*. Miało to miejsce 17.06.1883 r. Wyjątkowo długo od dnia narodzin. Być może powodem była pora roku – w okresie letnim dzieci były mniej narażone na potencjalną chorobę i śmierć, dlatego nie spieszo się tak bardzo z organizacją chrzcina jak zimą. Chrzestnymi chłopca byli: Franciszek Płaskowski i Marianna Skrzypczak. Nie uzyskano żadnych informacji o losach Jana, aż do czasu jego zgonu na froncie I w. św., kiedy to poległ w Rosji w 1916 r.

IGNACY ur. się 21.01.1887 r. W jego przypadku Lipie miało dalej znaczenie jako miejsce, z którego „wyszli” Dopierałowie. Rodzice chrzestni to Antoni Porzucek i Marianna Eizop. Ślub Ignacego z Magdaleną Kaczmarek (1901 - br. d.), c. Szczepana i Anny z d. Frąckowiak miał miejsce ok. 1919 r. Ignacy Lekowski i Magdalena Kaczmarek mieli syna, Jana (1920-2007). Ignacy zmarł 29.11.1921 r. Syn Jan miał z żoną Ireną z d. Krysicką czworo dzieci, tj. Marię, Kazimierza, Zbigniewa i Danutę. Zbigniew i Danuta mieszkają w Lipiu.

STEFAN ur. się 10.08.1890 r. Dalszych ustaleń nie poczyniono.

WOJCIECH ur. się w dniu 04.04.1894 r., a jego chrzest miał miejsce 08.04.1894 r. W tym czasie na uroczystość zostali poproszeni Leonard Kobus i Ewa Porzucek. Wojciech Lekowski ożenił się z Franciszką z d. Dorsz, c. Marcina i Marianny z d. Łagódka. Poprzez syna Leona Lekowskiego (1922-1993) ta część rodziny związana jest z Piaskami Wlkp. i znaną piekarnią „Lekowskiego”. Ich potomkowie mieszkają m.in. w Piaskach. Leona Lekowskiego i jego żonę, Władysławę z d. Staszak, c. Ignacego¹³⁷ i Zofii z d. Dopierała, łączy klasyczne już

¹³⁷ Rodzina Staszaków wywodzi się z Godurowa – Zaborni. Ustalono przodków do 3x pradiadka Władysławy Staszak. Protoplastą był Wojciech Matuszak *alias* Staszak. Jego syn Ignacy (1820-1880) miał żonę Mariannę z d. Marciniak. Rodzina Marciniaków po uwłaszczeniu chłopów ok. 1835 r. osiadła w Michałowie. Obecni (w 2015 r.) potomkowie Romana Marciniaka (ur. w 1947 r. w Michałowie) są w drzewie genealogicznym Dopierałów poprzez jego żonę Krystynę z d. Komorniczak. Wszystkie drogi znów prowadzą do

pokrewieństwo – wynikające z pochodzenia z Dopierałów:

Linia Leona Lekowskiego: Wojciech Lekowski – Marcianna Dopierała – Kazimierz Dopierała

Linia Władysławy Staszak: Zofia Dopierała – Wojciech II Dopierała – Kazimierz Dopierała

Marcianna Dopierała i Wojciech II to rodzeństwo, natomiast Wojciech Lekowski i Zofia Dopierała to kuzynostwo. Wojciech Lekowski zmarł w 1964 r., a żona Franciszka z d. Dorsz w 1984 r. Żyła 83 lata.

ANTONINA była ostatnim dzieckiem Marcianny i Wojciecha Lekowskiego. Ur. się 18.05.1899 r. Wyszła za mąż za Stanisława Kaczmarka, s. Józefa i Rozalii z d. Wosik. Było to w 1921 r.

Niestety nie udało się ustalić daty i miejsca zgonu Marcianny z d. Dopierały (ostatniej córki Kazimierza) i jej męża Wojciecha Lekowskiego. Niejednokrotnie dawniejsze czasy były bardziej sprzyjające w tych kwestiach.

Mimo że rodzina Lekowskich wywodzi się ze Strzelec W., to niejasne jest miejsce pochodzenia praojca rodu, Kaspra Lekowskiego, który był dziadkiem Wojciecha Lekowskiego, męża Marcianny z d. Dopierała. Początkowo (I poł. XIX w.) nazwisko Lekowski zapisywane było w metrykach jako Lekoski. Było też prawdopodobieństwo, że Lekowscy ze Strzelec W. mogli nazywać się... Mietlarek. Nazwisko to występowało bowiem w Strzelcach W. od 1794 r., czyli po ok. 24 latach braków w metrykach. Nazwisko Mietlarek występowało nawet w poł. XVIII w. Natomiast nazwisko Lekoski pojawiło się znacznie później. Istnieje zapis zgonu (nr 50 z 1816 r.) Stanisława Lekowskiego, s. Rocha i Jadwigi Kalinowskiej, wg którego Stanisław zmarł w Smogorzewie. Pochodził z Gostynia. Czy to mógł być np. brat Kaspra? Nie ustalono.

Na podstawie aktów zgonu Kaspra i jego żon, Apolonii Mietlarkowej i Franciszki Hasińskiej oraz aktów urodzenia dzieci, dało się odtworzyć bardzo prawdopodobny przebieg wydarzeń z przełomu XVIII i XIX w. W okresie tym w Strzelcach W. notuje się dość dużo przypadków zgonów osób dorosłych (w tym płci męskiej) o nazwisku Mietlarek. Pierwszą żoną Kaspra Lekowskiego była Apolonia Mietlarkowa. Ur. się ok. 1788 r., zmarła 14.02.1814 r. w Strzelcach W. Wpisana do aktu zgonu pod nazwiskiem Mietlarek, a nie Lekowska. Nie był to przypadek odosobniony. Często wszyscy mieszkańcy danej posesji byli określani tym samym nazwiskiem, mimo że pochodzili z innych rodzin, a później weszli do rodziny. Dotyczyło to również mężczyzn. Nie wiadomo, czy przed ślubem z Kasprem Lekoskim Apolonia była już wcześniej zamężna, czy było to jej nazwisko rodowe. Nie udało się wykluczyć na sto procent żadnej wersji. Wg aktu zgonu Katarzyny, córki Kaspra i Apolonii, z 07.11.1825 r., ustalono, że ur. się ona ok. 1808 r. Zmarła w wieku 17 lat. Istnienia innych dzieci tej pary nie stwierdzono. Drugi ślub Kaspra Lekowskiego, z Franciszką Hasińską, miał miejsce przypuszczalnie jeszcze w 1814 r. Brak akt z tego okresu. Dowodem na tę datę ślubu jest fakt ur. się pierwszego dziecka, Mikołaja, w dniu 02.09.1815 r. Podczas sporządzania aktu chrztu nie wpisano nazwisk rodziców, zgadzają się tylko imiona. Natomiast później zostały dopisane nazwiska, ale innym już charakterem pisma, prawdopodobnie w celu uściślenia danych. Podobnie jest w przypadku narodzin syna Józefa Lekowskiego w 1818 r. Tak więc Kasper i Franciszka z d. Hasińska mieli czworo dzieci: Mikołaja, ur. w 1815 r., Mariannę, ur.

ok. 1815 r., Józefa, ur. w 1818 r. i Rozalię, ur. w 1821 r. Co ciekawe, kiedy zmarła Franciszka, druga żona Kaspra, dnia 06.04.1824 r. w wieku 40 lat w Strzelcach Wielkich, zgon został zapisany na nazwisko Franciszki Mietlarkowej. Pewnie dalej mówiono – „u Mietlarków”. Zostały małe dzieci, więc Kasper (Kacper) Lekowski ożenił się jeszcze w tym samym roku z wdową, Elżbietą Stanisławską z parafii w Dolsku, mającą wg aktu ślubu 43 lata. Kiedy Elżbieta *primo voto* Stanisławska zmarła 24.03.1839 r. w Strzelcach Wielkich, miała już według tego zapisu 70 lat, co nie bardzo zgadzało się pod względem arytmetycznym. Kasper zmarł 19.04.1840 r. w Strzelcach W. jako chałupnik. Przyczyną była febra. Ostatnie dwie żony Kaspra zmarły na suchoty. Choroby nadal dziesiątkowały ludzi.

Cztery gałęzie z pnia Kaspra Lekowskiego i Franciszki z d. Hasińskiej dzielą się więc na:

1. Potomków Mikołaja (1815-1846) i jego żony Magdaleny Ludwiczak – obecnie Lekowskich mieszkających głównie w Bodzewie.
2. Rodzinę Pierzchalskich vel Pierszalskich, czyli Marianny Lekowskiej (ok. 1815-1865) i Benedykta Pierzchalskiego (ok. 1803-1872), zamieszkałych i zmarłych w Smogorzewie. Ostatnie zapisy sięgają I w. św. Część potomków Pierzchalskich mieszkała w okolicach Książa Wielkopolskiego.
3. Rodzinę Lekowskich, Józefa (1818-1898) i Karoliny z d. Stelmaszak (ok. 1823-1903), c. Andrzeja i Marcianny z d. Banaszak. Józef i Karolina mieli następujące dzieci: Wawrzyn (ok. 1846-1887); Wojciech (1849 - br. d.), mąż Marcianny z d. Dopierała, której dotyczy ten rozdział; Marianna (1851 - br. d.), która wyszła za mąż za Andrzeja Skrzypczaka; Marcin (1857-1858); Elżbieta (1857 - br. d.), po mężu Eitner; Józef (1862 - br. d.). Mężem Elżbiety Lekowskiej był Stanisław Eitner z Gostynia, ur. 24.04.1858 r., s. Stanisława i Marii z d. Leśniewskiej. Ślub Elżbiety Lekowskiej i Stanisława miał miejsce w Strzelcach W. 31.01.1886 r. Przed ślubem Elżbieta mieszkała w Głogówku k. Gostynia. Znane postacie z Gostynia to Stefan i Wojciech, synowie Elżbiety Lekowskiej i Stanisława Eitnera. Stefan (1886-1937) był uczestnikiem powstania wielkopolskiego i wojny z Rosją Radziecką, został zawodowym żołnierzem¹³⁸. Wojciech Eitner brał udział w powstaniu wielkopolskim¹³⁹.
4. Rodzinę Woźniców ze Strzelec W. poprzez Rozalię Lekowską (1821-1881) i Wawrzyńca Woźnicę (1821-1910). Ustalenia te pozwoliły na dotarcie m.in. do rodziny Woźniców (zob. rozdz. 5.6. o Władysławie Woźnicy) i Urbaniaków z Szelejewa.

W utworzonym przez autora drzewie genealogicznym rodziny Lekowskich nie występuje imię i nazwisko Jakuba Lekowskiego. Nie natrafiono na żadne akta metrykalne z takim imieniem. Osoba taka przywołana jest natomiast jako ciężko ranna pod Uettingen (przestrzelona kostka lewej nogi) w piśmie urzędowym „Rawitsh – Krobener Kreisblatt”, w wyciągu dotyczącym strat z wojny Prusko-Austriackiej w 1866 r.¹⁴⁰ Być może nastąpiła pomyłka w imieniu i chodziło np. o Wawrzyna Lekowskiego, s. Józefa (p. punkt 3 powyżej).

---

¹³⁸ Zob. biografię w: www.muzeum.gostyn.pl/Gostynski%20Słownik%20Biograficzny?idAkt (dostęp: 16.02.2015).

¹³⁹ Zob. wspomnienia w: <http://www.muzeum.gostyn.pl/PAMI%C4%98TNIKI%20I%20WSPOMNIENIA?idAkt=664> (dostęp: 16.02.2015).

¹⁴⁰ Pismo to ukazywało się w latach 1851-1887. Zob.: Robert Czub, *Gostynianie w wojnie Prusko-Austriackiej 1866 roku*, w: www.muzeum.gostyn.pl/i/dg/440.pdf (dostęp: 27.07.2015).

5.12. Wojciech II (1863-1946)

Nie znaleziono drugiego takiego przypadku wśród Dopierałów, aby w momencie urodzenia się dziecka nadano mu takie samo imię, jak żyjącej siostrze czy bratu. Chodzi w tym przypadku o brata przyrodniego, ale ojcem był ten sam Kazimierz Dopierała. Wojciech I miał w 1863 r. 29 lat i był żonaty. Czy to może być wyjaśnieniem? Nie zapytaliśmy wcześniej decydentów, czym się kierowali. Nasza szkoda. Jednakowoż Wojciechów połączyło wiele i niejako spięli klamrą czasową dzieje całej rodziny Kazimierza Dopierały.

Wojciech II ur. się 29.03.1863 r. w Strzelcach W. jako ostatnie dziecko Kazimierza Dopierały i Michaliny z d. Wyrwińskiej. Jego chrzestnymi byli Maciej Dopierała, brat ojca i Anna Wojtkowiak z d. Wyrwińska z Michałowa, siostra matki. Kto zajął się małym Wojtkiem po śmierci matki w 1869 r. i ojca w 1875 r.? O tym księgi milczą. Czy był parobkiem u jakiegoś gospodarza lub we własnej rodzinie? Można się domyślić, że losy jego życia, przynajmniej do ślubu w 1883 r., były wypadkową decyzji rodzin Dopierałów, Kajczyków i Wojtkowiaków. Ślub Wojciecha II odbył się 28.10.1883 r., jego żoną została Marianna Kajczyk (1866-1945), c. Antoniego (1836 - br. d.)¹⁴¹ i Marianny z d. Mrozek (1840-1916). Tak się nieszczęśliwie złożyło, że w kilka dni później, tj. 02.11.1883 r., zmarł Jan Wojtkowiak, trzeci mąż Agnieszki Kajczyk (która była ciotką Marianny Kajczyk – żony Wojciecha II) *primo voto* Markowiak, *secundo voto* Dopierała.

Po trzech latach od ślubu (czyżby Landwera?) Wojciecha II i Marianny Kajczyk urodziło się ich pierwsze dziecko, Jadwiga. Oto dane dotyczące wszystkich, urodzonych w Michałowie, dzieci Marianny i Wojciecha II w porządku chronologicznym:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Jadwiga	1886	1908	Ignacy Konopka	ok. 1937
2	Katarzyna	1888	1911	Stanisław Matuszak	1941 Skawina
3	Wiktoria	1890	-	-	1905 Michałowo
4	Agnieszka	1893	br. d.	br. d.	br. d.
5	Tomasz	1894	-	-	1900 Michałowo
6	Marianna	1898	-	-	1898 Michałowo
7	Zofia	1900	1927	Ignacy Staszak	1985 Piaski
8	Antoni	1902	1923	Julianna Matuszak	1990 br. d.
9	Franciszka	1905	br. d.	Stanisław Zawal	1995 Poznań
10	Marianna	1907	br. d.	Ludwik Gano	1936 Piaski

Tabela 15: Dzieci Wojciecha II Dopierały, s. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej z Marianną Kajczyk

JADWIGA ur. się 02.10.1886 r. Chrzest dziewczynki odbył się już następnego dnia. Tu pojawiły się wątpliwości u poszukiwacza starych akt. Chrzestnym został Michał Dopierała, mąż Jadwigi Dułacz, który dla małego dziecka był kuzynem. Chrzestną była Agnieszka

¹⁴¹ Brak jest zapisu zgonu Antoniego Kajczyka (pod datą 22.02.1896 r., jak i w innym okresie) w par. Strzelce W. Mógł umrzeć poza par. Strzelce W. Stefania Oleniczak podaje taką datę w *Kronice wsi...*, op. cit., brak numeracji stron. Daty tej nie zweryfikowano.

Kajczyk, tj. matka Michała Dopierały, która „wróciła w tym zapisie” do swojego rodowego nazwiska po śmierci trzeciego męża. Być może jednak była to inna osoba. Pozostała nam kolejna zagadka.

Dnia 16.06.1908 r. Jadwiga wyszła za mąż za Ignacego Konopkę (1884-1964) z Kosowa, s. Jana i Małgorzaty z d. Kłupczyńska. Świadcami na ślubie był Karol Matuszak z Zalesia i Wojciech II Dopierała, ojciec panny młodej.

Występujący tu świadek Karol Matuszak, rodem z Kosowa, zamieszkały później w Zalesiu, był spokrewniony z rodziną Konopków. Wynika to z faktu, że jego ojciec, Adam Matuszak (ur. 1820 r.), s. Marcina (ok. 1787-1843) i Brygidy (ok. 1792-1856) z Kosowa ożenił się w 1853 r. z wdową Petronelą z d. Marciak, c. Piotra i Zuzanny z Siemowa. Wcześniej Petronela była żoną (ślub w 1848 r.) Józefa Konopki (1808-1852). Miała z nim dwóch synów: Jana i Stanisława. Jan Konopka (1850-1906) z Kosowa w 1878 r. ożenił się z Małgorzatą z d. Kłupczyńska, c. Zygmunta i Marianny z d. Borowczyk z Dusiny, a zamieszkałej przed ślubem w Stężycy. Ich syn, Ignacy Konopka, (1884-1964) to nikt inny jak mąż Jadwigi z d. Dopierała (1886 - ok. 1937), której to dotyczył od początku ten podrozdział. Jadwiga i Ignacy Konopka mieli siedmioro synów. Potomkowie mieszkają m.in. w Kosowie i Strzelcach W. Jadwiga zmarła ok. 1937 r. Ignacy ożenił się powtórnie w 1939 r. z Elżbietą z d. Nowicką z Koszkowa. Potomków rodziny Nowickich z Koszkowa łączy pokrewieństwo z Lekowskimi, a w konsekwencji z Dopierałami. Skomplikowany wywód.

Jednak w opowieści o siostrze Jadwigi, Katarzynie, wspomniany tu Karol Matuszak wystąpi już w innej roli: teścia Katarzyny.

Druga córka, **KATARZYNA**, ur. się 18.10.1888 r. Miała chrzestnych z Michałowa. Był to Jan Marciniak i Marianna Szulc. Katarzyna w wieku 22 lat wyszła za mąż za Stanisława Matuszaka, s. Karola i Franciszki z d. Wyrwińskiej z Zalesia. Ślub odbył się 07.02.1911 r., a świadkami byli Walenty Matuszak z Zalesia i Wojciech II Dopierała. Rodzina Karola Matuszaka mieszkała w Zalesiu, ale strony rodzinne Karola to Kosowo, tam zresztą urodził się w dniu 22.04.1882 syn Stanisław Matuszak. Dziadkiem Stanisława był Adam Matuszak, a babcią Petronela z d. Konopka. Zbieżność nazwiska z mężem poprzedniej siostry Katarzyny, Jadwigi (zob. wyżej) jest nieprzypadkowa. Udokumentowany pierwszy przodek Matuszak to Marcin, ur. ok. 1787 r., zm. w 1843 r. w Kosowie. Drzewo genealogiczne Matuszaków zostało opracowane częściowo.

Katarzyna i Stanisław Matuszakowie mieszkali w Michałowie, a od 1925 r. samodzielnie pracowali w gospodarstwie po rodzicach Katarzyny, którzy opuścili Michałowo w dniu 6 kwietnia tegoż roku i zamieszkali w Strzelcach W. Stanisław Matuszak w latach 1927-1934 był sołtysiem w Michałowie¹⁴². Zachowały się z tego okresu wpisy meldunkowe dokonane ręką Stanisława Matuszaka jako sołtysa. Istnieje tam data z 1928 i 1929 r. Książeczka ta została odnaleziona w... Wałbrzychu¹⁴³ i była własnością Wojciecha Dopierały, ur. w Michałowie (1905-1989), wnuka Wojciecha I. Katarzyna i Stanisław Matuszak byli zatem wujostwem posiadacza tej książeczki.

---

¹⁴² Zob.: Stefania Olejniczak, *Nasze...*, op. cit., s. 11-12.

¹⁴³ Dokument ze zbiorów Marka Dopierały z Wałbrzycha, syna Wojciecha.

Powiązania rodzinne i pokrewieństwo z rodziną Wyrwińskich w przypadku Stanisława Matuszaka i Katarzyny z d. Dopierała są oczywiste (por. rozdz. 6.2.).

Linia Stanisława Matuszaka:

Franciszka Wyrwińska – Ignacy Wyrwiński – Franciszek Wyrwiński

Linia Katarzyny z d. Dopierała:

Wojciech Dopierała II – Michalina Wyrwińska – Franciszek Wyrwiński

Wniosek: Stanisław i Katarzyna mieli wspólnego pradziadka – Franciszka Wyrwińskiego. Małżonkowie doczekali się w latach 1911-1929 siedmiorga dzieci: Franciszka, ur. w 1911 r., Władysława, ur. w 1914 r., Walentego, ur. w 1918 r., Helenę, ur. w 1921 r., Stanisława, ur. w 1923 r., Jana, ur. w 1925 r., Marię, ur. w 1929 r. Wszyscy przyszli na świat w Michałowie. W 1935 r. rodzina Matuszaków przeniosła się po sprzedaży gospodarstwa w Michałowie do nowego domu w Kościuszkowie w gminie Pępowo. Obecnie na tym gospodarstwie zasiada wnuk Stanisława, Michał Matuszak z rodziną. Rodzina Matuszaków rozproszyła się nieco po Polsce.

Katarzyna, żona Stanisława Matuszaka, zmarła w 1941 r. w Skawinie, w czasie II w św., podczas pobytu w Generalnej Guberni na wygnaniu. Miała zaledwie 53 lata.

WIKTORIA, ur. w 1890 r., **AGNIESZKA**, ur. w 1893 r., **TOMASZ**, ur. w 1894 r. i **MARIANNA**, ur. w 1898 r. – troje zmarło w okresie dzieciństwa, a Wiktorja mając 15 lat. W przypadku Agnieszki nie ustalono nic więcej ponad datę urodzenia.

Był już XX w., kiedy urodziła się **ZOFIA**, tzn. 09.05.1900 r. Dzięki historii Zofii odkryto powiązania z Lekowskimi i... Dopierałami, a poprzez chrzest w dniu 13.05.1900 r. z Roszakami i Wyzujakami z Michałowa. Wymienieni chrzestni to dokładnie Kazimierz Roszak i Marianna Wyzujak. Dnia 22.04.1927 r. Zofia wyszła za mąż za wdowca Ignacego Staszaka (1889-1960), który wcześniej ożeniony był z Agnieszką Świstek. Miał z nią troje dzieci. Agnieszka zmarła ok. 1926 r. Natomiast Zofia z Ignacym Staszakiem dochowali się czworga dzieci: Władysława, ur. w 1928 r., Marianny (1929-1988), Jana (1933-2014), Czesława (1936-2005). Rodzina Staszaków pierwotnie wywodziła się z Godurowa, następnie mieszkała w Michałowie (zob. rodz. 5. 11.).

Powiązania z Lekowskimi i Dopierałami powstały w 1954 r., kiedy to Władysława Staszak, c. Ignacego i Zofii z d. Dopierała, wyszła za mąż za Leona Lekowskiego (1922-1993). Linie powiązań tych małżonków z Dopierałami są takie same jak w przypadku... Leona Lekowskiego i Władysławy Staszak z rozdziału 5.11. Wszak chodzi o te same osoby:

Władysława Staszak – Zofia Dopierała – Wojciech II Dopierała – Kazimierz Dopierała
Leon Lekowski – Wojciech Lekowski – Marcianna Dopierała – Kazimierz Dopierała

Wspólny przodek to pradziadek Kazimierz Dopierała. Zofia zmarła 04.02.1985 r., a jej mąż 21.03.1960 r.

W rodzinie **ANTONIEGO** Dopierały, najdłużej żyjącego wnuka (jako męskiego potomka) Kazimierza Dopierały, do dziś zachowały się tradycje i zawody rolnicze. Rodzina ta była i jest jakby emanacją „małej wędrownicy” Dopierałów z Lipia po okolicznych wsiach. Sięgając do Piotra (1765-1833), można wymienić w kolejności: Lipie – Strzelce W. – Michałowo – Zalesie – Lipie, a z Lipia do parafii w Borku. Można przyjąć, że działo się to właśnie w latach 1765-2015. Antoni ur. się 20.05.1902 r. w Michałowie. Przebył mały odcinek tej drogi – do Zalesia. Jego chrzestnymi byli Marcin Kajczyk i Józefa Marciniak. Antoni Dopierała kilka lat po wojnie, tj. 22.10.1923 r., wziął ślub z Julianną Matuszak (1899-1992) z Zalesia, c. Karola i Franciszki z d. Wyrwińskiej. Rodzice Julianny to wielokrotnie wymienione już osoby. Okolice między Zalesiem a Borkiem „należy” do Wyrwińskich. Antoni Dopierała i Julianna Matuszak mieli bowiem wspólnego przodka: pradiadka Franciszka Wyrwińskiego.

Julianna Matuszak – Franciszka Wyrwińska – Ignacy Wyrwiński – Franciszek Wyrwiński
Antoni Dopierała – Wojciech II Dopierała – Michalina Wyrwińska – Franciszek Wyrwiński

W latach 1924-1934 urodziło się Antoniemu i Juliannie pięcioro dzieci: Jadwiga (1924 - br. d.), Kazimiera (1925-2014), Mieczysław (1926-2009), Helena w 1930 r. oraz Stanisław (1934-1974). Jadwiga wyszła za mąż za Leona Twardowskiego. Zamieszkali w Daleszynie. Kazimiera wyszła za Ignacego Sarbinowskiego, zamieszkali w Podrzeczu. Dopierała Mieczysław ożenił się z Marią Wlekleńską z Bierzyna. Ich potomkowie mieszkają m.in. w Zalesiu i w innych miejscach w Polsce. W tym miejscu dotarliśmy ponownie do Lipia. Bowiem syn Mieczysława Dopierały z Zalesia, Mirosław, ożenił się z Ewą z d. (właśnie też) Dopierała z LIPIA (była już o tym mowa – zob. rodz. 5.3.). Z Lipia, ale reprezentującą „drzewo genealogiczne” Dopierałów ze Skokowa. Ewa i Mirosław mieszkają w Borku. „Duch Wyrwińskich czuwa”, również w Skokowie.

W przypadku przedostatniej, zmarłej ok. 20 lat temu, wnuczki Kazimierza Dopierały uzyskane informacje pozwoliły na opis jej życia tylko w telegraficznym skrócie. **FRANCISZKA** urodziła się w 1905 r., wyszła za mąż za Stanisława Zawalę. Zmarła w Poznaniu w 1995 r. Mąż Stanisław zginął prawdopodobnie na początku II w. św. na lotnisku Ławica pod Poznaniem. O dalszej rodzinie brak danych.

Dzieje **MARIANNY**, podobnie jak starszej siostry Franciszki, można przedstawić tylko wrywkowo. Marianna ur. się ok. 1907 r., a zmarła w Piaskach ok. 1936 r. Wyszła za mąż za Ludwika Gano z Kosowa. Mieli syna Zygmunta, ur. ok. 1934 r. Brak kontaktu z rodziną nie pozwolił na poszerzenie tych informacji.

Dla porównania, mniej więcej w tym samym czasie, również w Michałowie, w niewielkiej odległości od siebie rodziły się dzieci Michała Dopierały i Jadwigi z d. Dułacz. Okres ten sam, ale różnica jednego pokolenia. Wszystkie bowiem dzieci Wojciecha II były wujkami i ciociami dzieci Michała Dopierały, s. Wojciecha I i Jadwigi z d. Dułacz. Co na to mówiły między sobą dzieci? Who is who? (sic!)

6. Teściowie Kazimierza Dopierały i ich rodziny

Kazimierz Dopierała zenił się dwukrotnie, dlatego też każdą z jego dwóch rodzin ujęto w oddzielnym opisie. Kręte życiowe ścieżki powodowały, że te dwie rodziny zbliżały się do siebie, a ich członkowie wchodzili w rozmaite relacje. Częściowo udało się to autorowi odtworzyć. Przynajmniej w początkowym okresie, którego dotyczy to opracowanie, większą mobilność wykazywali Wyrwińscy vel Werwińscy. Byli oni owczarzami i przemierzali okoliczne wsie, a nawet parafie. W XVIII czy XIX w. owczarz był nie tylko pasterzem, ale często pełnił też rolę, nie przymierzając do dzisiejszych czasów, weterynarza.

6.1. Czapulakowie

Pamięć o rodzinie Czapulaków, w odróżnieniu od Wyrwińskich, raczej nie przetrwała wśród Dopierałów. Jest to zrozumiałe, kiedy prześledzi się losy potomków Kazimierza Dopierały i Małgorzaty Czapulak. Jeśli weźmiemy pod uwagę liczne niewiadome co do dziejów części dzieci Małgorzaty Czapulak, przedwczesną śmierć Wojciecha I (1834-1869), sieroctwo (brak ojca) jego syna Michała (1858-1931), wniosek taki wydaje się uzasadniony.

Nie ulega wątpliwości, że rodzina Czapulaków lub Czapulów¹⁴⁴ i Dopierałów znała się dobrze przed ślubem Kazimierza i Małgorzaty. Drugie i trzecie dziecko Czapulaków urodziło się w Lipiu (w latach 1804-1808), tak jak w przypadku Dopierałów. Ślub Andrzeja Czapulaka i Jadwigi Gaułwia można datować na ok. 1798-1801 r. Pierwsze bezimienne dziecko zmarło jeszcze w łonie matki. Był to rok 1802. Następne, syn Szczepan, żył tylko kilkanaście dni. Fatum dalej wisiało nad rodzeństwem Małgorzaty, gdyż 28 maja 1819 r. zginął w domu nr 26 w Strzelcach W., rażony piorunem, Bartłomiej, ur. w 1808 r. w Lipiu. Następne dzieci to Małgorzata, ur. w 1811 r., Tomasz ur. w 1814 r., Jan ur. w 1818 r., Walenty ur. w 1825 r. Cała czwórka przyszła na świat już w Strzelcach W. Poniżej w tabeli zaprezentowano podstawowe fakty z życia dzieci Andrzeja i Jadwigi:

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Bez imienia	1802	-	-	1802 Strzelce Małe
2	Szczepan	1804	-	-	1805 Lipie
3	Bartłomiej	1808	-	-	1819 Strzelce W.
4	Małgorzata	1811	1829	Kazimierz Dopierała	1846 Strzelce W.
5	Tomasz	1814	-	-	1817 Strzelce W.
6	Jan	1818	1842	Rozalia Gorzyńska	1882 Grodnica
7	Walenty	1825	1848 1868	Franciszka Kołodziejczak Elżbieta Roszak	1887 Gola k. Jaraczewa

Tabela 16: Dzieci Andrzeja Czapulaka i Jadwigi z d. Gaułwia

Jak można łatwo zauważyć ostatnie dzieci Czapulaków (Walenty) i Dopierałów (Barbara) narodziły się w tym samym roku. Losy Małgorzaty, jako jednej z głównych postaci, zostały

¹⁴⁴ Część osób z wielkiej rodziny używa nazwiska Czapula.

już zaprezentowane we wcześniejszych partiach opracowania. Gwoli osobistych preferencji autora należy się wyjaśnienie, że pierwsza żona Walentego Czapuli Franciszka Kołodziejczak (poz. 7 powyższej tabeli) to córka Jana Kołodziejczaka i Agnieszki Danielczyk, oboje ze Strzelec W. Jan Kołodziejczak i jego druga żona, Józefa z d. Pożega, to prapradziadowie autora w linii męskiej. Franciszka niestety zmarła 22.09.1868 r. w Lipówce k. Dolska. Walenty ożenił się ponownie – z Elżbietą Roszak ze Strzelec W.

Dzisiaj żyjących potomków Jana i Walentego Czapulaków, synów Andrzeja i Jadwigi, można odnaleźć w okolicach Borku, Strzelec W., a także w różnych innych miejscach Polski.

Co działo się z Andrzejem i Jadwigą, gdy ich dzieci zostały już częściowo wychowane? Andrzej Czapula zm. w wieku 53 lat, w dniu 13.08.1827 r. w Strzelcach W. Jadwiga zaś po 6 latach, mając 58¹⁴⁵ lat, poślubiła sześćdziesięcioletniego wdowca, Rocha Wiśniewskiego. Świadcami na ślubie był Kazimierz Dopierała, zięć i jego brat Maciej. Roch zm. 26.01.1847 r. w Strzelcach W., mając 72 lata. W metryce kościelnej określony został jako żebrak¹⁴⁶. Jadwiga Czapula z d. Gaułwia zm. 15.01.1850 r. w Strzelcach W., mając w dokumencie wpisane nazwisko Wiśniewska.

6.2. Wyrwińscy

Przyjmując jednolitą pisownię nazwiska Wyrwiński, można wymienić 3 pary małżeńskie w par. Strzelce W., które na początku XIX w. miały dzieci. Część z potomków była powiązana z Dopierałami. Kiedy odbyły się śluby tych par? Nie wszystkie zdarzenia udało się metrykalnie stwierdzić z powodu braku akt. W latach 1811-1835 ślubowały sobie następujące pary:

1. Teofil i Cecylia (zamieszkali w Lipiu). Jednym z co najmniej czworga dzieci Teofila i Cecylii Wyrwińskich była Marianna, ur. w 1815 r. Marianna wyszła za mąż za Jakuba Dopierałę, brata Kazimierza Dopierały. Ta „gałązka” Dopierałów przedstawiona została już w rozdz. 4.8.
2. Wincenty Wyrwiński i Agnieszka Fryc oraz druga żona Wincentego – Antonina z d. Czekańska¹⁴⁷. Tej linii Wyrwińskich nie udało się doprowadzić do dzisiejszych czasów. Ewentualna kontynuacja może stanowić jednak przyczynek do próby rozwikłania innych zagadek genealogicznych.
3. Franciszek i Marianna Jankowiak vel Drobińska (związani byli z Zalesiem i Wygodą). Ślub tej pary odbył się w par. Domachowo dnia 10.11.1816 r. Wiadomo już, że z dzieci Franciszka i Marianny Wyrwińskich największy „wpływ na krew Dopierałów” miała Michalina, ur. w 1822 r., czyli druga żona Kazimierza. Dzieci Franciszka i Marianny rodziły się w Zalesiu lub w Wygodzie. Dane o dzieciach tej pary umieszczono w następującej kolejności:

---

¹⁴⁵ Istnieją duże nieścisłości co do wieku Jadwigi. Gdy brała ślub z Rochem, miała mieć 58 lat, a umierając 17 lat później – „tylko” 68 lat. Gdyby przyjąć, że w dniu śmierci miała 75 lat, ostatnie dziecko urodziłaby w wieku 50 lat, co wydaje się nieprawdopodobne.

¹⁴⁶ W metrykach kościelnych znajduje się dość dużo takich określeń w stosunku do zmarłych, szczególnie starszych osób (przyj. autora).

¹⁴⁷ Antonina Czekańska, c. Wojciecha i Anny z Lipia, ur. się 06.05.1800 r. w Lipiu. Obecnie nazwisko to brzmi Ciekański. Przy urodzeniu Antoniny ks. Jakub Ostrowski zapisał nazwisko ojca jako Wojciech Pospieszny, co można tłumaczyć jako „odwrotność” Czekańskiego (sic!). Być może był to przydomek Wojciecha. Chrzestnymi Antoniny byli Teodor Jaraczewski, posesor Lipia oraz jego żona Antonina urodzona Radoszewska. Jest to następny przykład „bratania się” szlachty z ludem wiejskim. Chodziło też o utrzymanie większego wpływu na rodzinę chłopską, a z drugiej strony stanowiło pewnego rodzaju wyróżnienie.

Lp.	Imię dziecka	Rok ur.	Rok ślubu	Imię i nazwisko współmałżonka	Rok i miejsce zgonu osoby z kol. 2
1	Anna	1818	1835	Stanisław Wojtkowiak	1901 Michałowo
2	Katarzyna	1820	-	-	1825 Wygoda
3	Michalina	1822	1846	Kazimierz Dopierała	1869 Strzelce W. Huby
4	Ewa	1824	-	-	br. d.
5	Antoni	1828	1856 1858	Józefa Wolniewicz Franciszka Danielczyk	br. d.
6	Ignacy	1830	1856	Agnieszka Wosik	br. d.
7	Wojciech	1833	br. d.	-	br. d.
8	Stanisław	1835	br. d.	-	br. d.
9	Franciszka	1838	1857	Kasper Gruchała	br. d.

Tabela 17: Dzieci Franciszka Wyrwińskiego i Marianny Jankowiak vel Drobińskiej

Należy przypomnieć o Janie Wojtkowiaku (1845-1883), s. Stanisława Wojtkowiaka i Anny (p. poz. 1 w tab.). Był to trzeci mąż Agnieszki Kajczyk (drugim był Wojciech I Dopierała). Stanisław Wojtkowiak i Anna Wyrwińska, ślubując sobie w 1835 r., byli pierwszą parą małżeńską w nowo powstałym Michałowie. Wygenerowane drzewo genealogiczne od Anny i Stanisława Wojtkowiaków prowadzi m.in. do rodziny Roszaków oraz Marciniaków i Skibów z Michałowa.

Linia Antoniego Wyrwińskiego i Franciszki Danielczyk, ur. w 1838 r. (poz. 5 z powyższego wykazu) poprzez ich syna Stanisława Wyrwińskiego (1866-1921) i synową Agnieszkę z d. Dopierała, c. Izydora (1845 - br. d) stanowi odrębną rodzinę – linię Wyrwińskich – już ze Skokowa. To „wybiórcze” drzewo genealogiczne Wyrwińskich mieści ok. 300 osób. Potomkowie tej ostatniej pary mieszkają m.in. w Skokowie i Wrocławiu. Jednocześnie stanowią część gałęzi rodziny Szelejewskich i Dopierałów ze Skokowa. Poprzez przodków wspomnianego wyżej Izydora Dopierały (w wielkim drzewie genealogicznym Dopierałów ze Skokowa) znalazła swoje miejsce rodzina Dopierałów ze Smogorzewa (por. rozdz. 5.3.).

Ustalono też, że córka Antoniego Wyrwińskiego i Franciszki Danielczyk (poz. 5 w tab.), Katarzyna, ur. 29.03.1879 r. w Skokowie, w 1902 r. wyszła za mąż za Józefa Woźniaka z Michałowa, ur. 01.12.1874 r. w Michałowie. Mieli oni m.in. córkę Stanisławę, ur. w 1914 r., która wyszła za mąż za Wacława Mańczaka z Melpina (zob. rozdz. 4.6.). Synowie Wacława, Karol i Ryszard z Michałowa, to koledzy autora. Ich matką była druga już żona Wacława Mańczaka, Stanisława z rodziny Kasprzaków. Ten przypadek ma więc nie tylko kontekst koleżeński.

Pamięć o Wyrwińskich przetrwała w sposób perfekcyjny w... Borku, czego dowodem były szerokie informacje, które autor usłyszał od Heleny Gruchały z Borku w maju 2014 r.

Helena (ur. w 1930 r.) z d. Dopierała, c. Antoniego Dopierały (1902-1990) z Zalesia i inne jej rodzeństwo, mając spokrewnionych przodków, są następnym przykładem bliskich powiązań w rodzinie Dopierałów oraz w innych familiach. Linia przodków Heleny przedstawia się następująco:

od strony ojca:

Antoni Dopierała – Wojciech II Dopierała – Michalina Wyrwińska – Franciszek Wyrwiński

od strony matki:

Matuszak Julianna – Franciszka Wyrwińska – Ignacy Wyrwiński – Franciszek Wyrwiński

Michalina i Ignacy Wyrwińscy to oczywiście rodzeństwo (p. powyższa tab.), dzieci Franciszka i Marianny Jankowiak vel Drobińskiej. Innymi słowy, pradziadkowie Heleny Gruchały z d. Dopierała byli rodzeństwem, dziadkowie kuzynostwem, rodzice kuzynostwem już następnego stopnia. Karol Matuszak, ojciec Julianny, a dziadek Heleny Gruchały z Borku, też jest tutaj „nie bez winy”. Podobna sytuacja dotyczy Stanisława Matuszaka (1882-1963), s. Karola i jego żony, Katarzyny (1888-1941) z d. Dopierały, c. Wojciecha II. Być może wymieniony w poz. 9 powyższej tab. mąż Franciszki Wyrwińskiej (1838 - br. d.), Kasper Gruchała, również miał powiązania rodzinne ze stroną męża Heleny z d. Dopierała, Franciszka Gruchały z Borku. Nie udało się jednak tego dowieść. Biorąc jednak pod uwagę zbieżność nazwiska i wspólną parafię Borek, nie można wykluczyć takiej ewentualności.

W drugiej połowie XIX w. w parafii Strzelce W. nazwisko Wyrwińskich wykazuje tendencję zanikową. Pojawia się znacznie rzadziej zarówno w aktach urodzin, jak i ślubów. Ważne wydarzenia rodzinne odbywały się już w okolicach Borku. W aktualnej, ogólnodostępnej książce telefonicznej znajdujemy nazwiska Wyrwińskich, m.in. w Skokowie, co potwierdza wcześniej przytoczone tezy. Wyrwińscy z tej rodziny mieszkają w różnych miejscowościach w Polsce i prawdopodobnie na świecie.

Wygenerowane drzewo genealogiczne Wyrwińskich liczy ok. 1600 osób. Część informacji zostało tu przedstawionych. Kolejne szczegóły dotyczące historii tej rodziny mogą znaleźć się na kartach innej już opowieści.

7. Polegli w I w. św.

W wykazie tym zostali ujęci mężczyźni, którzy ponieśli śmierć w wyniku działań wojennych. Umieszczono tu osoby bezpośrednio i pośrednio związane z rodziną Dopierałów. Z braku dostatecznej wiedzy część osób mogła zostać pominięta¹⁴⁸.

Imię i nazwisko	Data ur. lub wiek i miejscowość	Dane rodziców	Zawód	Data i miejsce śmierci	Uwagi
Tomasz Dopierała	12.12.1878 r. Drogoszewo	Filip i Elżbieta z d. Sassek	robotnik	15.03.1916 r. Francja blisko Verdun	Pozostała żona i syn. Tomasz to wnuk Kazimierza Dopierały.
Ignacy Frydryszak	04.07.1888 r. Zalesie	Józef i Antonina z d. Kordus	górnik	1916 r. pod Kownem (informacja od rodziny)	żona Katarzyna Dopierała, c. Filipa i Elżbiety
Jan Komorniczak	27.05.1893 r. Grodnica	Wincenty i Józefa z d. Szyszka	rolnik	brak danych	brat Ignacy zginął w powstaniu wielkopolskim
Wincenty Komorniczak	05.01.1896 r. Grodnica	Wincenty i Józefa z d. Szyszka	rolnik	24.09.1917 r. Bukowina	brat w/w Jana i Ignacego Komorniczaka
Jan Lekowski	09.06.1883 r.	Wojciech i Marianna z d. Dopierała	br. d.	1916 r. Rosja	wnuk Kazimierza Dopierały
Andrzej Mańkowski	18.11.1888 r. Lafajetowo	Wojciech i Marianna z d. Ludwiczak	robotnik	27.10.1914 r. Rosja	żona Maria Grzelczak
Ignacy Sieja	ok.1885 r.	Bartłomiej i Marianna z d. Szkuclarek	górnik	18.09.1915 r. Francja	żona Agnieszka z d. Porzucek, c. Ewy Dopierały
Józef Skrzypczak	29.06.1892 r. Michałowó	Jan i Katarzyna z d. Jaskulska	robotnik	1917 r. Francja	
Wawrzyn Skrzypczak	02.08.1884 Michałowó	Jan i Katarzyna z d. Jaskulska	robotnik	1917 r. Francja	brat w/w; ich brat Jan był mężem Józefy z d. Dopierała

Tabela 18: Polegli w I w. św.

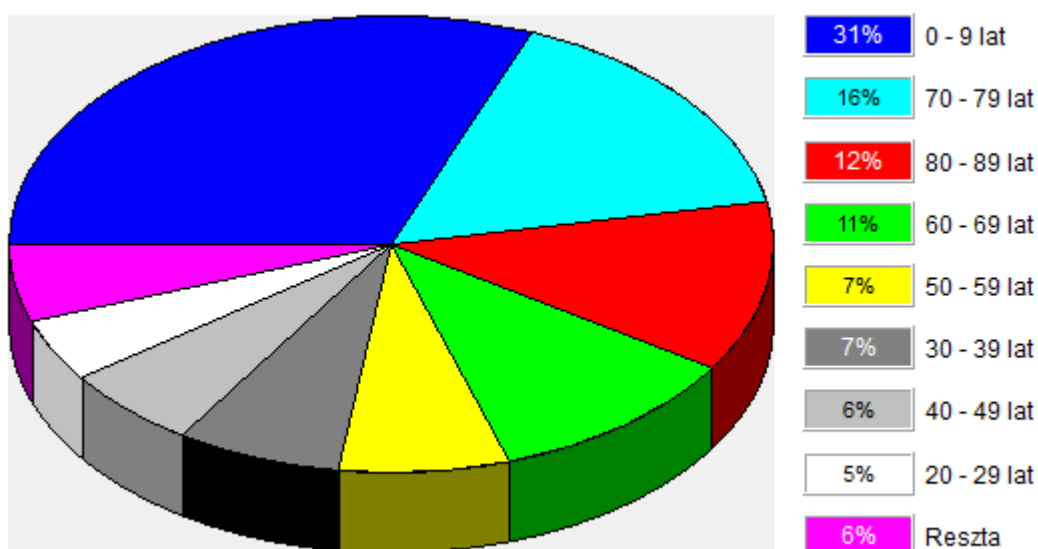
Wykonanie podobnego zestawienia z okresu II w. św. nie było możliwe z powodu braku dostatecznych informacji i dokumentów. Okres II w. św., mało jeszcze odległy od dnia

¹⁴⁸ W okresie I w. św. na różnych jej frontach zginęło ok. 190 mężczyzn z par. Strzelce W., jednakże liczba ta nie została dotychczas zweryfikowana. Podana liczba dotyczy osób wyznania katolickiego. Autor nie znalazł informacji dotyczącej osób innych wyznań, szczególnie ewangelików i osób wyznania mojżeszowego. Można postawić hipotezę, że również osoby z tych wyznań poległy w I w. św., głównie mężczyźni jako żołnierze pruscy. Ustaleń dokonano na podstawie ksiąg metrykalnych par. Strzelce W.

dzisiejszego w sensie genealogicznym, każdej rodzinie powinien pozwolić na indywidualne ustalenia w tym zakresie.

8. Statystyka

Do najbardziej popularnego statystycznie nazwiska ujętego w przedmiotowych badaniach genealogicznych należy z oczywistych względów Dopierała. Wg popularnego wśród genealogów portalu w całej Polsce żyje ok. 3500 osób o tym nazwisku, w tym najwięcej, tj. 345 osób w m. Poznaniu, następnie 265 osób w Gostyniu¹⁴⁹. W dalszej kolejności licznie reprezentowane nazwiska w tym opracowaniu to: Dułacz, Skrzypczak, Komorniczak i Porzucek. Najpopularniejsze imiona to: Marianna – 7%, Jan – 5%, Katarzyna, Franciszek, Franciszka, Józef i Stanisław po 3%. Płeć męską reprezentuje 51% uczestników drzewa genealogicznego, 49% to kobiety. W dużym drzewie genealogicznym zmarli stanowią 73% badanych, żyjący 27%. Około 50% zgonów dzieci (licząc do lat 18) przypada na okres do pierwszego roku życia. Taki przerażająco wysoki odsetek zgonów wśród niemowląt to statystyka dotycząca głównie XIX w. W ciągu całego badanego okresu procentowy udział zgonów dzieci do lat 9 to 31%. Rozkład zgonów w pozostałych grupach wiekowych przedstawia poniższy wykres.

Podstawowe dane statystyczne dot. drzewa genealogicznego Dopierałów przedstawiają się następująco:

Określenie grupy osób	Liczba osób	Uwagi
duża tablica krewnych	ok. 2000 osób	obejmuje również osoby niespokrewnione, np. po drugim współmałżonku
potomkowie z partnerem	ok. 1800 osób	również drugi i następny partner
tylko potomkowie	ok. 1300 osób	chodzi o wszystkie linie, w tym żeńskie
układ klasyczny – urodzeni o nazwisku Dopierała – kobiety i mężczyźni.	ok. 200 osób	Uwaga: Dopierałowie są w mniejszości, proszę tego nie rozgłaszać!

Tabela 19: Statystyka drzewa genealogicznego Dopierałów

¹⁴⁹ www.moikrewni.pl (dostęp: 24.05.2015).

Dalsze ustalenia genealogiczne mogą zmienić te dane, które wynikają ze stanu zaawansowania prac na 29.06.2015 r., w imieniny PIOTRA i Pawła. Całą rodzinę, tzn. wszystkich krewnych, można oszacować na ok. 3000 osób. Są to jednak wielkości prawdopodobnie obarczone jakimś błędem.

9. Zakończenie

Zakończenia nie będzie. W sztafecie pokoleń zmiana rodzi zmianę. Namawiam wszystkich (niektórzy już to robią od dawna) do pisania na bieżąco kronik, historii rodzinnych, tworzenia archiwów rodzinnych. Jeśli nie z myślą o sobie, to o następnych pokoleniach. Czas działa w tej kwestii na niekorzyść. Zawsze są bowiem sprawy rodzinne, które nie znajdują odzwierciedlenia w dokumentach, warto je więc zanotować. W trakcie „poszukiwań przodków” poznałem wiele nowych osób z rodziny, szczególnie z dalszych jej gałęzi. Przeżyłem wiele wzruszeń i doznałem wielu emocji. Być może wielu z nas nosi w sobie takie przekonanie, że jego historia, historia jego rodziny jest najważniejsza. Jednocześnie zdajemy sobie sprawę, że jesteśmy jednymi z wielu i sami chętnie „podglądamy”, oglądamy¹⁵⁰, słuchamy historii innych osób, porównując je do wydarzeń dotyczących własnej rodziny.

Zapraszam do ciągłego dodawania aktualnych danych, zgłaszania starych, ale nowo odkrytych faktów. Liczę na to, że ktoś w przyszłości będzie kontynuował tworzenie tej bazy genealogicznej lub sporządzi nową, lepszą wersję.

Nie podjąłem starań w tym kierunku lub nie mogłem w każdym przypadku opowiedzieć do końca historii wielu rodzin czy poszczególnych osób ze względu na brak dostatecznej wiedzy, czas, jaki sobie założyłem i „wstrzymanie się od głosu” tych nielicznych, których taka była wola¹⁵¹.

Z okazji dwustu pięćdziesięciolecia Dopierałów z Lipia, postanowiłem zrobić małe podsumowanie. Będę usatysfakcjonowany, jeśli niektóre informacje zawarte w tym opracowaniu chociaż częściowo przyczynią się do pełniejszego poznania historii wymienionych w nim rodzin.

---

¹⁵⁰ Autor nie jest zwolennikiem tasiemcowych seriali rodzinnych, ale raczej fabularnych lub sfabularyzowanych, przewidzianych na trzy, cztery odcinki filmowe.

¹⁵¹ W trakcie pisania tego tekstu natrafiono na artykuł, którego fragmenty niech posłużą za komentarz: „[...] W roku 1700 większość ludzi na świecie żyła jako część rodzin i bliskich wspólnot, które zapewniały większość tego, co jest potrzebne, by przeżyć. [...] Nagle, w ciągu dwóch stuleci, rodzina i bliska wspólnota się zapadają. Większość ról odgrywanych przez dziesiątki tysięcy lat przez rodzinę i bliską wspólnotę bardzo szybko przenosi się do nowych sieci udostępnianych przez państwo i rynek. Nie potrzeba ci dzieci, możesz mieć fundusz emerytalny. Nie potrzeba ci kogoś, kto by się tobą opiekował. Nie potrzeba ci sąsiadów, sióstr i braci, żeby się tobą zajęli, kiedy zachorujesz. Państwo troszczy się o ciebie. Państwo zapewnia ci policję, edukację, opiekę zdrowotną, wszystko. Możesz powiedzieć, że dzisiaj pod pewnymi względami żyje się gorzej niż w roku 1700, bo w tak dużym stopniu utraciliśmy łączność z otaczającą nas wspólnotą. Wielu ludzi potrafi dziś żyć jako odizolowane, wyalienowane jednostki. W najbardziej zaawansowanych społeczeństwach ludzie żyją bez jakiegokolwiek godnej uwagi wspólnoty, w bardzo małych rodzinach. Taka rodzina to może być tylko współmałżonek, może jedno lub dwoje dzieci. Jej członkowie mogą mieszkać w różnych miastach albo w różnych krajach, widując się raz na kilka miesięcy. Zdumiewające, że ludzie mogą z tym żyć”. Tłumaczenie z portalu edge.org, *Nadciągają zbędni ludzie*, Gazeta Wyborcza, 4-6 kwietnia 2015, s. 12-14.

10. Wykaz tabel

Tabela 1: Dzieci Piotra Dopierały i Agnieszki z d. Ratajczak	16
Tabela 2: Dzieci Marianny Dopierały c. Piotra i Agnieszki i Jana Mikołajskiego	20
Tabela 3: Dzieci Macieja Dopierały (s. Piotra i Agnieszki) z Marianną Jakuszkowiak	27
Tabela 4: Dzieci Jakuba Dopierały (s. Piotra i Marianny z d. Ratajczak) z Marianną z d. Wyrwińska	35
Tabela 5: Dzieci Kazimierza Dopierały (s. Piotra i Agnieszki Ratajczak) z dwóch małżeństw	38
Tabela 6: Dzieci Józefa Szulca i Franciszki Markowiak c. Filipa i Agnieszki Kajczyk	41
Tabela 7: Dzieci Michała Dopierały (s. Wojciecha I i Agnieszki z d. Kajczyk) z Jadwigą Dułacz	47
Tabela 8: Dzieci Jana Grzywacza i Franciszki Dopierały, c. Kazimierza i Małgorzaty Czapulak	62
Tabela 9: Dzieci Jana Szopnego i Marianny Dopierały, c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej	66
Tabela 10: Dzieci Jana Szopnego z drugą żoną Jadwigą Wyzujak	66
Tabela 11: Dzieci Filipa Dopierały (s. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej) z Elżbietą Sasek	73
Tabela 12: Dzieci Marcina Komorniczaka i Marianny Dopierały, c. Filipa i Elżbiety Sasek	78
Tabela 13: Dzieci Antoniego Porzucka i Ewy Dopierały, c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej	82
Tabela 14: Dzieci Wojciecha Lekowskiego i Marcianny Dopierały, c. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej	88
Tabela 15: Dzieci Wojciecha II Dopierały, s. Kazimierza i Michaliny Wyrwińskiej z Marianną Kajczyk	91
Tabela 16: Dzieci Andrzeja Czapulaka i Jadwigi z d. Gaulwia	96
Tabela 17: Dzieci Franciszka Wyrwińskiego i Marianny Jankowiak vel Drobińskiej	98
Tabela 18: Polegli w I w. św.	100
Tabela 19: Statystyka drzewa genealogicznego Dopierałów	102

11. Wykaz nazwisk objętych badaniem genealogicznym

A

Adamczak, Adamczyk, Adamiak, Aksamit, Anders, Andrade, Andron, Andrzejak, Andrzejczak, Andrzejeszczak, Andrzejewski, Antkowiak, Antosiewicz, Antoszek

B

Bagnowska, Bakalarz, Balcerkiewicz, Balcerzak, Balicka, Banaszak, Banaszyk, Bandura, Baran, Baranek, Barańczak, Bartkowiak, Bartoszek, Baryga, Baszyńska, Bączkiewicz, Bąk, Beruś, Bether, Białas, Biderman, Bieniasz, Biernacki, Biernat, Biliński, Biliska, Biniarz, Biniasz, Biniaszak, Biskupski, Bładocha, Błaszczak, Błaszczński, Błocka, Bogusławski, Bogusz, Bojak, Bojański, Bończak, Borowczyk, Borowski, Boruczowska, Boryszewski, Breguła, Broda, Brasz, Bruder, Bryl, Brzesko, Budna, Buduj, Bulak, Busz

C

Casek, Chleboś, Chmielewska, Chodura, Chudy, Ciekański, Ciemniak, Cierniak, Cierpka, Cieślak, Ciszak, Ciszewicz, Cudowski, Czabajski, Czapula, Czapulak, Czeplińska, Czwojdrak, Czyżak

D

Dabińska, Danielczyk, Dąbrowski, Dembski, Deutsch, Dębski, Dobińska, Dolata, Dolatowski, Dolny, Domagalski, Domański, Dominiak, Dopierała, Dorsz, Dratwiak, Duda, Dutko, Dutkowiak, Dudziak, Dułacz, Dworzak, Dworniczak, Dworzak, Dzikowski, Dziubała

E

Eitner, Eizop

F

Fechner, Figas, Figowiak, Filipiak, Flak, Florkowski, Forman, Fanel, Frąckowiak, Frozyna, Frydrych, Frydryszak, Furmaniak

G

Gabryelczyk, Gadajek, Gajewski, Galon, Galusiński, Gałek, Ganc, Gano, Garstka, Gaszek, Gaułwia, Gembalska, Gemiak, Gendera, Gerula, Gęsty, Gierlik, Glapka, Glesmer, Glura, Głuszak, Gmyrek, Goring, Gorwa, Gorynia, Gorzelniak, Górzyska, Goszczyński, Gościański, Górny, Górski, Grobelny, Grodzka, Gronek, Gronowska, Gruchalska, Gruchała, Gruchot, Gruchowiak, Gryger, Grzegorek, Grzegorzewska, Grzelczak, Grzelczyk, Grzemski, Grzesik, Grześkowiak, Grzywacz, Guban

H

Hałas, Hamm, Hamulski, Hapanowicz, Hasiński, Heiduk, Hoffman, Hucia, Hyży, Hyżyk

I

Idczak, Ignaszak, Imbrych

J

Jabłońska, Jakubiak, Jakubowski, Jakuszek, Jakuszkowiak, Janek, Janicki, Janiszewski, Jankowiak, Jankowski, Jańczak, Jaraczewski, Jarecki, Jarzyński, Jaskierski, Jaśniak, Jazirka, Jeniec, Jernaś, Jerzak, Jewańska, Jędrkowiak, Jędryczka, Jedrzejczak, Jedrzejczyk, Jędrzejewski, Joźkowiak, Józkowiak, Jurgawka, Juskowiak

K

Kabała, Kaczmarczak, Kaczmarek, Kaczyński, Kaina, Kaja, Kajczyk, Kajdasz, Kalitka, Kalka, Kamińska, Kanarkowska, Kansy, Kapała, Kapistranka, Kapusta, Karasiewicz, Kaczmarek, Karczyńska, Karolczak, Karolewicz, Karpik, Kasperkowiak, Kasprzak, Kaszyca, Katarzyńska, Kaźmierczak, Kaźmierski, Kędzia, Kłazyńska, Kleczewski, Klepacki, Klonowski, Kluczyk, Klupa, Klupczyński, Klupś, Kłopocki, Kobus, Kobusiński, Kocik, Kol, Kolan, Kołacki, Kołak, Kołodziejczak, Komorniczak, Konieczny, Konopka, Kończak, Koperski, Kordek, Kordus, Kornaga, Kościelny, Kowalczyk, Kowalewski, Kowalik, Kowalski, Kozłowski, Krajka, Kramarczyk, Krępa, Krysicki, Kryś, Krzywy, Krzyżeński, Krzyżosiak, Krzyżostaniak, Kubasiak, Kubeczek, Kubera, Kubiak, Kucharczak, Kucharzewska, Kucment, Kusak, Kusik, Kustosz, Kuszyński, Kwapisiewicz, Kwaśniewski

L

Langner, Laszczyk, Lekowski, Lempaszk, Lenartowicz, Leszczyńska, Leśniak, Lewandowski, Lewek, Lewków, Leberkowski, Lipowczyk, Lisiecka, Lok, Lubowiecki, Ludian, Ludwiczak, Luty

Ł

Łagódka, Łakomy, Łuczak, Łukaszewski, Łukomski, Łukowczyk

M

Maciejak, Maciejewski, Maćkowiak, Madalak, Majchrzak, Majer, Makowski, Malerka, Maleszka, Małysz, Mania, Mańczak, Mańkowski, Marciak, Marciniak, Marcinkowska, Markowiak, Martynów, Masztalesz, Matecka, Matuszak, Matuszewski, Mazurczak, Mazurek, Mazurkiewicz, Mączka, Meinert, Mendyka, Michalak, Michalski, Michas, Minkowska, Mietlerek, Mike, Mikołaj, Mikołajczak, Mikołajczyk, Mikołajewski, Mikołajski, Mikstacki, Milic, Miller, Mirochna, Misiak, Mitruk, Mocydian, Mocz, Moore, Mostowy, Motyka, Mrozek, Mróz, Mrula, Murawska, Murczak, Musiał, Mycek

N

Nadolny, Nakonieczny, Naskręt, Nather, Nawrocki, Nawrot, Nejczyk, Niechodziak, Niedziela, Noga, Norberciak, Nowacki, Nowaczyk, Nowak, Nowicki

O

Olejniczak, Orcikowski, Otto, Owczarek

P

Pachurka, Pakosz, Pardon, Pasielak, Paško, Paterek, Paul, Pawlaczyk, Pawlak, Pawlik, Pawłoski, Pawulski, Pazoła, Peisert, Pempera, Pewny, Pękacki, Philiparts, Piechocki, Pieczyński, Pierszalski, Pierzchalski, Pietrzyk, Pilarczyk, Piotrowiak, Piszczek, Piwowarska, Placydziak, Plaskowski, Płaskowski, Pluta, Płocienniczak, Płonka, Płończak, Płócienniczak, Polaszyk, Polowczyk, Pomietło, Porzucek, Poznański, Pożega, Praczyk, Prałat, Przewoźniak, Przewoźny, Przybylski, Przybył, Puślecki, Puślednik

R

Radojewski, Rak, Ratajczak, Rączka, Remboski, Rembowski, Ręboski, Rogalka, Rogowicz, Rojek, Rojewski, Roszak, Rożek, Różalski, Rusianka, Rybak, Rybczyński, Rybiak, Rzeźnik

S

Sadowska, Sadurski, Sadsisz, Sagański, Sasek, Sassek, Scipowa, Sekuła, Sernacki, Sieja, Siekierkowski, Siepa, Sikora, Sinowska, Sipa, Siwec, Skąła, Skiba, Skinder, Skornia, Skorupka, Skorupski, Skotarczyk, Skowron, Skowroński, Skrzypczak, Sławek, Słomiak, Snela, Sobczak, Sobeczki, Sobik, Sobkowiak, Sommer, Sowa, Sowiński, Sroczyńska, Stachecki, Stachowiak, Stangengerg, Stanisławski, Staszak, Stawarczyk, Stawecki, Stelmaszyk, Stężycki, Stobrawa, Strugała, Suchanke, Sulca, Sworowski, Szablewski, Szczepaniak, Szkaradkiewicz, Szkudlarek, Szlachetka, Szopny, Szperlik, Szukała, Szulc, Szwajnoch, Szycza, Szygocki, Szymaniak, Szymankiewicz, Szymanowski, Szymańczak, Szymański, Szymczak, Szymkowiak, Szymonderski, Szyszka

Ś

Ścibor, Ślachetka, Świerski, Świstek

T

Tasiopoulos, Terczyńska, Thórz, Tomaszewski, Tomczak, Turkowski, Twardowski, Tyrakowski, Tyrański

U

Ulańczyk, Unthank, Urbaniak, Urbanowicz, Urbańczyk

W

Wach, Wachowiak, Walczak, Waleńska, Walik, Walkowiak, Walorski, Wałkowski, Wasik, Wawrzyniak, Weber, Wencel, Werwiński, Wesolek, Węglarz, Wichłacz, Wieczorek, Wierzowiecki, Wieszczański, Więcek, Więckowiak, Wiktowicz, Wilczyński, Wilkost, Winowicz, Wisz, Wiśniewski, Witach, Witzak, Witkowski, Wytrykus, Wlekliński, Włodarczak, Włodarczyk, Woga, Wojciechowski, Wojcieszak, Wojtkowiak, Wojtysiak, Wolniak, Wolniewicz, Wolny, Wosiek, Wosik, Woźniak, Woźnica, Woźny, Wróblewski, Wujek, Wyrwiński, Wyzuj, Wyzujak

Z

Zagański, Zaremba, Zawada, Zawal, Zawieja, Zawija, Ząber, Zbrudzewski, Ziarko, Zieliński, Zimny, Zinga, Zoń, Zygmanskiak, Zyk

Ż-Ż

Żwierniczak, Żebrowski, Żychlińska, Żywicki

Można przyjąć z całą pewnością, że spis nie jest kompletny. Wobec tego należą się przeprosiny tym wszystkim, którzy zostali pominięci.

12. Ważniejsze skróty i znaki użyte w opracowaniu

Skróty:

br. d. – brak danych,	pow. – powiat,
c. – córka,	r. – rok,
dot. – dotyczy,	rozd. – rozdział,
j. w. – jak wyżej,	Strzelce W. – Strzelce Wielkie,
k. – koło (dot. miejscowości),	s. – syn lub strona – kontekst,
ks. – ksiądz,	św. – święty/a/świętego,
l. – lat (wiek),	t. – tom,
m.in. – między innymi,	tzw. – tak zwany/a/e,
np. – na przykład,	ur. – urodzony/urodzona,
nr – numer,	USC – Urząd Stanu Cywilnego,
ok. – około,	w. – wiek (np. XX),
op. cit. – opus citatum (cytowane dzieło),	wg – według,
par. – parafia,	z d. – z domu (nazwisko rodowe)
por. – porównaj,	zm. – zmarły/zmarła,
poz. – pozycja,	zob. – zobacz.

Znaki:

- [...] – opuszczenie cytowanego tekstu,
- [zaś] – wtrącenie wyrazowe własne do cytowanego tekstu lub źródła.

13. Bibliografia

- Małgorzata Nowaczyk**, *Poszukiwanie przodków*, PIW, Warszawa 2005.
- Z. A. Stasiewski**, *Historia metryk w Wielkopolsce*, GENS-Rocznik Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego, Poznań 2011-2012.
- Grzegorz Skorupski**, *Spotkania z przeszłością. Gostyń i okolice*, Wydawca: Drukarnia Real w Gostyniu i Muzeum w Gostyniu, Gostyń 2009.
- Edmund Bojanowski**, *Dziennik*, Wydawca: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP, Wrocław 2009.
- Gajda Lucja, Malyszko Stanisław**, *Majątki wielkopolskie*, t.1 powiat gostyński, wyd. 2, 1997.
- Izabela Broszkowska**, *Żółtowscy z Godurowa*, Biblioteka „Więzi”, Warszawa 2010.
- Leonard Smolka**, *Korespondencja Edmunda Bojanowskiego z lat 1829-1871*, Wrocław 2001.
- Stefania Olejniczak**, *Kronika wsi Michałowo*, 1993 r. – praca niepublikowana (rękopis).
- Stefania Olejniczak**, *Nasze sąsiedztwo w latach 1835-1995*. – praca niepublikowana (rękopis).
- Irena Stablewska**, *Pod rodzinnym niebem*, Spółka Wydawnicza Polska, Kraków 1896.
- Piotr Bauer, Stefan Jankowiak**, *Zarys dziejów Piasków 1775-1945*, Muzeum im. Edmunda Bojanowskiego, Grabonóg 2002.
- Barbara Król**, *Ród Krajków z Pępowa*, Pępowo 2012.
- Barbara Król**, *Polegli w I wojnie światowej 1914-1918 z parafii Pępowo pow. Gostyń*, Pępowo 2014, Wydawca Urząd Gminy Pępowo 2014.
- Elsa Drucaroff**, *Kobiety z miasta Salta*, DodoEditor, Kraków 2011 r.
- Władysław Czapliński, Adam Galos, Waclaw Korta**, *Historia Niemiec*, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wrocław 1981.
- Nadciągają zbędni ludzie*, w: *Gazeta Wyborcza*, 4-6 kwietnia 2015, s. 12-14. Tłumaczenie z portalu edge.org

14. Netografia:

- Robert Czub**, „*Gostynianie w wojnie Prusko-Austriackiej 1866 roku*”. www.muzeum.gostyn.pl/i/dg/440.pdf (dostęp: 27.07.2015).
- Robert Czub**, „*Wyzwolenie Gostynia*”. <http://www.muzeum.gostyn.pl/i/dg/412.pdf> (dostęp: 02.03.2015).

Wszelkie błędy, uwagi, propozycje można zgłaszać do autora na adres e-mail: kolard@wp.pl.